

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK
LİSANS TEZİ

MODERNİZİMDE POST MODERNİZİME GÖRSEL SANATLARDA KENT
FORMU VE KENTLEŞME SORUNSAĞI

MURAT ÖZARAZ

RESİM
ANASANAT DALI

HAZİRAN 2024

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RESİM ANASANAT DALI

MODERNİZMDEN POSTMODERNİZME GÖRSEL SANATLARDA
KENT FORMU VE KENTLEŞME SORUNSALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MURAT ÖZARAZ

VAN-2024

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RESİM ANASANAT DALI

MODERNİZMDEN POSTMODERNİZME GÖRSEL SANATLARDA
KENT FORMU VE KENTLEŞME SORUNSAĞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
MURAT ÖZARAZ

DANIŞMAN
DOÇ. DR. GÖKÇEN ŞAHMARAN CAN

VAN-2024

KABUL VE ONAY

MURAT ÖZARAZ tarafından hazırlanan MODERNİZİMDEN POSTMODERNİZME GÖRSEL SANATLARDA KENT FORMU VE KENTLEŞME SORUNSALI adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Anasanat Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.	
Jüri Üyeleri	İmza
Danışman: Doç. Dr. Gökçen ŞAHMARAN CAN Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Resim Anasanat Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.	
Başkan: Doç. Dr. Gökçen ŞAHMARAN CAN Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Resim Anasanat Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.	
Üye: Doç. Dr. Seniha ÜNAY SELÇUK Düzce Üniversitesi, Resim Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.	
Üye: Dr. Öğr. Durdu Meltem DURNA ZEREK Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Resim Anasanat Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.	
Yedek Üye: Unvanı Adı SOYADI Üniversite Adı, Anabilim Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.	
Yedek Üye: Unvanı Adı SOYADI Üniversite Adı, Anabilim Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.	
Tez Savunma Tarihi: 04/06/2024	
Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini ve imzaların sahiplerine ait olduğunu onaylıyorum. Prof. Dr. Bekir KOÇLAR Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü	

ETİK BEYAN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü **Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;**

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. (04.06.2024)

(İmza)

Murat ÖZARAZ

Yüksek Lisans Tezi

MURAT ÖZARAZ

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Haziran, 2024

MODERNİZMDEN POSTMODERNİZME GÖRSEL SANATLARDA KENT FORMU VE KENTLEŞME SORUNSALI

ÖZET

Bu araştırma, moderniteden postmoderniteye geçişi görsel olarak ele alarak formda meydana gelen değişimlere ve kentleşme sorunlarına dikkat çekmektedir. Postmodernizm, globalleşme sürecinde bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle yeniden düzenlenen kentsel yapılara kendi kimliğinin damgasını vurmuştur. Bu bağlamda modernizm ve postmodernizm ile gelişen kentleşmenin kentsel mekâna yansımaları, konunun ana temasını oluşturmaktadır.

Kentlerde yaşayan insanlar, hızlı kentleşmenin yol açtığı sorunlar dolayısıyla zihinsel ve fiziksel yıpranma yaşamakta ve bu tür sorunların ele alınması sorgulanmaktadır. Kentlerin insan yaşamını sosyolojik, psikolojik, sağlık ve ekonomik olarak etkilediğini ve bu sorunların farklı mecralarda tartışıldığı görülmektedir. Son zamanlarda görsel sanatlarda da tartışılan bu konular farklı sanat dallarında da yorumlanmaya başlamıştır. Bundan dolayı konunun güncel hayata yakın olması nedeniyle kent konusu verilen çerçeve içinde incelenmiş ve sanat öğeleriyle tartışılmış, yorumlanmış ve sanatsal öğelerle modernizmden postmodernizme birçok sanatçı kent yaşamını ve kenti birçok farklı açılardan ele alarak tuvallerine yansıtmışlar.

Kent yaşamını resmeden sanatçılar, eserlerinde genellikle çarpıcı renkler, soyut formlar ve dinamik kompozisyonlar kullanarak kentlerin enerji dolu, ancak bir o kadar da kaotik atmosferini yansıtmaktadır. Bu eserler, modern ve post-modern kentlerin hem estetik hem de toplumsal açıdan eleştirisini sunarken, izleyicilere de kent yaşamı üzerine düşünme fırsatı vermektedir. Bu sayede hızlı kentleşmenin yarattığı sorunlar, melankoli, karmaşıklık, yabancılaşma, kirlilik resimsel olarak ifade edilmeye ve farkındalık yaratılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Modernizm, Postmodernizm, Kent, Kentleşme, Form, Sanat

Sayfa Sayısı : xi+125

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Gökçen ŞAHMARAN CAN

M. Sc. Thesis Proposal

MURAT ÖZARAZ

VAN YÜZÜNCÜ YIL UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

June, 2024

URBAN FORM AND THE PROBLEM OF URBANIZATION IN VISUAL ARTS FROM MODERNISM TO POSTMODERNISM

ABSTRACT

This research draws attention to the changes in form and the problem of urbanization by considering the transition from modernity to postmodernity visually. Postmodernism has left its mark on urban structures that have been reorganized with the development of information and communication technologies during the process of globalization. In this context, the main theme of the study is the reflections of urbanization, which developed with modernism and postmodernism, on urban space.

People living in cities experience mental and physical wear and tear due to the problems caused by rapid urbanization, and the addressing of these issues is being questioned. It is observed that cities affect human life sociologically, psychologically, in terms of health, and economically, and these problems are being discussed in various forums. Recently, these topics have also been debated in visual arts and have begun to be interpreted in different branches of art. Due to the relevance of this issue to everyday life, the topic of the city has been examined within the given framework and discussed, interpreted, and reflected upon with artistic elements. Many artists have depicted urban life and the city from various perspectives on their canvases, transitioning from modernism to postmodernism.

Artists depicting urban life generally reflect the energetic yet chaotic atmosphere of cities by using striking colors, abstract forms and dynamic compositions in their works. While these works offer criticism of modern and post-modern cities from both aesthetic and social perspectives, they also give viewers the opportunity to think about urban life. In this way, the problems created by rapid urbanization, melancholy, complexity, alienation and pollution were tried to be expressed pictorially and to raise awareness.

Keywords : Modernism, Postmodernism, City, Urbanization, Form, Art

Quantity of Page: xi+125

Supervisor : Assoc. Dr. Gökçen ŞAHMARAN CAN

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	vii
GÖRSELLER DİZİNİ.....	viii
ÖNSÖZ	xi
GİRİŞ.....	1
A. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	2
B. Araştırma Problemi.....	3
C. Çalışma Kapsamı.....	3
D. Konu, Kapsam ve Literatür Özeti.....	4
E. Metod Düzen	7
F. Problem Durumu	8
1.MODERNİZMDEN POSTMODERNİZME KENT VE KENTLEŞME.....	10
1.1. Kent Kavramı Nedir	10
1.2. Kentleşme Kavramı Nedir.....	12
1.3. Modern Dönemde Kentleşme.....	15
1.4. Postmodern Dönemde Kentleşme	17
2.MODERN VE POSTMODERN SANATTA, KENT FORMU	21
2.1. Sanat kavramı	21
2.2. Form Kavramı	24
2.3. Modernizm	26
2.4. Modern Sanatta Kent Bağlamında Form.....	27
2.5. Postmodernizm.....	29
2.6. Postmodern Sanatta Kent Bağlamında Form	32
3.İDEOLOJİK VE KÜLTÜREL BİR FORM OLARAK SANAT'TA	
KENT VE KENTLEŞME.....	35
3.1. Modern ve Postmodern Süreçte Psikolojik Bir Form Olarak Sanatta Kentleşme	35
3.2. Modernleşme Sürecinde İdeolojik ve Kültürel Bir Form Olarak Sanatta Kentleşme	37
3.3.Postmodern Süreçte İdeolojik ve Kültürel Bir Form Olarak Sanatta Kentleşme	39

4.MODERNİZMDEN POST-MODERNİZME GÖRSEL SANAT'TA KENT ANALİZİ	41
4.1. İzlenimcilik (Empresyonizm).....	41
4.2. Post-Empresyonizm	51
4.3. Fovizm Akımı	54
4.4.Dışavurumculuk (Ekspresyonizm).....	61
4.5. Kübizm Akımı.....	65
4.6. Fütürizm (Gelecekçilik) Akımı	72
4.7. Dadaizm Akımı	75
4.8. Sürrealizm (Gerçeküstücülük).....	78
4.9. Pop Art Akımı	82
4.10. Minimalist Sanat Akımı	86
4.11. Amerikan Gerçekçiliği	90
4.12.Günümüz Kent Ressamları.....	95
4.13. Kendi Uygulamalarım ve Analizlerim	104
6.SONUÇ.....	119
KAYNAKÇA	122
ÖZGEÇMİŞ	
LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU	

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
ÇEV.	Çeviri
Doç.	Doçent
Dr.	Doktor
DÜYB.	Duralit Üzerine Yağlı Boya
PÜYB.	Panel Üzerine Yağlı Boya
S.	Sayfa
S .	Sayı
TC.	Türkiye Cumhuriyeti
TÜAB.	Tuval Üzerine Akrilik Boya
TÜYB.	Tuval Üzerine Yağlı Boya
YY.	Yüzyıl

GÖRSELLER DİZİNİ

Resim

Sayfa Numarası

Resim 1. Piet Mondriaan- Boogie-Woogie, 127 cm x127cm, T.Ü.Y.B, 1942.....	28
Resim 2. Umberto Boccioni, Şehir Yükseliyor, 200cm x301 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1910.....	29
Resim 3. Jean-Michel Basquiat'ın New York'u, New York, 128.4 x 226.2 cm., Tuval Üzerine Akrilik Boya, 1981. Modern Sanat Müzesi (MoMA)	33
Resim 4. Richard Estes- "Central Park'taki Plaza", 91.4 × 167.6 cm., Tuval Üzerine Yağlı Boya, 1991. 34	
Resim 5. Edward Hopper, City Sunlight, 72 x 102 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1954.....	36
Resim 6. Claude Monet, Trouville Plajı, 30x40cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1870 Wadsworth Atheneum Sanat Müzesi.....	41
Resim 7. Alfred Sisley'nin "La grande rue", 46 x 65,5 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1872	43
Resim 8. Pierre-Auguste Renoir'ın "Paris'teki Yeni Köprü", 74 x 93 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1872. Ulusal Sanat Galerisi, Washington	45
Resim 9. Gustave Caillebotte: Halévy Caddesi, Yedinci Kattan Görünüm, 59,5x 73 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1878 Barberini Müzesi Almanya.....	46
Resim 10. Édouard Manet, Bayraklı Rue Mosnier, 1878.jpg, 65,4 x 80 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1878 J. Paul Getty Müzesi, Los Angeles	48
Resim 11. Camille Pissarro'nun "Bir Kış Sabahı Boulevard Montmartre, 65 x 81 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, printemps - Israel-Museum. 1897.....	50
Resim 12. Paul Cézanne'ın "Bend of the River Epte", 59,1x72,4 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1880 Glasgow Sanat Galerisi ve Müzesi (Glasgow, Birleşik Krallık).....	52
Resim 13. V. Van Gogh, Gece Kafe Teras, 80,7x 65,3 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1888, Kröller-Müller Müzesi	53
Resim 14. Henri Matisse, "Collioure Görünümü" 59,5 cm × 73 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1905, Ermitaj Müzesi, St.Petersburg.....	55
Resim 15. Andrea Derain, "Büyük Ben", 79 cm x98 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1906, Modern Sanatlar Müzesi, Troyes	56
Resim 16. Achille-Émile Othon Friesz'in "Rouen'deki Çatılar ve Katedral, 119 cm x95,5 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1908, Hermitage Müzesi.....	58
Resim 17. Samuel Halpert Flatron Binası New York, 101,6 x 86,4 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1919, Metropolitan Museum of Art, New York.....	59
Resim 18. Vasily Kandinsky, kiliseli manzara Tuval Üzerine Yağlıboya, 1909. Özel koleksiyon.....	61
Resim 19. Ernst Ludwig Kirchner'in "Nollendorfplatz", 69 x 60 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1912, Stiftung Stadtmuseum Berlin	62
Resim 20. Karl Schmidt-Rottluff, Gece Evleri, 95,6 x 87,4 cm., Tuval Üzerine Yağlıboya, 1912, Alte Nationalgalerie müzesi Almanya.....	64
Resim 21. Georges Braque L'Estaque'de Evler, 60 cmx73 cm, Panel Üzerine Yağlıboya,1908. Güzel Sanatlar Müzesi, Bern 1908	66
Resim 22. Andre Lhote, "Sevilla", 61 x 21 cm, Panel Üzerine Yağlıboya,1922 Bordeaux Güzel Sanatlar Müzesi	68
Resim 23. Pablo Picasso Şehir manzarası 61,5x51,1 cm, tuval üzerine yağlı boya, 1939. Modern Sanat Müzesi (MoMA), New York City, NY, ABD.	69
Resim 24. Fernand Leger Sinematik Duvar Etüdü 250,2 x 38 cm, Karton üzeri guaş, 1939. Museum of Modern Art New York.	71

Resim 25. Umberto Boccioni Şehir Manzarası, 60,5x60,5 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1912, Von der Heydt Müzesi, Wuppertal, Almanya.....	73
Resim 26. Fortunato Deperon Yeni Babil, 71,3 x 94 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1930, Metropolitan Museum of Art	74
Resim 27. George Grosz, Metropolis, Tuval üzerine yağlıboya.100x102 cm, 1916 – 1917, Museo Nacional Thyssen-Bornemisza, Madrid	76
Resim 28. Marcel Duchamp" Yeni Anıtsal Paris'ten detay", Cm,.....	77
Resim 29. Giorgio de Chirico, “Bir Sokağın Gizemi ve Melankolisi”, 88cm x72 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1914. Özel Koleksiyon.....	79
Resim 30. Max Ernst'in "Hayvanlarla Şehir" (City with Animals), 66,6 cm x62,3 cm, Tual Üzerine Yağlıboya,1919. Özel Koleksiyon.....	80
Resim 31. Rene Magritte, “Golconda”, 80 cm x 100,3 cm, Tuval üzerine yağlı boya, 1953 Menil Koleksiyonu, Houston, Teksas.....	81
Resim 32. Andy Warhol, Oturma Odası, 38,1 x 50,2 cm, Kâğıt Üzerine Karışık Teknik, 1948, Andy Warhol Müzesi.....	83
Resim 33. Robert Rauschenberg'un “Estate”, 250.8 × 185,4 cm, Tuval Üzerine karışık teknik, 1963, Philadelphia Museum of Art.	84
Resim 34. David Pyatt'ın "Times Square Pop Art”, 56 cm x 81 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 2017, Güzel Sanatlar Amerika.....	85
Resim 35. Josef Albers City, 29.1 × 56,1 cm, Tuval Üzerine karışık teknik,1928, Guggenheim Museum Bilbao	87
Resim 36. Gerhard Richter Şehir manzarası, 70 cm x 70 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya, 1969	88
Resim 37. Richard Serra'nın "Eğik Yay" (Tilted Arc) 37m uzunluk, 3.7m yükseklik, 6.4cm kalınlıkta Korten çelik levha. Federal Plaza/ New York, yıkılış 15 Mart 1989.....	89
Resim 38. George Benjamin Luks (Amerikalı, 1867–1933). Sokak Sahnesi (Hester Caddesi), 65,5 x 91,1 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1905. Brooklyn Müzesi.....	91
Resim 39. Edward Hopper'ın "Gece Kuşları" (Nighthawks), 84,1 cmx 152,4 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1942. Şikago Sanat Enstitüsü,.....	92
Resim 40. George Bellows, Cliff Sakinleri, 102 × 106,8 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1913 LosAngeles Sanat Müzesi.....	93
Resim 41. Richard Diebenkorn Şehir manzarası, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 1963. San Francisco Modern Sanat Müzesi	94
Resim 42. Jozica Fabjan, Şehircilik Boyama, 30,5 x 20,3 cm, Tuval Üzerine Akrilik boya, Slovenya....	95
Resim 43. Salman Farooqi, Şehir Manzarası Tablosu, 76.2 x 106,68 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya...	96
Resim 44. Katie Black, “Kent Sarısı” (Urban Yellow), 74 x 93 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya, Kişisel koleksiyon.....	97
Resim 45. Tammam Azzam ve Lens Young Homsı, 100 x 70 cm, Tuval Üzerine Akrilik Baskısı, 2013, Suriye Müzesi	99
Resim 46. Danielle Nelisse Sürekli Kentleşme”, 76,2 x 101,6 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya Boya.....	100
Resim 47. Hakan Gürsoytrak Operation, 148x200 cm, 1999-2006 T.Ü.Y.B. Evin Art Gallery.....	101
Resim 48. Azade Köker Şehir Labirenti,200 x 130 cm, Tuval üzerine karışık teknik, 2017, Zilberman Galerisi.....	102
Resim 49. Itwar Çarşısı Qadir Jhatial, 61 x 21 cm, Panel Üzerine Yağlıboya,2015-2021. Lahor, Pakistan.....	103
Resim 50. Murat Özaraz, vinç, 40cm x 80 cm, T.Ü.A.B., 2022.....	106

Resim 51. Murat Özaraz, inşaat, 70cm x 100cm, T.Ü.A.B., 2022.....	107
Resim 52. Murat Özaraz, İsimsiz 2, 21cm x 28 cm, K.Ü.A.B., 2024.	108
Resim 53. Murat Özaraz, İsimsiz, 20cm x 29 cm, T.Ü.A.B., 2024.	109
Resim 54. Murat Özaraz Sarı Ev, 20cm x 29 cm, T.Ü.A.B., 2024.	110
Resim 55. Murat Özaraz, Yalnızlık, 20cm x 29 cm, T.Ü.A.B., 2024.	112
Resim 56. Murat Özaraz, Yaşam, 21cm x 28 cm, K.Ü.A.B., 2024	113
Resim 57. Murat Özaraz “Kır ve Kent”, 21 x28 cm K.Ü.A.B., 2024.....	114
Resim 58. Murat Özaraz “Sarı Ev”, 18 x25 cm K.Ü.S.B., 2024	116
Resim 59. Murat Özaraz “Son Ev”, 18 x25 cm K.Ü.S.B., 2024.....	117

ÖNSÖZ

Bu çalışmamız, modernizmden postmodernizme geçiş sürecinde görsel sanatlarda kent formu ve kentleşme sorunsalını incelemeyi amaçlamaktadır. Kentlerin fiziksel ve sosyal dönüşümü, sanat dünyasında uzun bir süredir ilgi çeken bir konudur. Kentler, insanlık tarihinin önemli merkezlerinden biri olarak sadece fiziksel yapılarıyla değil, aynı zamanda kültürel ve toplumsal dokularıyla da büyük öneme sahiptir.

Çalışmanın temel amacı, modernizm ve postmodernizm dönemlerindeki sanat eserlerinde kentleşme sürecinin nasıl yansıtıldığını anlamak ve bu dönemlerdeki sanatçıların kent formu ve kentleşme sorununu ele alma biçimlerini incelemektir. Bu kapsamda, farklı sanat disiplinlerinden örnekler üzerinden bu dönemlerdeki kentsel değişimleri ve insan deneyimini anlamak amaçlanmaktadır. Çalışmamızda, modernizm ve postmodernizm dönemlerinde görsel sanatlarda kent formu ve kentleşme sorunsalının ele alınmasıyla ilgilenen öğrenciler, akademisyenler ve araştırmacılar için bir başvuru kaynağı olmayı hedeflemektedir. Ayrıca, kentleşme sürecinin kültürel, sosyal ve politik boyutlarını anlamak isteyen herkesin ilgisini çekeceğini umuyoruz.

İlk olarak çalışmam boyunca yol gösteren, desteğini esirgemeyen bilgisinden ve Sanatından çok şey öğrendiğim tez danışmanım ve değerli hocam Sayın Doç. Dr. Gökçen ŞAHMARAN CAN' a; beni yüreklendiren ve dualarıyla her zaman yanımda olan ailem, canım annem Hacer ve babam Fevzi, her zaman olduğu gibi bu süreçte de desteğini fazlasıyla sunan sevgili eşim Aslı ÖZARAZ' a kızlarım Hacer, Zelal ve oğlum Eymen' e şükranlarımı sunarım.

MURAT ÖZARAZ

VAN-2024

GİRİŞ

Sanat tarihi; insanlık tarihiyle başlayan, insanlığın var oluş serüvenine dair kültürel, sosyal ve tarihsel izler taşıyan bir hazinedir. Bu bağlamda sanat, insanlığın duygu, düşünce ve yaşantısına dair sahip olduğu bilgi ve beceriyi aktarabilmek için bir dil görevi görmüştür. Sanat; zaman içinde olgunlaştıkça farklı dönemlerde ve farklı sanatçılar tarafından geliştirilmiş, teknik ve anlayış bakımından çeşitlilik göstermiştir. Modern ve postmodern dönemler, bu çeşitliliğin önemli yapı taşlarıdır. Bu çalışma, modernizmden postmodernizme geçiş sürecinde kent formu ve kentleşme sorunsalını görsel sanatlar bağlamında ele almaktadır.

Modernitenin belirli bir dönemden sonra postmodern anlatım biçimlerine dönüştüğü görüşüne karşı bu bilgi kesin bir tarihsel zamanın olmadığı hükmünü korumaktadır. Postmodernizm, modernitenin sadece bir sonucu değildir, aynı zamanda modernitenin içinde bir süreç olarak kabul görmelidir. Kent formu ve kentleşme; sosyolojik, iktisadi, psikolojik ve sağlık gibi birçok disiplinin birleştiği bir konudur. Hızlı kentleşme; köyden kente olan göç sonucunda ekonomik, sosyal ve farklı sorunları beraberinde getirir. Postmodern anlayış, kendinden önceki dönemlerden farklı kültür ve medeniyetlerden beslenerek, çeşitli kent yapılarını ve mekanları şekillendirmektedir. Bu durum sadece mimaride değil aynı zamanda sosyo-ekonomik yaşamda ve sanatta da görülmektedir.

Modern ve postmodern dönem sanatçıları, eserlerinde kent formunu ele alarak kendi dönemlerindeki kentleşme sorunlarını inceleme ihtiyacı duymuşlardır. İncelemenin başlangıcı, modernizmden postmodernizme geçiş sürecinde kent ve kentleşme kavramlarının anlamını açıklamaktadır. Ardından, modern ve postmodern sanatta kent formunun nasıl şekillendiği ve hangi anlamları içerdiği araştırılmıştır. Dördüncü bölümde, sanatta form kavramıyla birlikte modern ve postmodern sanatta kent formunun nasıl işlendiği incelenmiştir. Beşinci bölümde, "sanatta kent ve kentleşme" konusunun ideolojik ve kültürel bir form olarak nasıl ele alındığı araştırılmıştır. Altıncı bölümde, kent ve kentleşme sorununu konu alan sanatçılar ve eserleri incelenmiştir. Yedinci bölümde ise, yapılan incelemeler ışığında elde edilen bulgular ve karşılaştırmaların, görsel sanatlar bağlamında kentleşme sorununa nasıl

etki edebileceği değerlendirilmiştir. Bu çalışma, modernizmden postmodernizme geçiş sürecinde kent ve kentleşme sorunsalının görsel sanatlar açısından nasıl ele alındığını anlamak ve bu konuda yeni bir bakış açısı sunmak amacıyla yapılmıştır. İncelenen dönemlerdeki sanatçıların eserlerindeki kent formu ve kentleşme sorunlarını analiz etmek, ayrıca kendi eserlerimi de ele alarak sanatın toplumsal ve kültürel dönüşümlere nasıl yanıt verdiğini anlamak açısından önemlidir. Bu çalışmanın sonuçları, kentleşme sorununun görsel sanatlar bağlamında nasıl ele alınabileceği konusunda fikir vererek ilgili disiplinler için önemli katkılar sağlayacaktır.

A. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Modernizmden postmodernizme geçişte görsel sanatlarda kent formu bağlamında yaşanan toplumsal, ekonomik, politik ve kültürel değişimleri, özellikle kentleşme sürecini, nedenlerini ve sonuçlarını görsel sanatların en temel ögesi olan biçim anlayışında görmek mümkündür. Bu çalışmadan hareketle modernizm ve postmodernizm sanat anlayışında biçim kavramının dinamikleri kent bağlamında ele alınmış ve kentleşme sorunsalına değinilmiştir.

Bir şehir kavramsal olarak fiziksel alanı ve nüfusu temsil etmekten daha fazlasını yapar. Aynı zamanda kökleşmiş bir yapılanma sürecini temsil eder. Kentler üzerine yapılan çalışmalar ve incelemeler çok farklı alanları kapsar, bu nedenle şehirler çok boyutludur ve sabit sınırları yoktur. Kent kavramını tek bir tanımla açıklamaya çalışan bir çalışma alanı yoktur. Kent kültürü; kentlerde yaşayan insanların ortak noktalarda buluşmalarının yarattığı maddi veya manevi değerlerin oluşum sürecidir. Kent belleğinin oluşmasında edinilen kültürel kazanımlar, kentli insanlar aracılığıyla anlamlı hale gelmiştir. Şehirleşme ile farklı gelenek, görenek ve kültürlerden insanlar, bireysel hak ve sorumlulukları tanıyarak ve görgü kuralları çerçevesinde bir arada yaşama kültürü oluşturmuşlardır. Bu nedenle şehir kültürü ile ilgili her şehir için farklı yorumlar doğmaktadır.

Kentlerin ve kültürün benzersiz özellikler göstermesi, fiziksel, kültürel, sosyo-ekonomik, biçimsel ve tarihi unsurlara sahip olmadaki farklılık; sürekli gelişen kentliler ve onların yaşam biçimlerinden oluşan, geçmişte ve gelecekte yaşanan süreçlerde sürdürülebilir şehirler kavramını ortaya çıkarmaktadır. Ancak bu sadece

modernizmden postmodernizme geçişte önümüze onaylanamayacak bir sonuç olarak çıkmaktadır. Kent sanatçıları şehre farklı açılardan yaklaşmışlardır. Bu yaklaşımlar; renklerin ve şekillerin analizi, temalar üzerine yeni deneyleri, metropol sakinlerinin fiziksel görünümü, betimlemeyi ve kent yaşamının kendi dünyasındaki izlerini tuvale aktarmayı içerir. Bu bağlamda tuvalde, görüntü grupları, silüetler, semboller, şehir hayatı, banliyöler, sokaklar, şehir geceleri, harika şehir manzaraları ve daha fazlası oluşturulabilir. 19. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak günümüze kadar gelişen kent formu ve kentleşme bağlamında kültürel, psikolojik, ekonomik ve sağlık açısından kent ve kentleşme sorunsalı sanatçılar için esas konuyu içerir. Sanat tarihinde kabul görmüş önemli sanatçılar ve yaşadıkları nevroitik süreçler sonucunda ortaya çıkarttıkları eserler çalışmamızın konusunu teşkil etmektedir. Ayrıca çizimi bu çalışmanın yazarına ait kent temalı eserlerin araştırmamın amacını desteklediği söylenebilir.

B. Araştırma Problemi

Çalışmamızda, modernizmden postmodernizme geçişte görsel sanatlarda kent formu ve kentleşme sorunsalı konusu üzerinde durulmuştur. Kent formu ve kentleşme sorunsalını konu bağlamında ele alan sanatçılar, dönemlerinde yaşanmış olan gelişmelere kayıtsız kalmayarak mekân, form, renk anlayışıyla kenti toplumsal olarak ele alan resimler üretmişlerdir. Modernden-postmoderne kent formunu konu edinen sanatçıların dönemleri, sanat anlayışları ve eserleri hakkında değerlendirmeler sunulurken, ayrıca günümüz sanatçılarının eserleri hakkında değerlendirmelerde de bulunulmuştur. Modernizmden postmodernizme uzanan süreçte kentsel form ve kentleşme sorunsalı, sanat bağlamında akademik araştırma yöntemleri kullanılarak incelenmiştir. Tez konusu ile ilgili açıklayıcı değerlendirmeler, sistematik (meta-analitik) ve açıklayıcı derleme türleri, destekleyici materyaller kullanılarak yapılacaktır.

C. Çalışma Kapsamı

Bu çalışma, modernizmden postmodernizme geçiş sürecinde, görsel sanatlar aracılığıyla kent formu ve kentleşme sorunlarının nasıl ele alındığını incelemektedir.

Araştırma, 19.yüzyıldan günümüze kadar, kentleşme süreçlerinin görsel sanatlar üzerindeki etkilerini ve sanatçıların bu süreçteki kent temsillerini nasıl şekillendirdiğini mercek altına almaktadır. Araştırma; yaşanan sosyal, kültürel ve politik değişimlerin, sanatçıların eserlerine yansımaları ve bu yansımaların kentsel form ve mekân algıları üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Araştırma, betimsel ve tarihsel metodoloji kullanarak, sanat eserlerindeki kentsel imgelerin, sembollerin ve metaforların değişimini izlemekte ve bu değişimlerin kent yaşamının sosyal ve kültürel dinamikleriyle nasıl etkileşime girdiğini sorgulamaktadır. Özellikle, kentleşme ve modernleşme süreçlerinin, sanatçıların eserlerinde nasıl yeni biçim ve üsluplar yarattığı incelenmekte ve postmodern sanat akımlarının, kent yaşamına dair alternatif yorumlar ve eleştiriler sunma biçimi irdelenmektedir. Bu bağlamda, sanatçıların kent temalı eserleri üzerinden bir inceleme yapılmış, bu sanatçıların kentleşme ve modernleşme temalarını nasıl işledikleri ve bu süreçlerin eserlerine nasıl yansıdığı detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Araştırma, modern ve postmodern dönemler arasındaki geçişin, görsel sanatlarda kent formu ve kimliğinin anlatımında nasıl evrildiğini göstermeyi amaçlamaktadır.

D. Konu, Kapsam ve Literatür Özeti

Modernizmden postmodernizme görsel sanatlarda kent formu ve kentleşme sorunsalı, 19.yüzyılın son döneminden itibaren sanat dünyasında önemli bir tema haline gelmiştir. Bu süreçte sanatçılar, kentleşmenin getirdiği sosyal, ekonomik ve çevresel değişimleri eserlerine yansıtmış, kent yaşamının karmaşıklığını ve dinamiklerini farklı bakış açılarıyla ele almışlardır. Modernizmle başlayan bu ilgi, kent yaşamının idealize edilmesinden, postmodernizmde ise kent yaşamının çelişkileri ve katmanlarına daha eleştirel bir yaklaşımla devam etmiştir. Sanatçılar, kentsel doku ve mimariyi, insanın mekânla olan etkileşimini ve kentleşmenin insan üzerindeki etkilerini çeşitli teknikler ve ifade biçimleri kullanarak gözler önüne sermişlerdir.

Modernden postmoderne doğru kentleşme sürecinde yaşanan toplumsal, ekonomik, siyasal ve kültürel değişimler; görsel sanatların en temel bileşeni olan biçim anlayışı ve yansıması araştırmaların temel dayanağıdır. Araştırma, modernizmden postmodernizme kadar uzanan bir zaman diliminde çeşitli sanat akımları arasında kentsel form ve kentleşme temaları işleyen görsel sanatçılar ve eserlerini ihtiva

etmektedir. Her bir sanatçının kendi döneminin kentsel sorunlarını ve estetik anlayışlarını nasıl yansıttığı hakkında genel bir fikir vermektedir. Özellikle şehir yaşamının dinamiklerini ve değişimini görsel sanatlar aracılığıyla anlamak için bu eserler değerli kaynaklar sunmaktadır. Modern" kelimesi, kökenini Latince "modernus" terimine borçludur. İlk kullanımı 5. yüzyıla rastlar ve Hristiyan inancını benimseyen toplumu, Roma imparatorluğu ve çok tanrılı dinlerden ayırmak için kullanıldığını ifade etmektedir (Kızılçelik, 1994: 86-96). Modern kelimesinin içeriği zamanla değişse de özünde her zaman eskiden yeniye geçiş fikrini barındırmıştır. Bu terim, Antik Çağ ile aralarında bir ilişki kuran dönemlerin, sürekli yenilenen bir bilinç ve kendi kimliklerini oluşturma arzusunu yansıttığını söylemektedir (Habermas, 1994: 31-44). Modernlik, sadece bir değişim veya olaylar zinciri değil, aklın, bilimin, teknolojinin ve idarenin ürünlerinin yaygınlaştırılmasıyla gerçekleşen bir ilerleme ve gelişme süreci olduğunu söylenebilir (Touraine, 1994: 23). Modernizm, Batı merkezli bir düşünce akımı olarak ele alındığında, gelişmekte olan ülkeler üzerinde Batılı normlar ve değerlerin yayılmasını hedefleyen geniş çaplı bir etki mekanizması olarak görülmektedir.

Modernizm ekonomik, kültürel, politik, teknolojik ve toplumsal boyutlarda Batı'nın ideallerini ve yaşam tarzlarını global ölçekte yayma çabası içinde olduğunu ifade etmiştir (Yılmaz, 2005: 41) Modernizm sanatın her alanında -edebiyat, görsel sanatlar, müzik ve mimari gibi- kendini gösteren bir yenilik ve dönüşüm sürecini ifade eder. Bu dönem, sanatın öznesi, formu ve işlevi üzerine yeniden düşünülmesini ve sanatçıların toplumsal normlar ve geleneksel estetik anlayışlarla kırılma noktasına ulaşmasını sağlamaktadır.

Tezcan'a göre, postmodernizm, kesin bir anlam ifade etmese de modernizmin katı sınırlarını aşan ve çağdaş bir yaşam ülküsü arayan bir akımdır. Bu akımın, geleneksel kalıpları yıkarak, çoklu bakış açılarına ve özgün ifade biçimlerine yer verdiğini belirtmektedir (Tezcan, 2002: 1-2). Sadece bir akım değil, aynı zamanda bir zihniyet dönüşümüdür. Bu zihniyet dönüşümü, sabit ve katı kavramları sorgulamamızı ve her şeye yeni bir bakış açısıyla yaklaşmamızı sağlamaktadır. Postmodernizm, bize her şeyin göreceli olduğunu ve her yorumun geçerli olduğunu hatırlatır. Bu da daha hoşgörülü ve empatik bir toplum inşa edilmesine katkıda bulunmaktadır. Ekonomik, ekinel, yönetsel (siyasal) etkileri açısından, etkileme ve etkilenme alanı ülke

sınırlarını aşan, özellikle küresel ölçekte örgütlenmiş ana malın yönetimi, denetimi ve dağıtımını işlevlerini yerine getirmede uluslararası standartlara ulaşmış kurumları içinde bulunduran, sıra düzensel (hiyerarşik) yerleşim dizgeleri içinde üstün konumda bulunan büyük kentlere “Küresel kent” denmektedir. New York, Tokyo, Londra, Frankfurt, Paris gibi.” kentlerden oluştuğunu ifade etmektedir (Keleş, 1998: 98).

Tekeli’ye göre kentleşme süreci, bir insan yerleşiminin tarımsal faaliyetlerin ötesine geçip tarım dışı üretim ve kentsel hizmetlere odaklanmasıyla karakterize edilir. Bu süreç, nüfus artışı, fiziksel yoğunlaşma ve toplumsal yapının hem farklılaşması hem de bütünleşmesinin güçlenmesi gibi özelliklerle tanımlanır. Bu, yalnızca demografik bir değişimi değil, aynı zamanda ekonomik aktivitelerin çeşitlenmesi, sosyal ilişkilerin ve toplumsal rollerin yeniden yapılandırılması gibi karmaşık toplumsal dönüşümleri de içerdiğini ifade etmektedir (Tekeli, 2009: 17-43). Bu dönüşüm, insan yerleşimlerinin, geleneksel kırsal toplum yapılarından modern kentsel yapılarına evrildiği süreci ifade eder ve bu evrim, kentlerin ve kent sakinlerinin yaşam biçimlerinde belirgin değişiklikler yaratır.

Modern kentleşme, endüstriyel devrimin tetiklediği teknolojik ilerlemeler ve ekonomik büyüme sayesinde, 19. yüzyıldan itibaren hız kazanmış bir süreçtir. Bu dönemde, kırsal alanlardan şehirlere yoğun bir göç başlamış, sanayi alanlarının genişlemesi ve iş gücüne olan talebin artmasıyla kentlerin nüfusu hızla artmıştır. Modern kentleşmenin sosyal, ekonomik ve kültürel yapılarda radikal değişikliklere yol açtığı belirtilmiştir (Harvey, 1997: 25-44). Bu süreç, şehirlerin fiziksel altyapısının genişlemesini, toplumsal sınıflar arası ilişkilerin yeniden şekillenmesini ve yeni yaşam biçimlerinin ortaya çıkmasını beraberinde getirmiştir.

Kentleşme, aynı zamanda çevresel sorunlar, konut krizi ve sosyal eşitsizlikler gibi yeni zorlukları da gündeme getirmektedir. Postmodernizmin karmaşıklığı ve çok yönlülüğü, onu tanımlama ve açıklama girişimlerini zorlaştıran faktörler arasında yer alır. Bu zorluk, kavramın yanılgılara ve eleştirilere maruz kalmasına yol açmaktadır. Ancak, postmodernizmin derinlemesine kavranabilmesi için, bu akımın yalnızca geçici bir moda veya estetik bir yönelimden ibaret olmadığını, aksine modernizmin temel varsayımlarına yönelik eleştirel bir duruş sergilediğini ve bu sayede yeni bir düşünce paradigmasını temsil ettiğini anlamak kritik öneme sahiptir. Postmodernizm,

geleneksel anlatıları, evrensel gerçeklik iddialarını ve objektif bilgi anlayışını sorgulayarak bilginin göreceli ve bağlamsal doğasını vurgular. Bu perspektif, toplumsal yapılar, kültürel pratikler ve sanatsal üretimler üzerine düşünme şeklimizi yeniden tasarlar ve daha çoğulcu, katılımcı bir anlayışın önünü açar. Postmodernizm, sanatsal güzellik ve kültüre ait olgulara dair kesin bir anlatım imkânı sunarak, bu alanlarda yeni bir bakış açısı ve düşünme biçimi ortaya koyar (Jameson, 2011: 99-115). Bu yeni bakış açısı, sanatın ve kültürün sadece elit bir kesime ait olmadığını, aksine herkese açık ve katılıma teşvik eden bir alan olduğunu savunmaktadır.

E. Metod Düzen

Araştırma, modernizm ve postmodernizm dönemlerinde görsel sanatlarda kent formu ve kentleşme temalarının nasıl işlendiğini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, özellikle sanatçıların kent yaşamı, kentleşme süreçleri ve kent mekânlarının dönüşümünü nasıl yansıttıklarını, hangi teknik ve üsluplarla ele aldıklarını ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu bağlamda, literatür taraması ve betimsel analiz yöntemleri kullanılarak, seçilen dönemlerdeki sanat eserleri üzerinden kapsamlı bir değerlendirme yapılacaktır. İncelemeye alınacak eserler, kentleşme ve kent mekanının değişimi ile ilgili sosyal, kültürel ve politik eleştirileri içeren çalışmalar olacaktır. Belirlenen sanatçıların eserleri, kentleşme sürecindeki dönüşümleri ve bu dönüşümlerin birey üzerindeki etkilerini vurgulamaları açısından değerlendirilecektir. Araştırma sırasında, sanatçıların kullandıkları malzeme, renk ve kompozisyon gibi teknik özellikleri ile eserlerin hangi kentleşme sorunlarına değindiği ve bu sorunların sanatsal ifadeyle nasıl ele alındığı analiz edilecektir. Ayrıca, bu sanat eserlerinin kent formunu ve kentleşme sürecini nasıl yorumladıklarını ve eleştirel bir bakış açısıyla nasıl yansıttıklarını inceleyerek, görsel sanatların bu konulara katkısını ortaya koymak bu çalışmanın temel amaçları arasındadır. Araştırmanın bu şekilde tasarlanması, modernizmden postmodernizme görsel sanatların kentleşme ve kent yaşamı temalarına nasıl yaklaştığını anlamamıza yardımcı olacak, bu süreçte sanatın toplumsal ve kültürel değişimlere nasıl tepki verdiğini gösteren önemli bir referans sunacaktır.

Tezin , kapsamındaki tüm bölümlerin detaylı incelenmesi sonucunda genel bir değerlendirme yapılmış ve sonuçlar sunulmuştur. Araştırmamızda, konuya özgü gereksinimler doğrultusunda, materyaller yazılı ve görsel olmak üzere iki ana kategoride toplanmıştır. Görsel materyaller; kataloglar, kitaplar, dergiler ve broşürler gibi kaynaklardan derlenmiş; bu materyallerin görselleri tarama ve fotoğraflama yöntemleriyle belgelenmiştir. Yazılı kaynaklar ise kitaplar, tezler, dergiler, gazeteler, e-dergiler ve ansiklopediler ile internet kaynaklarından oluşan birincil ve ikincil kaynakları kapsamaktadır. Bu kaynaklar, araştırma sürecinde titizlikle sınıflandırılmış ve incelenmiştir. Elde edilen veriler, tezin bölümlerinin içerikleri ile uyumlu bir şekilde düzenlenmiş ve böylece araştırmanın nihai yapısı belirlenmiştir. Bu süreç, tezin bütünlüğünü sağlamak ve araştırmanın amacına hizmet eden net sonuçlara ulaşmak için önemlidir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, ilgili alandaki bilgi birikimine katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

F. Problem Durumu

- 1) Toplumsal olarak ele alınan kentlerin özellikleri nelerdir?
- 2) Ressamların kentten etkilendiği akımlar hangileridir?
- 3) Postmodern Sanatçılar ve Kentle ilgili yapıtların özellikleri nelerdir?
- 4) Modernizimden Postmodernizme görsel sanatlardaki kent formu örnekleri nelerdir?
- 5) Görsel sanatlar bağlamında, kentleşme sorunsalına çözümler nedir?

Toplumsal Bağlamda Kentlerin Özellikleri: Toplumsal açıdan incelendiğinde kentler, çeşitli sosyo-ekonomik grupların, kültürel yapıların ve toplumsal etkileşimlerin merkez üssü olarak ön plana çıkar. Kentler; yoğun nüfus, çeşitlilik, ekonomik faaliyetlerin kümelenmesi ve sosyal stratifikasyon gibi özellikler göstermektedir. **Ressamların Kentten Etkilendiği Akımlar:** Ressamlar, özellikle İzlenimcilik, Ekspresyonizm, Sürrealizm ve Fütürizm gibi akımlar aracılığıyla kentsel yaşamdan ve kent estetiğinden yoğun bir şekilde etkilenmişlerdir. Bu akımlar, kent yaşamının dinamiklerini ve estetik yönlerini farklı perspektiflerden ele almaktadır. **Postmodern Sanatçıların Kentle İlgili Yapıtlarının Özellikleri:** Postmodern sanatçılar, kentle ilgili yapıtlarında çoğulculuk ve ironiyi ön plana çıkarmaktadırlar. Bu eserlerde kentler, genellikle fragmente edilmiş, katmanlı ve çelişkili yapılar olarak betimlenir. Postmodern eserler, kentsel form ve mekânın sürekli dönüşümünü vurgulamaktadır.

Modernizmden Postmodernizme Görsel Sanatlardaki Kent Formu Örnekleri: Modernizmden postmodernizme görsel sanatlar, kent formunu Claude Monet'in "Trouville'deki Plaj" eseri gibi doğal ve pastoral kent yorumlarından, Gustave Caillebotte'in "Halévy Caddesi" gibi modern kent yaşamının detaylı tasvirlerine kadar geniş bir yelpazede işlemiştir. Postmodern dönemde ise, daha eleştirel ve çeşitlenmiş kent tasvirleri ön plana çıkmaktadır. Görsel Sanatlar Bağlamında Kentleşme Sorunsalına Çözümler: Görsel sanatlar, kentleşme sorunlarına çeşitli yaratıcı çözümler sunmaktadır. Sanat eserleri, kentsel sorunlara dikkat çekmek, toplumsal diyalog başlatmak ve alternatif kentsel vizyonlar sunmak için kullanılabilir. Sanatçılar, kentleşmenin sosyal ve çevresel etkilerini ele alarak toplumsal bilinç ve sürdürülebilir kent gelişimine katkıda bulunabilmektedir.

1.MODERNİZMDEN POSTMODERNİZME KENT VE KENTLEŞME

1.1. Kent Kavramı Nedir

Kent kavramı, genellikle yoğun nüfuslu, ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetlerin yoğunlaştığı yerleşim birimlerini tanımlamak için kullanılır. Tarih boyunca, kentler ticaret, sanayi, yönetim ve eğitim gibi çeşitli işlevleri merkezileştiren, karmaşık sosyal yapılar ve mekânsal düzenlemeler sergileyen alanlar olarak gelişmiştir. Kentlerin oluşumu, tarımın başlaması ve nüfusun artmasıyla birlikte insanların yerleşik düzene geçmeleri ve topluluklar halinde yaşamaya başlamalarıyla yakından ilişkilidir. Antik çağlardan bu yana, kentler aynı zamanda medeniyetin, kültürel ve teknolojik gelişimin merkezleri olmuştur. Zaman içinde, kentlerin büyümesi ve gelişmesi; ticaret yollarının ve ekonomik faaliyetlerin çeşitlenmesi, aynı zamanda siyasi ve idari yapıların merkezileşmesiyle tetiklenmiştir. Günümüzde, küreselleşme ve teknolojik ilerlemeler kentlerin formunu ve işlevini daha da çeşitlendirmiştir, kentler küresel ekonominin ve kültürün önemli düğüm noktaları haline gelmiştir. Tarihte kent kelimesini tanımlarken kullanılan farklı terimler vardır.

Eski Türkler, özellikle Göktürkler ve Uygurlar, yerleşim yerlerine "balık" adını vermişlerdi. Belli bir süre sonra bu kelimeye "balığ" denildiği bilinmektedir. XI. yüzyılda Karahanlı Türkleri ile Oğuz Türkleri'nin, "balık"ın yerine "kend" (=kent) terimini tercih ettikleri görülmektedir. Kaşgarlı Mahmud, "balık"ın bu şekilde kullanılmasının, İslamiyet öncesinde Türkler tarafından şehir, kale ve köy anlamında kullanıldığını ifade etmektedir (Sümer, 1994: 1). Kend/kent türüyle adlandırılmış bazı yerleşim yerleri arasında Sütkend, Yengi kent (Oğuz dönemi Otrar'ın diğer adı), Barçınlıg kend (Oğuzların Salur boyundan Barçın Hatun adına kurulmuş kent), Özkend, Taşkent gibi örnekler de bulunmaktadır. Bu isimlendirmelerin, yerleşim yerlerine özgü gerçek, kültürel veya hizmet özelliklerini göstererek kentlere özgü değerleri yansıttığı söylenmektedir (Bal, 2006: 30). Bu tür isimlendirmelerin, yerleşim yerlerinin kendine has özelliklerini ortaya koyduğu ve bu isimlerin, bu yerlerin tarihi ve kültürel dokusuna ışık tuttuğu bilinmektedir. Kentler, içinde geniş bir yelpazedeki meslek gruplarını ve sınıfları barındırarak sosyal çeşitliliği temsil etmektedir. Yerel yönetimlerin yanı sıra uluslararası bağlantılara sahip olmaları, kentlerin yerel ve küresel düzeyde karmaşıklığını da ortaya koyar. Bu bağlamda kentlerin, farklılıkların

ve etkileşimlerin yoğun olduğu dinamik sosyal yapıları temsil ettiği söylenebilir (2006: 27). Kentler, "ilerleme", "uygarlık" ve "özgürlük" gibi olumlu değerlerle özdeşleştirilirken, aynı zamanda "toplumsal hastalık", "düzensizlik" ve "yoksulluk" gibi çeşitli olumsuz yönleri de içinde barındıran karmaşık yapılardır. Bu çift yönlülük, kent yaşamının hem fırsatlarını hem de zorluklarını ifade etmektedir (2006: 27). Bal'ın da belirttiği gibi, kentler bu iki zıt kutbu bir arada bulundurarak, yaşamın tüm yönlerini kapsayan dinamik ve çok katmanlı alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, kentlerin insan deneyimini zenginleştiren, aynı zamanda çeşitli sosyal sorunlara ev sahipliği yapan mekânlar olduğunu göstermektedir.

Belirli bir nüfus düzeyinin üstünde olan yerleşim alanlarına kent, daha düşük nüfusa sahip olan yerleşim yerlerine ise köy adı verilir (Keleş, 1993: 74-76). Sanayi öncesi kentler, dışarıdan gelen gıda ve ham maddelere dayanarak pazar merkezleri olmanın yanı sıra el yapımı ürünlerin üretildiği ve siyasal, dinsel, eğitsel işlevlerin önemli olduğu yerlerdir. Bazı yerleşim yerlerinin özellikle belirli alanlarda uzmanlaştığı ve öne çıktığı söylenebilir. Örneğin Benares ve Kerbela gibi kentleri, dini merkezler olarak ifade ederken, Pekin gibi yerleri de siyasal ve eğitsel faaliyetlerin yoğun olduğu yerleşim mekanları olarak ifade etmektedir (Gideon, 2002: 37-54).

Sanayileşme ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısı artmış ve bugünkü kentlerin büyümesi neticesi ortaya çıkmıştır. Keleş'e göre toplum yapısında artan oranda örgütlenme, iş bölümü ve uzmanlaşma; insan davranış ve ilişkilerinde kentlere has bir değişiklik yaratmış, nüfus birikimine alan açmıştır (Keleş, 2004: 22) Global düzeyde kentler ölçsüz büyürken yeni tanımlamalar da kazanmaktadır. Ekonomik, ekinsel, yönetsel (siyasal) etkileri açısından, etkileme ve etkilenme alanı ülke sınırlarını aşan, özellikle küresel ölçekte örgütlenmiş ana malın yönetimi, denetimi ve dağıtım işlevlerini yerine getirmede uluslararası standartlara ulaşmış kurumları içinde bulunduran, sıra düzensel (hiyerarşik) yerleşim dizgeleri içinde üstün konumda bulunan büyük kentlere "Küresel kent" denmektedir. New York, Tokyo, Londra, Frankfurt, Paris gibi." kentlerden oluştuğunu ifade etmektedir (Kıray, 1998: 141). Mumford' a göre değişen toplumsal yaşamın dinamik bir yansıması olduğunu; embriyonik halinden başlayarak karmaşık biçimler aldığını, evrildiği her aşamada toplumun ihtiyaçlarına ve teknolojik gelişmelere cevap verirken çağa uyumlu hale gelerek bir dönüşüm geçirdiğini ifade etmektedir (Mumford, 2007: 14). Bu dinamik

yapı, kentlerin sadece fiziksel mekânlar olmadığını, aynı zamanda içinde yaşayan insanların kültürel, sosyal ve ekonomik faaliyetlerinin bir yansıması olduğunu gösterir.

Kentler, toplumsal yaşamın ve insan etkileşiminin merkezi olarak, tarih boyunca medeniyetin ilerlemesinde önemli bir rol oynamıştır. Ekonomik faaliyetlerin yoğunlaşması ve sosyal hayatın çeşitlenmesi, kentlerin hem bölgesel hem de küresel ölçekte önemli bir rol oynamasına olanak tanımaktadır. Tüm unsurları içine alan geniş bir tanım yapılacak olursa kentleşme; ekonomik gelişim ve sanayinin gelişimiyle beraber kentlerin sayılarının artışı ve halihazırda bulunan kentlerin büyümesiyle toplumda nüfus yoğunluğunun oluşumuna katkı sağlayan yerleşmeler olarak ifade etmektedir (Keleş, 2016: 22). Keleş, kentleşme sürecinin, toplum üzerinde çok boyutlu etkileri olduğunu ve bu sürecin yalnızca coğrafi veya demografik bir olgu olmadığını vurgular. Bumin, kentlerin, var olduğu günden bu yana birçok değişikliğe uğradığını, sanayinin başlamasıyla bu değişikliğin daha planlı ve örgütlü bir hal alığını ifade etmektedir (Bumin, 1998: 18). Onun da belirttiği gibi Sanayi Devrimi öncesinde kentler daha çok ticaret, din ve yönetim merkezleri olarak işlev görürken, Sanayi Devrimi sonrasında kentlerin yapısal dokusu, işlevselliği ve coğrafi konumu önemli ölçüde değişmiştir. Bu dönemde kentler, sanayi üretiminin merkezleri haline gelmiş ve bu durum, nüfusun kırsal alanlardan kentlere doğru akın etmesine, kent içi ve çevresindeki altyapının hızla gelişmesine yol açmıştır. Bu süreçle birlikte, kentler ekonomik aktivitenin yanı sıra sosyal ve kültürel hayatın da yoğunlaştığı, çeşitliliğin ve sosyal tabakanın arttığı kompleks yapılar olarak evrilmiştir. Sanayi Devrimi'nden sonraki dönem, kentsel alanların genişlemesi, sanayi bölgelerinin oluşması ve yeni ulaşım ağlarının geliştirilmesi gibi önemli değişikliklere sahne olmuştur. Bu dönem, aynı zamanda kent planlaması ve tasarımının modern anlamda öneminin arttığı bir evre olarak da dikkat çekmektedir.

1.2. Kentleşme Kavramı Nedir

Kentleşme, endüstrileşme ve yeniliklerin tetiklediği ekonomik ve sosyal dönüşümün bir sonucu olarak ortaya çıkan bir süreçtir. Bu dönüşüm, kırsal alanlardan şehirlere doğru nüfus akışıyla karakterize edilir ve kentlerde demografik yoğunlaşmaya yol açar. Aynı zamanda, ekonomik aktivitelerin tarımdan üretim ve hizmet odaklı sektörlerle doğru kayması, toplum içindeki iş bölümünü ve

uzmanlaşmayı derinleştirir. Kentleşme ayrıca, şehirlerin yerel ve küresel ölçekteki ilişkilerini yönlendirme kapasitesini güçlendirir ve kentlerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmaları için politika ve stratejilerin uygulanmasını zorunlu kılar. Bal, kentleşme sürecinin kapsamlı, toplumsal ve ekonomik dönüşümü ifade ettiğini, bu süre içinde kentlerin içeriğinin ve oluşumunun değiştiğini ifade etmektedir (Bal, 2006: 65). İnsanlık tarihinde, toplumsal, ekonomik, siyasal ve bilimsel ilerlemeler, insanların yaşam kalitelerini artırma arzusuyla kentlerin kurulmasına yol açmıştır. Tiken, kentlerin sayısının artması ve bu kentlerde yaşayan nüfusun büyümesinin, "kentleşme" olarak adlandırılan bir sürecin başlamasına neden olduğunu söylemektedir (Tiken, 2011: 26). Bu süreç, kentlerin sadece fiziksel olarak genişlemesini değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel yapının da dönüşmesini içerir. Kentleşme, insanların daha iyi yaşam koşulları arayışıyla başlayan ve kentlerin bu ihtiyaçlara cevap verme kapasitesinin artmasıyla devam eden dinamik bir dönüşüm sürecidir.

Tekeli'ye göre kentleşme süreci, bir insan yerleşiminin tarımsal faaliyetlerin ötesine geçip tarım dışı üretim ve kentsel hizmetlere odaklanmasıyla karakterize edilir. Bu süreç, nüfus artışı, fiziksel yoğunlaşma ve toplumsal yapının hem farklılaşması hem de bütünleşmesinin güçlenmesi gibi özelliklerle tanımlanır. Bu, yalnızca demografik bir değişimi değil, aynı zamanda ekonomik aktivitelerin çeşitlenmesi, sosyal ilişkilerin ve toplumsal rollerin yeniden yapılandırılması gibi karmaşık toplumsal dönüşümleri de içerdiğini ifade etmektedir (Tekeli, 2009: 17-43). Bu dönüşüm, insan yerleşimlerinin, geleneksel kırsal toplum yapılarından modern kentsel yapılarına evrildiği süreci ifade eder ve bu evrim, kentlerin ve kent sakinlerinin yaşam biçimlerinde belirgin değişiklikler yaratır. Metlioğlu'na göre kentleşme, kırsal alanlardan şehirlere yönelik nüfus hareketliliğinin yoğunlaşması ve sonucunda kentlerin demografik, ekonomik ve kültürel anlamda öneminin artması ile tanımlanan bir süreçtir. Bu dönüşümün toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel yapılarını temelden etkileyerek karmaşık değişikliklere yol açtığını söylemektedir (Metlioğlu, 2021: 184-202). Bu süreç, kentlerin hem yerel hem de küresel düzeyde daha fazla entegre olmasına ve toplumların gelişiminde kritik bir rol oynamasına yol açar.

Kentleşmenin, toplumsal dönüşüm sürecinin önemli bir parçası olduğunu bu süreç içerisinde hem etkileyen hem de etkilenen bir faktör olarak öne çıktığını, bunun da kentleşmenin toplumsal değişimleri tetikleyebileceğini gösterdiği gibi, mevcut

toplumsal, ekonomik ve kültürel dinamiklerden de etkilenebileceğini göstermekte olduğunu belirtmektedirler (E. S. & Ateş, 2004: 212-214). Kentleşme, çoğunlukla geçim zorlukları gerekçesiyle nüfusun kırsal alanlardan şehirlere göç etmesi, ekonomik faaliyetlerin çeşitlenmesi ve şehirlerin altyapı ve hizmetler açısından genişlemesi gibi nedenlerle ortaya çıkar. Ancak aynı zamanda, bu süreç sosyal sınıflar arasındaki farklılıkların belirginleşmesi, çevresel sorunların artması ve kentsel yaşamın kalitesinin düşmesi gibi olumsuz sonuçlar da vermektedir. Dolayısıyla kentleşme, çok yönlü etkileri ve karmaşık sonuçları olan, dinamik toplumsal dönüşüm süreçlerindendir.

Kıray'a göre kentleşme süreci, toplumsal yapıda köklü değişikliklere neden olur ve önemli dönüşümlere işaret eder. Bu süreçte, insanların kırsal alanlardan kentlere göç etmesi ve burada yerleşerek tarım dışı sektörlerde, özellikle sanayi ve hizmet alanlarında çalışmayı tercih etmeleri, kentleşmenin belirgin göstergelerindendir (Kıray, 1998: 141). Bu dönüşüm, toplumsal dinamiklerde ve kentsel yapılarda yeni bir yapılanmaya işaret eder ve kentlerin, toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel hayatında merkezi bir rol oynamasını sağlar. Dolayısıyla, kentleşme, toplumların gelişiminde kritik bir aşama olarak kabul edilir ve bu sürecin anlaşılması, kentsel planlama ve politikaların şekillendirilmesi açısından temel bir öneme sahiptir. Öte yandan bu süreci yalnızca kırsal alanlardan kentlere doğru gerçekleşen nüfus hareketliliği olarak tanımlamak, bu sürecin içerdiği karmaşıklığı ve çok katmanlı yapısını göz ardı etmek anlamına gelir. Keleş'e göre kentleşme, bir toplumun ekonomik ve sosyal yapısındaki geniş çaplı dönüşümlerin yansımasıdır. Bu dönüşümlerin, sanayileşme ve teknolojik yeniliklerin yanı sıra eğitim ve sağlık hizmetlerinin gelişimi, kırsal bölgelerde iş olanaklarının azalması ve kentsel yaşamın çekiciliği gibi bir dizi faktörden beslendiğini ifade etmektedir (Keleş, 1993: 29). Son tahlilde kentleşme; toplumsal, iktisadi ve kültürel dinamiklerin etkileşimi sonucunda kentlerde meydana gelen nüfus yoğunlaşmasını, yapısal dönüşümü ve kültürel değişimi kapsayan kompleks bir durumdur. Bu sürecin anlaşılması, kentsel gelişim politikalarının ve planlamalarının daha bilinçli ve kapsayıcı bir şekilde şekillendirilmesine olanak tanımaktadır. Keleş'e göre endüstrileşme ve iktisadi büyümeyle beraber kentler çoğalmış ve hazırda bulunan kentler genişlemiştir. Bu olay toplum yapısında iş bölümü ve uzmanlaşmayı artırarak, insanların daha farklı

mesleklerde ve daha karmaşık ilişkiler içinde yaşamasını sağlamıştır. Kentleşmenin bir kesiti olan politik yapı ve hareketlerdeki farklılıkların, şehir hayatının yapısına has farklı hareketler içinde bulunduğu anlaşılmaktadır (1993: 19). Kentlerin sosyal, ekonomik ve politik yaşamının karmaşıklığına sahip olduğu ve bu yaşamın sürekli dönüşüm içinde olduğu açıktır.

1.3. Modern Dönemde Kentleşme

Modern kentleşme, endüstriyel devrimin tetiklediği teknolojik ilerlemeler ve ekonomik büyüme sayesinde 19. yüzyıldan itibaren hız kazanmış bir süreçtir. Bu dönemde, kırsal alanlardan şehirlere yoğun bir göç başlamış, sanayi alanlarının genişlemesi ve iş gücüne olan talebin artmasıyla kentlerin nüfusu hızla artmıştır. Bazı bilim insanları, modern kentleşmenin sosyal, ekonomik ve kültürel yapılarda radikal değişikliklere yol açtığını belirtmektedir (Harvey, 1997: 25-44). Şehirlerin fiziksel altyapısının genişlemesini, toplumsal sınıflar arası ilişkilerin yeniden şekillenmesini ve yeni yaşam biçimlerinin ortaya çıkmasını beraberinde getirmiştir. Kentleşme, aynı zamanda çevresel sorunlar, konut krizi ve sosyal eşitsizlikler gibi yeni zorlukları da beraberinde getirmiştir. Işık'a göre modernizm ve postmodernizm, kentleşme süreçlerine farklı yaklaşımlar sunmaktadır. Modernizm, ilerleme, düzen ve işlevsellik gibi kavramları ön planda tutarken, postmodernizm ise çeşitlilik, özgünlük ve kimlik gibi değerlere odaklanır.

Postmodern kentler, modernizmin getirdiği tek tip ve işlevselci kent anlayışının sınırlılıklarını aşmayı hedef edindiğini açıklamaktadır (Işık, 1993: 27-34). Bu yeni kent anlayışı, çeşitliliği, bireysel özgünlüğü ve tarihi-kültürel mirasın korunmasını önceliklendirerek, kent yaşamını daha zengin, anlamlı ve sürdürülebilir hale getirmeyi amaçlamaktadır. Postmodern kentleşme, kentlerin fiziksel yapılarının ötesine geçen, sosyal ve kültürel dokuların çeşitlenmesine önem veren ve bireylerin kendilerini ifade edebilecekleri, aidiyet hissedebilecekleri mekanlar yaratılmasına olanak tanır. Bu yaklaşım, kentlerin daha yaşanabilir ve insan odaklı olmasını hedeflerken, aynı zamanda toplumsal farklılıkların ve bireysel kimliklerin kucaklanmasını teşvik etmektedir.

Kaypak' a göre, ziraat ve sanayi devrimleri, insanlık tarihinin çevresel yapısını ve toplumsal organizasyonunu derinden etkileyen iki dönüm noktasıdır. Ziraat Devrimi ile insanlar avcı-toplayıcı yaşam tarzından çıkıp yerleşik hayata geçmiş, tarım alanlarını geliştirmiş ve kalıcı yerleşim yerleri kurmuşlardır (Kaypak, 2014: 80-95). Bu durum, toplumların yapılanmasında, gıda üretiminde ve demografik yapıda büyük değişikliklere yol açmıştır. Sanayi Devrimi ise, mekanik üretim araçlarının gelişimi, fabrika sistemlerinin ortaya çıkışı ve kentleşme sürecinin hızlanması ile karakterize edilen bir dönüşümü temsil eder. Bu devrim, ekonomik yapıları, iş gücü piyasalarını ve toplumsal sınıflar arası ilişkileri temelden dönüştürmüş, insanların yaşam koşullarında ve çevresel düzende kalıcı değişikliklere neden olmuştur. Her iki devrim de insanlık tarihinin çevresel ve toplumsal dönüşümlerinde kritik roller oynamıştır. Ziraat Devrimi, insanların doğaya müdahale biçimlerini ve toplumsal örgütlenmelerini değiştirmiştir. Sanayi Devrimi ise, teknolojik ilerleme ve endüstriyel kapasitenin genişlemesiyle modern dünyanın temellerini atmıştır. Bu dönüşümler, günümüzdeki toplumsal yapıların, ekonomik sistemlerin ve çevresel koşulların anlaşılmasında temel oluşturmaktadır. Kentleşme sürecinin, bireyler ve kentler üzerinde çeşitli etkilere sahip olduğu görülmektedir. Bu süreç, bireylerin tüketim odaklı yaşam tarzlarına yönelmelerine, yaşadıkları mekânlara olan bağlılıklarının azalmasına ve kentlerin daha heterojen ve karmaşık yapılar kazanmasına neden olmaktadır.

Kentleşmenin tüketim odaklı yaşam tarzlarını teşvik etmesi, kentsel alanlarda farklı yaşam alanları ve tüketim olanaklarının artmasıyla ilişkili olduğunu ortaya çıkarmıştır (Bayındır, 2011: 11-15). Bu durum, bireylerin tüketim alışkanlıklarında ve yaşam biçimlerinde dönüşümlere yol açmıştır. Ayrıca, kentleşme ile bireylerin fiziksel mekânlara olan bağlılıkları azalmıştır. Hızlı kentsel büyüme ve mobilité, insanların coğrafi bağlılıklarının zayıflamasına ve sosyal ilişkilerin değişimine neden olmuştur. Son olarak, kentleşme, kentlerin demografik yapısında çeşitlenmeye ve sosyal, kültürel ve ekonomik yapılarında karmaşıklığa yol açmıştır. Kentler, farklı kültürel arka planlardan gelen insanları bir araya getirir ve bu çeşitlilik, kentsel yaşamın zenginleşmesine katkıda bulunurken aynı zamanda yönetimi ve planlamayı da zorlaştırır. Kentleşmenin getirdiği bu çeşitli dinamiklerin, kentlerin ve içinde yaşayan bireylerin sürekli evrim geçirdiği bir sürecin parçası olduğunu göstermektedir. Bu süreç, kent planlama ve sosyal politikaların, bu değişiklikler dikkate alınarak

geliştirilmesini gerektirmektedir. Kent, toplumların değişim sürecinde kritik bir rol oynar ve bu süreçteki hızı artırabilir. Şehirleşme; sanayileşme, demokratikleşme ve toplumsal değişim gibi süreçlerin hem bir sonucu hem de bu süreçleri ileriye taşıyan bir katalizör olarak işlev görür.

Sanayileşme, toplumların gelişmişlik seviyesini belirleyen ana ölçütlerden biri olarak kabul edilirken şehirleşme de yerleşim alanlarının oluşumu ve kentlerin gelişimi açısından önemli bir göstergedir. Bir toplum belirli bir seviyeye ulaştığında, ülkenin ekonomik, teknolojik, toplumsal ve siyasi yapılarında dönüşümler yaratma gücüne sahiptir. Böylece kentleşmenin olumlu ve olumsuz dönüşümünün kaçınılmaz olduğu söylenebilmektedir (Kaypak, 2014: 80-95). Bu süreç, kentlerin büyümesi ve çeşitlenmesiyle birlikte, ekonomik faaliyetlerin, sosyal ilişkilerin ve kültürel pratiklerin yeniden şekillenmesine yol açar. Aynı zamanda, şehirleşme, altyapı ihtiyaçlarının artması, çevresel zorlukların ortaya çıkması ve toplumsal adalet konularında yeni tartışmaların başlaması gibi yeni dinamikler de yaratır. Dolayısıyla şehirleşme süreci, sadece kentsel alanların fiziksel genişlemesini ifade etmekle kalmaz; aynı zamanda toplumların ekonomik, sosyal ve kültürel dönüşümünde temel bir faktör olarak işlev görmektedir. Modernizm dönemi, kentleşme süreçlerinde devletin aktif rol aldığı, kamusal alanların öneminin altının çizildiği ve temel altyapı hizmetlerinin titizlikle sağlandığı bir dönemi ele almaktadır. Bu dönemde, kentsel mekânlar, geometrik düzen ve işlevsellik esas alınarak tasarlanmıştır.

1.4. Postmodern Dönemde Kentleşme

Postmodern dönemde kentleşme, geleneksel sanayi temelli kentleşme anlayışının ötesine geçerek, çeşitlilik, çok kültürlülük ve mekansal dağınıklığı öne çıkaran bir süreç olarak kendini gösterir. Bu dönem, küreselleşme, teknolojik ilerlemeler ve ekonomik yapıdaki değişikliklerin kent mekânı üzerinde derin etkiler yarattığı bir zaman dilimidir. Postmodern kentleşme, kentlerin işlevsel yapılarındaki monolitik düzenlemelerden uzaklaşarak heterojen ve fragmente yapıların ön plana çıkmasına yol açmıştır. Ayrıca, bu dönemde kentler, kültürel kimliklerin, yaşam tarzlarının ve sosyal pratiklerin çeşitlenmesiyle daha karmaşık sosyal yapılar mahiyeti kazanmıştır.

Eren'e göre, postmodern kentleşme süreci, kentlerin ekonomik ve kültürel dinamiklerinde önemli bir dönüşümü tetiklemiştir. Ekonomik açıdan, postmodern kentler, bilgi tabanlı ekonomilerin ve yaratıcı endüstrilerin gelişimine öncülük ederek merkezi alan olarak görüldüğü ifade edilmektedir (Eren, 2024: 3-5). Bu evrim, kentlerin ekonomik yapılarını yeniden şekillendirirken, aynı zamanda ekonomik gelişimlerini de hızlandırmıştır. Yaratıcılık ve inovasyon, postmodern kent ekonomisinin temel taşlarından biri olmuş, bu da kentlerin küresel rekabetçiliklerini artırmıştır. Bu süreç, kentlerde yaşayan bireylerin ve toplulukların kimliklerini, ifade biçimlerini ve yaşam tarzlarını çeşitlendirmiş, aynı zamanda kentlerin kendilerini kültürel platformlar olarak konumlandırmalarına olanak tanımıştır. Postmodern kentleşme, bu bağlamda, kentleri sadece ekonomik büyümenin değil, aynı zamanda kültürel canlılığın ve çeşitliliğin merkezleri olarak yeniden tanımlamıştır. Dolayısıyla, postmodern kentleşme, kentlerin hem ekonomik hem de kültürel olarak nasıl dönüştüğünü ve bu dönüşümün toplumsal yaşama nasıl yansıdığını anlamak için kritik bir perspektif sunmaktadır.

Sevinç'e göre, postmodernistler, modern kentleşmenin, kentsel ortamları insan için yaşanmaz hale getirdiğini savunmaktadır. Örneğin, modern kentler, kalabalık, gürültülü ve kirli olabilir. Ayrıca, modern kentlerin, sosyal ve kültürel çeşitliliği azaltarak insanlar arasındaki ilişkileri zayıflatıldığını söylemektedir (Sevinç, 1999: 54-59). Bu eleştiriler, postmodern kentleşme anlayışının temelinde yatan kentsel çeşitliliği, kapsayıcılığı ve çok katmanlı kent yaşamını vurgulama çabasını ortaya koyar. Postmodernist yaklaşımda, kentlerin daha yaşanabilir, canlı ve çeşitlilik barındıran mekanlar haline getirilmesi hedeflenir. Bu, kentlerin sadece fiziksel mekanları değil, aynı zamanda sosyal ilişkileri, kültürel faaliyetleri ve insanların günlük yaşam pratiklerini zenginleştiren bir yapıya kavuşturulması anlamına gelmektedir. Postmodern kentleşmenin, modern kentleşmeden ayrılan bir kentleşme olgusu olduğunu dile getiren Kaypak, postmodern kentleşmenin, modern kentleşmenin tek tip ve işlevselci anlayışını reddederek daha eklettik ve kültürel zenginliği yansıttığını, böylece postmodern kentleşmenin çeşitliliği bol olduğunu söylemektedir (Kaypak, 2014: 80-95). Bu anlayış, kentlerin sadece ekonomik üretim merkezleri olmaktan çıkıp kültürel ve sosyal çeşitliliğin yaşandığı, çok katmanlı ve dinamik mekanlar olduğu görüşünü savunmaktadır. Postmodern kentleşme süreci,

kentlerin mekânsal organizasyonunda ve sosyal yapısında çeşitliliği ve karmaşıklığı teşvik etmektedir. Bu süreç, kent içinde farklı yaşam tarzlarının, kültür çeşitliliğinin ve farklı anlayışa sahip toplulukların bir arada var olabileceği, birbirleriyle etkileşime girebileceği mekanlar yaratılmasını hedeflemektedir. Postmodern kentler, farklı mimari stillerin, kamu mekanlarının, kültürel merkezlerin ve yeşil alanların bir arada bulunduğu, insanların farklılıklarını kutlayabildiği, yaşatabildiği ve kendilerini ifade edebildiği mekanlar olarak düşünülmektedir. Ancak Postmodern kentleşmenin getirdiği bu çeşitlilik ve karmaşıklık, kentlerin yönetimini ve planlamasını da daha zorlu bir hale getirebilir. Kentlerin büyüyen çeşitliliği; mekânsal adaletsizlikler, sosyal ayrışma ve çevresel sorunlar gibi yeni zorlukları da beraberinde getirir. Bu nedenle, postmodern kentleşme, kentlerin fiziksel ve sosyal dönüşümüne yönelik kapsamlı bir anlayış gerektirir; bu anlayış hem mekânsal çeşitliliği hem de sosyal adaleti gözeten, katılımcı ve çoğulcu kent planlama ve yönetim stratejilerini içermektedir.

Postmodern kentleşme sürecinde, modernleşme ve küreselleşmenin yol açtığı değişimler sonucunda kaybolan geleneksel kent dokusu ve kamusal yaşama duyulan nostalji önemli bir etken olarak öne çıkmaktadır. Bu nostaljik yaklaşım, postmodern kentlerin tasarım ve planlamasında, geçmişin kent dokusuna ve sosyal yaşantısına özlemi yansıtan, daha eklektik ve çeşitliliği ön plana çıkaran bir anlayışın benimsenmesine yol açmaktadır. Bu süreçte, kentlerin mekânsal ve sosyal yapısında, hem tarihi ve kültürel mirasa saygıyı hem de çağdaş yaşamın gereksinimlerini karşılayacak yenilikçi çözümleri bir arada barındıran bir dönüşüm gerçekleşir. Postmodern kentlerde bu nostalji, eski ve yeni, geleneksel ve modern unsurların yan yana var olabileceği, tam anlamıyla bir entegrasyonun sağlandığı karmaşık mekânsal düzenlemelerle kendini göstermektedir. Ayrıca, kamusal alanların ve toplulukların yeniden canlandırılması, sosyal bağların güçlendirilmesi ve çeşitli kültürel faaliyetlerin teşvik edilmesi yönünde de önemli bir rol oynamaktadır. Sevinç, postmodern kentleşmeyi, kentleri daha çeşitli, kapsayıcı, esnek ve eğlenceli hale getirmeyi amaçlayan bir yaklaşım ve modernizmin kentleri tek bir merkezden yöneten, yalnızca işlevsel ve homojen birimler olarak gören yaklaşımını reddederek heterojen birimler olarak ifade etmektedir (Sevinç, 1999: 54-59). Postmodern kentleşme, kentlerin sosyal ve kültürel dokusunu zenginleştirme, farklı yaşam tarzları ve kimliklere yer açma ve mekanları daha dinamik ve interaktif hale getirme amacı

gütmektedir. Postmodern kentleşme süreci aynı zamanda, kentlerin yönetim ve organizasyon yapılarında da esneklik ve katılımcılığı ön plana çıkarır. Kent yönetimi, merkeziyetçilikten uzaklaşarak, yerel toplulukların ve farklı paydaşların kentle ilgili karar alma süreçlerine daha fazla dahil edilmesini sağlar. Bu, kentlerin daha demokratik ve çoğulcu bir yapıya kavuşmasına yardımcı olmaktadır.

Postmodern kentleşme, kentlerin fiziksel ve sosyal yapısında çeşitliliği, esnekliği ve katılımcılığı teşvik eden, modernist yaklaşımların getirdiği sınırlılıkları aşmayı hedefleyen bir dönüşüm sürecidir. Bu süreç, kentleri sadece yaşanabilir mekanlar haline getirmekle kalmaz, aynı zamanda kent sakinlerinin çeşitli ihtiyaç ve beklentilerini karşılayacak, kültürel zenginliği ve sosyal çeşitliliği destekleyecek bir yapıya büründürmeyi amaçlamaktadır. Postmodern dönemde kentleşme, kentlerin fiziksel ve sosyal yapısında çeşitliliği ve esnekliği vurgulayan, küresel bağlantılar ve yerel kimlikler arasındaki etkileşimi ön plana çıkaran dinamik bir süreç olarak ele alınmaktadır. Bu süreç, kentlerin nasıl algılandığını, kullanıldığını ve tasarlandığını temelden etkilemiş, kentlerin gelişiminde yeni perspektifler sunmuştur.

2.MODERN VE POSTMODERN SANATTA, KENT FORMU

2.1. Sanat kavramı

Sanat kavramı, insanın duygu, düşünce ve hayallerini çeşitli araçlar vasıtasıyla ifade etme biçimi olarak tanımlanabilir. Bu ifade biçimleri; görsel, işitsel ya da kinestetik olabilir ve resim, müzik, dans, tiyatro gibi farklı sanat dallarını içerir. Sanat, aynı zamanda, bireyin ve toplumun kültürel, sosyal ve tarihsel bağlamını yansıtan, evrensel bir iletişim aracı olarak kabul edilmektedir. Keser, sanatı sürekli değişim ve dönüşüm içinde olan çok yönlü bir kavram olarak tanımlar. Sanatın; görsel sanatlar, müzik, edebiyat gibi alanları kapsadığı gibi insanın tüm yaratıcı üretim biçimlerini de içerdiğini ifade eder. Sanat'ın ne olduğu sorusunun tek bir cevabı yoktur ve bu da sanatı daha da çekici ve gizemli hale getirdiğini açıklamaktadır (Keser, 2009: 292). Sanatın bu çok yönlülüğü, onu sadece estetik bir zevk kaynağı olmanın ötesine taşır; aynı zamanda, bireylerin ve toplumların kendilerini ifade etme, iletişim kurma ve anlam arayışı içinde olmalarına olanak tanır. Sanat, insan deneyiminin ve duygusallığının bir yansıması olarak toplumsal normlar, değerler ve kimlikler üzerinde derinlemesine düşünmeye davet eder. Ayrıca, sanat eserleri, yaratıldıkları dönemin sosyal, politik ve kültürel bağlamını yansıtarak gelecek nesillere geçmiş hakkında değerli bilgiler sunar.

Keser'e göre sanat, kelime anlamıyla düzenlemedir. Sanatçı, farklı unsurları estetik ve anlamlı bir şekilde bir araya getirerek sanat eserini oluşturur. Bu eserlerin, görsel sanatlar, müzik, edebiyat gibi birçok farklı formda karşımıza çıkabileceğini açıklamaktadır (2009: 292). Sanat eserleri, sanatçının kişisel deneyimlerini, duygularını ve düşüncelerini ifade etmenin yanı sıra toplumsal, kültürel ve tarihsel bir bağlamı da yansıtır. Bu eserler, izleyicilere estetik bir deneyim sunmanın ötesinde onları farklı düşünmeye, hissetmeye ve belki de dünyayı yeni bir perspektiften görmeye teşvik eder. Sanatın bu çok yönlü doğası, izleyici ile eser arasında dinamik bir etkileşim yaratır ve bu etkileşim, sanatın sürekli olarak yeniden yorumlanmasına olanak tanımaktadır. Sanat, dolayısıyla sadece sanatçı ve eseri arasındaki ilişkiyi değil, aynı zamanda eserin toplumla olan ilişkisini de içerir. Sanat eserlerinin toplum içindeki rolü, onları sadece estetik objeler olmaktan çıkarır ve onlara kültürel anlamda bir değer, sosyal eleştiri aracı ya da tarihsel bir belge statüsü kazandırır. Bu bağlamda,

sanat, toplumsal değerlerin, normların ve kimliklerin inşasında ve dönüşümünde önemli bir rol oynamaktadır. Sanat eserleri; resim, heykel, müzik, dans, tiyatro, edebiyat ve sinema gibi çeşitli disiplinlerde ortaya çıkabilir. Her bir disiplin, kendine özgü teknikler, ifade biçimleri ve malzemeler kullanır ancak tümü ortak bir amacı paylaşır: İnsan ruhunu harekete geçirecek, düşündürecek ve estetik bir tatmin sağlayacak bir deneyim sunmak. Bu deneyim, sanatın izleyiciye sunduğu duygusal ve zihinsel zenginliği yansıtmaktadır.

Sanat, bireylerin duygusal deneyimlerini, toplumsal normlar ve dilsel sınırlar ötesinde aktarabilen benzersiz bir araçtır. Bu  zellik, sanatı, insan deneyiminin evrenselliğini vurgulayan ve toplumlar arası empati ve anlayışı teşvik eden bir alan haline getirmektedir. Sanat, aynı zamanda, bireyin ve toplumun kendini anlamlandırma sürecinde önemli bir araçtır. Sanat eserleri, yaratıldıkları dönemin sosyal, kültürel ve politik bağlamını yansıtarak toplumsal değerler, inançlar ve düşünceler hakkında derinlemesine bir kavrayış sunar. Bu bağlamda, sanat, sadece estetik bir zevk sunmakla kalmaz, aynı zamanda bireysel ve toplumsal bilinci şekillendirme görevi de üstlenir. Sanatın toplum için önemli bir işlevi, insan ruhunu beslemesi ve bireylerin i  dünyalarına dokunarak onları anlamaya ve kendilerini ifade etmeye teşvik etmesidir. Sanat, bireylere kendi deneyimlerini, düşüncelerini ve duygularını estetik bir biçimde dışa vurabilme olanağı sağlar. Öte yandan bireyin kendi benliğiyle ve çevresiyle olan ilişkisini derinleştirir ve bireyi duygusal olarak zenginleştirir. Ayrıca sanat sosyal açıdan toplum içindeki bireyleri birbirine bağlayan, ortak bir kimlik ve kültürel mirasın paylaşılmasını sağlayan bir köprü işlevi görmektedir. Sanat eserleri, toplumsal değerleri, tarihi ve kültürel mirası aktarırken aynı zamanda toplumsal değişim ve dönüşümlere de ışık tutmaktadır. Sanat, toplumsal sorunlara dikkat çeken, eleştirel düşünmeyi teşvik eden ve değişim için ilham veren bir güçtür. Sanatın  nemi, estetik değerlerin ötesine geçen, birey ve toplum için derinlemesine anlam üreten bir alan olmasıdır. Sanat, insanlığın ortak dilidir ve insan ruhunu besleyerek, toplumun kültürel ve sosyal yapısını zenginleştiren, evrensel bir iletişim biçimidir. Sanat eserinin, içinde barındırdığı geleneksel bağlamla anlam kazandığını dile getiren Benjamin, bu bağlam zamanla değişse de eserin biricikliği ve aurası her zaman korunur, düşüncesindedir. Sanat eserinin değeri, sadece estetik

güzelliğinde değil, aynı zamanda taşıdığı tarihsel ve kültürel anlamlarda kendini hissettirdiğini ifade etmektedir (Benjamin, 2015: 19).

Sanat eserleri, yaratıldıkları dönemin toplumsal yapılarını, düşüncelerini ve değerlerini yansıtarak gelecek nesillere bu dönemler hakkında değerli bilgiler sunar. Bu eserler, bireyler ve topluluklar için geçmişle bir bağ kurma, kültürel mirası anlama ve bu miras üzerine düşünme imkânı sağlar. Ayrıca sanat eserleri, tarihsel ve kültürel anlam taşıyan belgeler olarak kimlik ve aidiyet duygularının güçlenmesine katkıda bulunmaktadır. Sanat eserlerinin aurası, onların mekânsal ve zaman içindeki konumlarıyla ilişkilidir. Bir eserin aurası, onu fiziksel olarak deneyimlemenin getirdiği benzersiz duygusal etkiyi ifade eder. Bu aura, eserin kopyalarında veya dijital reproduksiyonlarında bulunmaz ve eserin orijinalini değerli kılan unsurlardan biridir. Benjamin'in işaret ettiği üzere, sanat eserinin aura ve biricikliği, onu tarihsel ve kültürel bir miras olarak değerli kılmaktadır. Sanatın, insanlığın en eski ve temel ifade biçimlerinden biri olduğunu ifade eden Hodge, ilk insanların, sihirli ve dini anlamlar taşıyan sanat eserleri yaratarak kendilerini ifade etmeye çalıştıklarını belirtir. Eski döneme ait mağara resimlerinin, sanatın estetik ve teknik açıdan gelişmiş bir seviyeye ulaştığının açık bir göstergesi olduğunu söylemektedir (Hodge, 2016: 4). Eski dönemlere ait mağara resimleri ve diğer sanat eserleri, insanlığın, kendisini ve çevresini algılama şeklinin yanı sıra toplumsal ve kültürel yapıları hakkında önemli bilgiler sunar. Bu eserler, sanatın bir iletişim aracı olarak nasıl kullanıldığını, insanın iç dünyasını ve dış dünyayla olan etkileşimini nasıl yansıttığını gösterir. Ayrıca bu eski sanat eserleri, insanlık tarihinin, kültürel gelişiminin ve teknolojik ilerlemesinin anlaşılmasında kritik bir rol oynamaktadır.

Tansuğ' a göre, sanat, insanlığın ortak bir değeridir ve herkese hitap eder. Farklı düzeylerde ve tarzlarda üretilen sanat eserlerinin, insan deneyiminin zenginliğini ve çeşitliliğini yansıttığını belirterek sanatın evrenselliğine vurgu yapmaktadır (Tansuğ, 1982: 47). Sanat eserleri, estetik değerlerin yanı sıra evrensel insan deneyimlerini de barındırır ve bu nedenle farklı kültürler ve sosyal gruplar arasında anlam ve değer paylaşımını mümkün kılar. Sanatın bu evrensel doğası, farklı zamanlarda ve mekanlarda yaşayan insanları birleştiren, onlara ortak bir dil ve duyarlılık sunan bir özelliğe sahiptir. Sanat, sadece sanatçının kişisel ifadesi değil, aynı zamanda insanlığın ortak bir mirası olarak, çeşitlilik içinde birlik sağlayan ve bireyler

arası anlayışı derinleştiren evrensel bir değerdir. Sanat eserleri, yaşamın farklı yönlerini ve insan deneyiminin çeşitliliğini yansıtarak, kültürler ötesi diyalog ve empati için zengin bir kaynak sunmaktadır. Sanat eserleri, yaratıcı ifadenin bir sonucu olarak, insan deneyiminin çok yönlülüğünü ve derinliğini yansıtır. Bu eserler, sanatçının kendine özgü bakış açısından doğar ve izleyicilere, farklı düşünme ve hissetme biçimleri sunarak, insanın evrensel duyguları ve deneyimleri hakkında düşünmeye teşvik eder. Sanatın bu özelliği, onu sadece estetik bir zevk kaynağı olmaktan çıkarır ve insanlığın ortak mirası olarak önemli bir kültürel değer haline getirir. Sanat eserleri, farklı kültürlerden ve zamanlardan izleyicilere hitap edebilen, evrensel bir dil ve anlam düzeyi sunar. Bu evrensel nitelik, sanatı, insanın temel duygu ve düşüncelerini ifade etme ve paylaşma aracı olarak benzersiz kılmaktadır.

2.2. Form Kavramı

Form, bir nesnenin, fikrin veya olgunun dış görünüşünü, yapısını veya düzenini tanımlayan kavramdır. Sanat, matematik, bilim ve dil gibi çok çeşitli alanlarda kullanılır. Mimaride form, bir binanın veya yapısal elemanın fiziksel yapısını ve görsel karakterini belirler. Form, esasında, bir şeyin nasıl yapıldığı veya nasıl görüldüğü ile ilgilidir ve içeriği veya anlamı taşıyan temel yapısal elementi temsil etmektedir. Bir yapının formu, kullanım amacına, konumuna, çevresel faktörlere ve estetik anlayışa bağlı olarak şekillenir.

Ching'e göre, mimarlık tarihinde farklı dönemler ve stiller, formun kullanımı ve algılanışı açısından çeşitlilik gösterir. Form, aynı zamanda işlevsellik ile estetiği birleştiren bir araç olarak görülür. Frank Lloyd Wright ve Le Corbusier gibi mimarlar, formun işlevsellikle bütünleştiği tasarımlarıyla tanındığını ifade etmektedir (Ching, 2023: 34-35). Form ve ışık, görsel sanatların temel dinamiklerinden birini oluşturur. Mülayim'e göre, ışık formu belirginleştirir ve renklerin, biçimlerin ortaya çıkmasını sağlar; form ise, ışığın ve renklerin bir araya gelerek anlam kazandığı yapıyı oluşturduğunu söylemektedir (Mülayim, 1994: 55-56). Bu iki unsurun etkileşimi, görsel bir dilin ve dolayısıyla sanat eserlerinin temelini oluşturmaktadır. Bu dil, dünyayı algılama ve yorumlama biçimimizi zenginleştirir, çünkü sanat eserleri aracılığıyla çevremizi ve yaşadığımız deneyimleri farklı perspektiflerden görebilmekteyiz. Dolayısıyla, form ve ışık, görsel sanatların sadece estetik değil, aynı

zamanda anlamsal derinliğe ulaşmasında kritik rol oynar. Bu etkileşim sayesinde, görsel sanatlar, izleyicilerine dünyayı yeniden keşfetme ve anlama fırsatı sunmaktadır. Varlığın her bir parçasında, daha derin ve ezeli bir gerçekliğin izlerinin bulunduğunu, nesnelerin kendi içlerinde barındırdıkları ideal formun sadece bir yansıması, bir gölgesi olarak var olduğunu ifade etmektedir (Bozkurt, 2014: 93). Bu düşünce, sanat eserlerinde imgelerin rolü üzerine düşünülmesini gerektirir; çünkü imgeler, ezeli ve ebedi formların sanatın dilinde somutlaşmış hâlleridir. Bu perspektiften bakıldığında, sanat, gizli gerçeklikleri açığa çıkarma ve ideal formun izlerini gözler önüne serme işlevi görür. Sanat eserleri bu yüzden, yalnızca estetik bir değer taşımakla kalmaz, aynı zamanda varoluşun daha derin anlamlarına ulaşmanın bir aracı olur. Bu süreç, sanatın, varoluşun ve gerçekliğin katmanlarını aralamada benzersiz bir rol oynadığını göstermektedir. Form, bir varlığın kimliğini belirleyen gizemli bir sınırdır. Bu sınır, varlığı diğerlerinden ayırır ve ona özgün bir görünüm kazandırır. Brecht' e göre, sanatta formun önemini göz ardı etmek, sanatsal ifadenin derinliğini ve etkileyciliğini azaltır. Formun, bir sanatçının yaratıcı vizyonunu ve düşüncelerini somut bir şekilde ortaya koyan temel bir araç olduğunu ifade etmektedir (Brecht, 1990: 175). Bu nedenle, form üzerinde sürekli çalışmak ve onu yenilikçi yaklaşımlarla zenginleştirmek, sanatın sürekli evrimi ve ilerlemesi için elzemdir. Sanatın dinamik doğası, formun yeniden keşfedilmesi ve dönüştürülmesiyle beslenir, bu da sanatsal pratiklerin ve ifadelerin genişlemesine ve derinleşmesine olanak tanımaktadır.

Form, varoluşun hem dışsal görünümünü hem de içsel özünü ifade eden, doğanın altında yatan gizli geometriyi ve evrensel uyumu açığa çıkaran bir araçtır. Form, sanatçının yaratıcı enerjisini ve estetik anlayışını somut bir biçimde dışa vuran, gözle görülür bir simgedir. Bu bağlamda, formun incelenmesi, doğanın ve varoluşun derinliklerindeki düzeni ve estetik uyumu anlamaya yönelik bir arayışı temsil ettiğini belirtmektedir (Gevgili, A. ,Hasol, D. ve Özer, B. 1997: 240). Sanatçı, form aracılığıyla, hem kendi iç dünyasının derinliklerinden gelen yaratıcı enerjiyi hem de evrenin genel düzenini ve güzelliklerini izleyiciye sunmaktadır. Bu süreç, sanat eserinin sadece bir nesne olmaktan çıkıp, gözlemcinin ruhuna dokunan, onu daha geniş bir kozmik bağlamla ilişkilendiren bir deneyime dönüşmesini sağlar. Bu nedenle, formun geliştirilmesi ve yenilikçi yollarla ifade edilmesi, sanatın evrenselliğini ve etkileşim gücünü artırmanın temel yollarından biri olduğu bilinmektedir.

2.3. Modernizm

Modernlik ve modernizm, 19. ve 20. yüzyılların sosyal, kültürel ve ekonomik değişimlerini anlamak için kullanılan temel kavramlardır. Modernlik, genellikle Endüstri Devrimi ile başlayan ve hızlı teknolojik ilerleme, kentsel büyüme, politik ve sosyal yapıların dönüşümü gibi özelliklerle tanımlanan dönemi ifade eder. Modernizm ise bu değişimlerin kültürel ve estetik boyutlarında kendini gösteren bir akımdır ve genellikle sanat, edebiyat ve mimaride geleneksel formlara ve normlara meydan okuyan yenilikçi hareketler olarak ortaya çıkar. Modernlik, Batı'da Aydınlanma ile başlayarak, endüstriyel kapitalizmin yükselişi ve buna bağlı toplumsal değişimlerle karakterize edilen bir dönemi kapsar. Bu dönemin temel özellikleri arasında, zaman ve mekân kavramlarının yeniden düzenlenmesi, geleneksel toplumsal bağların zayıflaması ve sosyal yaşamın yeni bir düzene kavuşturulması yer almaktadır. Modern" kelimesi, 5. yüzyılda Latince "modernus" biçiminde ilk defa karşımıza çıkar. Bu dönemde, Hristiyanlığa yeni geçen toplumlar, kendilerini Romalı ve Pagan geçmişten ayırmak için bu terimi kullanmışlardır. Modern kelimesinin içeriği zamanla değişse de özünde her zaman eskiden yeniye geçiş fikrini barındırmıştır. Bu terimin, Antik Çağ ile aralarında bir ilişki kuran dönemlerin, sürekli yenilenen bir bilinç ve kendi kimliklerini oluşturma arzusunu yansıttığı görülmektedir (Habermas, 1994: 31-44).

"Modern" kelimesinin ilk kullanımı 5. yüzyıla rastlar ve Hristiyan inancını benimseyen toplumu, Roma İmparatorluğu ve çok tanrılı dinlerden ayırmak için kullanılmaktadır (Kızılcılık, 1994: 86-96). Modernlik, sadece bir değişim veya olaylar zinciri değil aklın, bilimin, teknolojinin ve idarenin ürünlerinin yaygınlaştırılmasıyla gerçekleşen bir ilerleme ve gelişme süreçlerindendir (Touraine, 1994: 23). Modernizm, Batı merkezli bir düşünce akımı olarak ele alındığında, gelişmekte olan ülkeler üzerinde Batılı normlar ve değerlerin yayılmasını hedefleyen geniş çaplı bir etki mekanizması olarak görülmektedir. Modernizm ekonomik, kültürel, politik, teknolojik ve toplumsal boyutlarda Batı'nın ideallerini ve yaşam tarzlarını global ölçekte yayma çabası içinde olduğunu ifade etmiştir (Yılmaz, 2005: 41). Bu süreç, gelişmekte olan ülkelerde Batılı modellerin benimsenmesini teşvik ederken, aynı zamanda yerel kültürler ve değerler üzerinde homojenleştirici bir etki yaratma potansiyeline sahiptir. Bu bakış açısı, modernizmin yalnızca bir sanat ve düşünce

akımı olmanın ötesinde, aynı zamanda küresel bir etki alanı oluşturduğunu ve bu alanda Batılı ülkelerin hegemonyasını pekiştirdiğini ortaya koymaktadır.

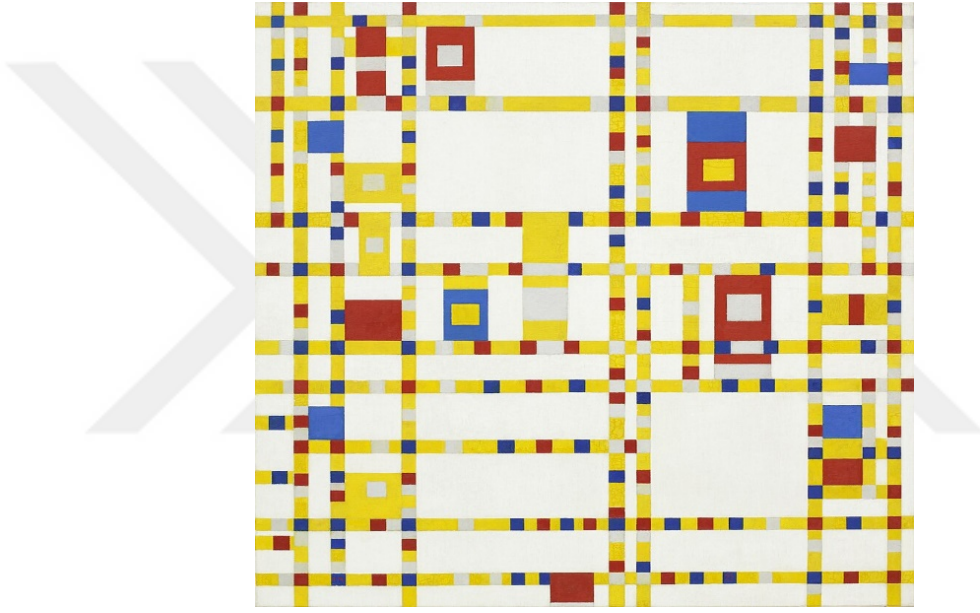
Şahin'e göre, modernizm, 19. yüzyılın son çeyreğinde Avrupa'da başlayıp 20. yüzyılda yaygınlaşan ve zamanla baskın bir hal alan, sanat ve estetik anlayışındaki belirli bir yaklaşımı tanımlar. Bu dönemde, sanatçılar geleneksel tekniklerden ve temalardan uzaklaşarak yenilikçi ifade biçimleri, yapılar ve estetik değerler arayışına girdiğini ifade etmektedir (Şahin, 2016: 76-85). Yıldırım' a göre, modernizm, 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında sadece sanatta değil, dünya görüşünde, kültürde ve yaşam tarzında da köklü değişimlere yol açan bir akımdır. Orta Çağ'ın dogmatik ve geleneksel kurallarına karşı bir tepki olarak doğan bu akımın, bilimsellik, rasyonellik, bireysel özgürlük ve bilginin evrenselliği gibi ilkeler üzerine kurulduğunu söylemiştir (Yıldırım, 2009: 381). Modernizm sanatın her alanında -edebiyat, görsel sanatlar, müzik ve mimari gibi- kendini gösteren bir yenilik ve dönüşüm sürecini ifade eder. Bu dönem, sanatın öznesi, formu ve işlevi üzerine yeniden düşünülmesini ve sanatçıların toplumsal normlar ve geleneksel estetik anlayışlarla doruk noktasına ulaşmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

2.4. Modern Sanatta Kent Bağlamında Form

Modern sanatta kent bağlamında form, şehirlerin sosyal, ekonomik ve kültürel yapılarının sanatsal ifadelerde nasıl şekillendiğini incelemektir. Bu bağlamda, sanatçılar, kentlerin karmaşık ve dinamik doğasını tuvallerine yansıtarak modern yaşamın ritmini ve dokusunu eserlerine yansıtmışlardır. Gültekin' e göre modernizm, kadim kültürlerin dönüşüm geçirdiği, sürekli değişim ve ilerleme fikrinin ön plana çıktığı, her şeyin mantıksal ve sistematik bir biçimde yeniden yapılandırıldığı bir dönem olarak ortaya çıkmaktadır (Gültekin, 2007: 82-94). Bu dönemde, geleneksel değerler ve yaşam biçimleri sorgulanmış ve yerini daha bilimsel, teknolojik ve rasyonel düşünceye bırakmıştır. Sanat, edebiyat, mimari ve diğer kültürel alanlarda köklü değişiklikler yaşanmış, yenilikçi ve avangard yaklaşımlar benimsenmiştir.

Modernlik, 17. yüzyılda Avrupa'da başlayan ve tüm dünyaya yayılan, toplumsal yaşam ve örgütlenme biçimlerinde köklü değişikliklere yol açan bir dönemdir. Bu süreçte, geleneksel düzenler yerini yenilikçi ve rasyonel düşünceye bırakmış, bilimsel ilerlemeler ve teknolojik gelişmeler toplumu derinden etkilemiştir

(Giddnas, 2010: 35). Bu dönemde bireysel haklar ve özgürlükler ön plana çıkarken, eskiye dayalı feodal ve dinsel otoriteler sorgulanmaya başlanmıştır. Sanayi devrimi, şehirleşme ve eğitimdeki yenilikler modern toplumun temellerini oluşturmuş, sosyal yapılar daha karmaşık ve dinamik hale gelmiştir. Modern sanatta kent bağlamında formun ele alınışı, sanatçıların kentleşmenin getirdiği değişimleri ve dinamizmi nasıl yorumladıklarını gösterir. Bu süreç, genellikle kent manzaralarının soyutlaması ve geometrik formların kullanılmasıyla ifadesini bulur. Sanatçıların şehirlerin dinamik ve çok boyutlu doğasını soyut ve yenilikçi formlarla ifade etmelerine olanak tanır, izleyicilere şehirlerin çeşitli yönlerini keşfetme fırsatı sunar.

Resim 1. Piet Mondriaan- Boogie-Woogie, 127 cm x127cm, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 1942
Erişim Adresi¹

Modern sanatta kent bağlamında form, sanatçıların kentleşmenin getirdiği değişimleri, şehirlerin dinamizmini ve yapısal karmaşıklığını nasıl yorumladıklarını ortaya koyar. Sanatçılar, genellikle kent manzaralarını soyutlama, geometrik formlar ve dinamik kompozisyonlar kullanarak ifade ederler. Resim:1’de Piet Mondrian’ nın eseri görülmektedir. Eserde, ızgara desenleri ve düz çizgilerle şehirlerin düzenli ve ritmik yapısının simgelandığı görülmektedir. Umberto Boccioni'nin şehir yaşamının

¹(https://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page Erişim Tarihi:09.10.2023).

hızını ve hareketliliğini çarpıcı renkler ve soyut formlarla betimlediği eserlerinden biri Resim: 2’de görülmektedir.

Resim 2. Umberto Boccioni, Şehir Yükseliyor, 200cm x301 cm, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 1910
Erişim Adresi ²

Sanatçılar, aynı zamanda kentleşmenin toplumsal ve ekonomik etkilerini de ele alarak sanayi yapılarının estetiğini ve teknolojinin kent üzerindeki etkilerini vurgularlar. Böylece, modern sanatta kent bağlamında form, kentlerin karmaşıklığını, değişkenliğini ve çok boyutlu doğasını estetik ve eleştirel bir bakış açısıyla incelemektedir.

2.5. Postmodernizm

Yirminci yüzyılın başlarında filizlenen modernizm akımı, batı toplumlarının sanatsal ve kültürel alanlarında köklü değişimlere yol açmıştır. Bu akımın temelinde, geleneksel formlara ve değerlere karşı bir tepki ve modernleşmenin getirdiği karmaşık sorunlara dair eleştirel bir bakış açısı yatar. Modernizm, sanatın ve kültürün toplumdaki rolünü sorgulamış, yeni ve deneysel biçimlerin gelişmesini teşvik ettiğini ifade etmiştir (Kumar, 1999: 88). Postmodernizm, modernizmin katı ve tekdüze dünyasına karşı bir tepki olarak ortaya çıkan, daha özgür ve çoğulcu bir dünya

² (<https://www.moma.org/collection/works/79865> Erişim Tarihi:11.10.2023).

arayışıdır. Bu akım, modernizmin evrensel gerçeklik ve ilerleme gibi kavramlarını sorgulayarak her bireyin kendi deneyimine ve bakış açısına göre anlam inşa edebileceğini savunur. Bu da daha demokratik ve katılımcı bir toplum inşa edilmesine olanak verecektir. Postmodernizm, heterojenlik, çeşitlilik ve çoklu perspektiflere vurgu yaparak geleneksel modernist düşüncüyü sorgular ve alternatif bir bakış açısı sunar. Bu da daha demokratik ve katılımcı bir toplum inşa edilmesine yardımcı olur.

Featherstone'e göre, postmodernizm, kesin bir tanımı olmayan ve "postmodernlik", "postmodernite", "postmodernleşme" gibi terimlerle ilişkilendirilen, karmaşık bir konseptler ağıdır. Bu düşünce akımı, modern dönemin sonlandığını ve yeni bir çağın başlamakta olduğunu ifade etmektedir (Featherstone, 1996: 34). Postmodernizm, mevcut dönemin sosyal, kültürel ve ekonomik koşullarını anlamak ve yorumlamak için kullanılan geniş bir çerçevenin ifadesidir. Bu çerçeve içinde, geleneksel modernist perspektiflerin ötesine geçilerek günümüz dünyasının karmaşıklığı ve çeşitliliği daha iyi kavranmaya çalışılmaktadır. Postmodernizmin karmaşıklığı ve çok yönlülüğü, onu tanımlama ve açıklama girişimlerini zorlaştıran faktörler arasında yer alır. Bu zorluk, kavramın yanılgılara ve eleştirilere maruz kalmasına yol açmaktadır. Ancak, postmodernizmin derinlemesine kavranabilmesi için, bu akımın yalnızca geçici bir moda veya estetik bir yönelimden ibaret olmadığını, aksine modernizmin temel varsayımlarına yönelik eleştirel bir duruş sergilediğini ve bu sayede yeni bir düşünce paradigmasını temsil ettiğini anlamak kritik öneme sahiptir.

Postmodernizm, geleneksel anlatıları, evrensel gerçeklik iddialarını ve objektif bilgi anlayışını sorgulayarak bilginin göreceli ve bağlamsal doğasını vurgular. Bu perspektif, toplumsal yapılar, kültürel pratikler ve sanatsal üretimler üzerine düşünme şeklimizi yeniden tasarlar ve daha çoğulcu, katılımcı bir anlayışın önünü açar. Postmodernizm, sanatsal güzellik ve kültüre ait olgulara dair kesin bir anlatım imkânı sunarak, bu alanlarda yeni bir bakış açısı ve düşünme biçimi ortaya koyar (Jameson, 2008: 165). Bu yeni bakış açısı, sanatın ve kültürün sadece elit bir kesime ait olmadığını, aksine herkese açık ve katılıma teşvik eden bir alan olduğunu savunmaktadır.

Tezcan'a göre, postmodernizm, kesin bir anlam ifade etmese de modernizmin katı sınırlarını aşan ve çağdaş bir yaşam ülküsü arayan bir akımdır. Bu akımın, geleneksel kalıpları yıkarak, çoklu bakış açılarına ve özgün ifade biçimlerine yer verdiğini belirtmektedir (Tezcan, 2002: 1-2). Sadece bir akım değil, aynı zamanda bir zihniyet dönüşümüdür. Bu zihniyet dönüşümü, sabit ve katı kavramları sorgulamamızı ve her şeye yeni bir bakış açısıyla yaklaşmamızı sağlamaktadır. Postmodernizm, bize her şeyin göreceli olduğunu ve her yorumun geçerli olduğunu hatırlatır. Bu da daha hoşgörülü ve empatik bir toplum inşa edilmesine katkıda bulunmaktadır.

Postmodernizm, modern çağın ürünleri ve kazanımlarını reddetmek yerine, bu unsurları yeni ve çoğulcu bir perspektifle yeniden değerlendirerek, çağdaş yaşam biçimlerinin oluşumuna olanak tanır (2002: 1-2). Bu anlayış çerçevesinde postmodernizm, teknolojinin ve bilginin toplumsal ve kültürel yapılar üzerindeki etkisini kabul eden ve bu yeni koşullar altında çeşitlilik ile göreceliliği ön plana çıkaran bir düşünce biçimi olarak ortaya çıkmaktadır. Postmodernizm, sanayi devriminin yarattığı dünyayı aşan ve yeni bir uygarlık inşa etmeyi amaçlayan bir akımdır. Bu akım, modernizmin katı kurallarını ve tekdüzeliğini reddederek, çoğulculuğa ve çeşitliliğe değer verir. Farklı bakış açılarının ve yorumların bir arada var olabileceği bir alan yaratmayı amaç edindiğini ifade edilmektedir (2002: 1-2).

Postmodernizm; kaynağı romantizme uzanan, Kapitalizm' in yarattığı ve Avrupalı entelektüellerin soğuk savaşın ardından ortaya çıkardığı bir kavramdır. Mimaride ve diğer sanatsal alanlarda başlayan bu akım, felsefe ve siyaset kuramına da sıçramış ve pek çok alanda etkisini göstermektedir (Can, 2017: 241). Postmodernizm, 20. yüzyılın ortalarında ortaya çıkan ve modernizmin katı normlarına, evrensellik iddialarına ve monolitik yapılarına bir karşı duruş sergileyen bir düşünce akımıdır. Bu akım, modernizmin bir parçası olmasına karşın, onunla var olan ilişkisini sürekli bir sorgulama ve eleştiri süreci içinde ele almaktadır (Yılmaz, 1997: 164-174). Postmodernizm modernizmin getirdiği düşünce ve estetik anlayışları yeniden değerlendirirken, bu anlayışların sınırlarını zorlar ve onlara alternatifler sunar. Bu cihetle, postmodernizm çeşitliliği, göreceliği ve çoğulculuğu ön plana çıkararak modernizmin evrenselci yaklaşımlarına ve tek tip anlatılarına meydan okumaktadır.

2.6. Postmodern Sanatta Kent Bağlamında Form

Postmodernizm' in temel iddiası, modernizmin mutlak ve evrensel hakikat arayışı yerine, daha çeşitli ve göreceli bakış açılarını getirmektir. Modernizmin düzen ve hakikat arayışı, dünyayı tek bir doğru çerçevesinde anlamaya çalışırken, postmodernizm bu çerçeveyi reddeder ve çoklu gerçekliklerin varlığını kabul eder. Bu, toplumsal yapıları ve bireylerin yerini anlamak için yeni kavramsal araçların geliştirilmesini gerektirdiğini ifade etmektedir (Beyaz, 2014: 69-81). Postmodernizm, bireylerin ve toplumların dinamik yapısını daha esnek ve çoklu gerçeklikler üzerinden ele alarak değişen toplumsal yapıları anlamayı ve bu yapılarla uyum içinde olmayı amaçlar. Bu perspektif, çağdaş yaşamın hızla değişen ve karmaşık yapısını kavrayabilmek için gereklidir.

Tekin'e göre, postmodernizm gerçekten de modernliğin merkezi değerleri olan tek tiplilik ve evrenselciliğin işaretlerini tersine çevirir. İdeal olarak, postmodernizmin çoğulcu dünyasında tüm yaşam biçimlerine ilke olarak izin verilmektedir. Başka bir deyişle, hiçbir yaşam biçiminin, diğer herhangi bir yaşam biçimini geçersiz kılacak kadar kesin bir şekilde kabul görmesinin imkânsız olduğunu ifade etmektedir (Tekin, 2020: 39-74). Bu yaklaşım, postmodernizmin çeşitliliği ve farklılıkları kabul eden yapısını vurgular. Postmodern toplumlarda, bireylerin ve grupların farklı yaşam biçimlerine sahip olabilmeleri ve bu yaşam biçimlerinin eşit derecede geçerli ve değerli kabul edilmesi önemlidir. Bu, modernizmin tek tip ve evrensellik anlayışına karşı bir duruştur ve daha esnek, kapsayıcı bir toplumsal yapının oluşmasına katkıda bulunur. Postmodernizm, bu çeşitliliği ve çokluğu kabul ederek bireylerin özgürce kendi yollarını seçmelerine olanak tanır ve böylece daha demokratik ve açık bir toplumsal düzeni destekler. Beyaz'ın ifadesiyle modernizm, sanat ve düşüncede öz'e ve mutlak hakikate ulaşma çabasıyla karakterize edilmiştir. Bu çaba, sanatın formunu saf renk ve biçime indirgemekle kendini gösteriyor. Ancak, postmodernizm, bu öz'ün var olmadığını ve sanatın sadece bir form meselesi olmadığını savunur. Postmodernizm, sanatın ve kültürel ifadelerin öz' ün ötesinde, görelilik, ideoloji ve öznellik tarafından şekillendirildiğini öne sürmektedir (Beyaz, 2014: 69-81).

Postmodernizm, sanatın tek bir doğru ya da ideal formunun olmadığını, aksine çeşitli bağlamlarda ve perspektiflerde farklı anlamlar taşıyabileceğini vurgular. Bu, sanatın demokratikleşmesine ve çeşitliliğin kabulüne imkân tanır. Sanat, belirli bir estetik ya da ideolojik çerçeveye sıkışıp kalmak yerine, daha esnek ve çok boyutlu bir anlayışla ele alınır. Bu bakış açısı, sanatın sürekli değişen ve yeniden tanımlanan doğasını kabul eder. Böylece sanatın anlamı ve değeri, sürekli olarak yeniden keşfedilebilmekte ve müzakere edilebilmektedir. Postmodern sanatta kent bağlamında formu ele alan sanatçılar, genellikle kentleşmenin getirdiği değişimleri, şehirlerin dinamizmini ve yapısal karmaşıklığını farklı kompozisyonlarla yorumlamışlardır.

Resim 3. Jean-Michel Basquiat'ın New York'u, New York, 128.4 x 226.2 cm., Tuval Üzerine Akrilik Boya, 1981. Modern Sanat Müzesi (MoMA) Erişim Adresi³

(Resim 3)'de Eser, günün kaosunu ve kültürel çeşitliliğini vurgularken, aynı zamanda Basquiat'ın kişisel deneyimlerini ve şehirle olan ilişkisini de ortaya koyuyor. New York'un sokaklarından ilham alan Basquiat, eserinde sosyal ve politik mesajlar vermekte ve şehirde yaşadıklarını hem güzellikleriyle hem zorluklarıyla, karmaşıklığını ve dinamizmini aktaran bir çalışmayı yansıtmaktadır.

³(<https://www.arthipo.com/tr-tr/jean-michel-basquiat-new-york-new-york-tr-tr.html> Erişim Tarihi:01.11.2023).

Resim 4. Richard Estes- "Central Park'taki Plaza", 91.4 × 167.6 cm., Tuval Üzerine Yağlı Boya, 1991.Erişim Adresi⁴

Resim 4'te görünen Richard Estes eseri, modern şehirdeki çeşitliliği gözler önüne sermektedir. Otobüsün içindeki yolcular, şehrin günlük koşuşturmacası içinde bir anı temsil ederken, dışarıdaki plaza sahnesi, şehrin hızlı temposunu ve yapılarının detaylarını yakalayıp, sokaklardaki canlılığı ve mimari güzelliği yansıtmaktadır. Estes, New York'un çok katlı ve dinamik doğasını, hiperrealist bir yaklaşımla yakalayıp şehrin karmaşıklığını ve enerjisini hissettirmektedir. Bu eser, şehirdeki hareketliliği ve insan yoğunluğunu ayrıntılı bir şekilde sunarak, şehrin hem içsel hem de dışsal deneyimlerini bir arada sergilemektedir.

⁴(<https://www.madmuseum.org/press/releases/%E2%80%98richard-estes-painting-new-york-city%E2%80%99-exhibition-reveal-creative-process-and> Erişim Tarihi:07.03.2023).

3.İDEOLOJİK VE KÜLTÜREL BİR FORM OLARAK SANAT'TA KENT VE KENTLEŞME

3.1. Modern ve Postmodern Süreçte Psikolojik Bir Form Olarak Sanatta Kentleşme

Modern ve Postmodern zamanlarda sanatçılar sanat vasıtasıyla kentleşmenin psikolojik yönlerini de işlemişlerdir. Bu sanatçılar, eserlerinde şehir hayatının insanın bireysel ve kolektif ruh hali üzerindeki derin etkilerini ortaya koymuşlardır. Modernizmde, artan sanayileşme ve şehirleşme süreçlerinin yarattığı toplumsal dönüşümler, sanatçıların eserlerinde önemli bir yer tutarken; postmodernizmde ise, kent yaşamının parçalanması, kültürel çeşitlilik ve medya etkileri gibi konular daha fazla öne çıkmıştır. Bu dönemler, sanatın, şehirleşmenin insan üzerindeki psikolojik etkilerini ele alış biçimlerinde bir evrimi temsil eder; modernizmde insanın iç dünyasındaki yankılarına odaklanılırken, postmodernizmde şehir hayatının daha geniş sosyo-kültürel bağlamdaki karmaşık dinamikleri üzerinde durulmuştur. Ressam Edward Hopper (1882–1967) 1920’li yıllardan itibaren Amerika’ya ait şehir yaşamından sahneler ve doğa görünümelerini çalışmalarına konu olarak seçmiştir. Resimlerinde yer alan şehir hayatı neredeyse terk edilmiş sokak ve binalardan oluşur. Peyzajlarında ise tabiatın ortasında her şeyden yalıtılmış bir şekilde duran yapılar bulunmaktadır. Figürler ise ister tek ister bir arada olsun bireyin tek başınalığını öne çıkaracak şekilde kurgulanmıştır. Sanatçı, günlük yaşamı konu alan eserleri aracılığıyla modern toplumları ve bu toplumların gelişimi karşısında insanların yaşam biçimlerindeki kaçınılmaz değişimleri de resmetmiştir.

Resim 5. Edward Hopper, City Sunlight, 72 x 102 cm, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 1954. Erişim Adresi ⁵

Edward Hopper gibi sanatçılar ise şehirdeki bireysel deneyimleri ve duyguları yansıtarak kentsel bağlamda yalnızlık ve izolasyonu (Resim 5) resmetmişlerdir. Aldoğan, bu değişimleri özellikle şehirlerdeki beton bloklar arasında sıkışıp kalan insanın konumu ve bu insanların birbirleriyle olan iletişimindeki kopukluklar üzerinden anlatarak çağın yalnızlaşmış ve yabancılaşmış bireylerine dikkat çekmiştir (Aldoğan, 2019: 243-253). Modern sanat, kentleşmenin bireyin psikolojisine olan etkilerini yoğun bir şekilde incelemiştir. Bu dönemde, sanatçılar şehir hayatının insan üzerinde yarattığı yabancılaşma, izolasyon ve anonimlik duyguları eserlerine yansıtmışlardır. Özellikle Edward Hopper gibi sanatçıların çalışmaları, bu psikolojik etkileri somut bir şekilde göstermektedir. Sanatçının tabloları, modern şehir yaşamının birey üzerindeki yalnızlık ve yabancılaşma hissini vurgulamakta; şehir ortamında bireyin tecrit edilmişliğini ve sosyal bağların nasıl zayıfladığını gözler önüne sermektedir. Bu sanat eserleri, kentleşme sürecinin bireyin psikolojik yapısı üzerindeki etkilerini vurgulayarak, modern şehir hayatının bireysel deneyimlerinin zenginliği ve çeşitliliğine dikkat çekmektedir. Sanatçılar, kentsel yaşamın ruhsal zorluklarını ve bireyler arası ilişkilerdeki çözülme, içsel çatışmalarla birlikte ele almaktadır. Bu temalar, eserlerde genellikle izole edilmiş karakterler, boş mekânlar ve soğuk şehir

⁵(<https://wikioo.org/paintings.php?refarticle=ARABZ6&titlepainting=City%20Sunlight&artistname=Edward%20Hopper> Erişim Tarihi:01.11.2023).

manzaraları aracılığıyla işlenir. Modern sanat, bu şekilde, kentleşmenin getirdiği sosyal ve psikolojik sorunları sanatsal bir dille ifade eder ve izleyiciye, bu süreçlerin birey üzerindeki derin ve karmaşık etkilerini düşündürür.

Simmel, büyük şehirlerde karşılaşılan yoğun ve sürekli uyarıcı ortamın bireylerde nasıl bir duyarsızlaşma süreci başlattığını ve bu durumun hem duygusal hem de zihinsel tepkiler üzerinde nasıl dönüştürücü bir etki yarattığını belirtir. Çalışmasında, kent yaşamının getirdiği anonimlik ve yoğunluğun insanları savunma mekanizması olarak bir duygusal mesafe oluşturmaya ittiğine ve bu mesafenin sosyal ilişkiler üzerindeki sonuçlarına dikkat çekmektedir (Simmel, 2000: 167-185). Modern şehirlerde yaşayan bireyler, belli veya belirsiz uyarıcılar tarafından devamlı bir uyarılma haline maruz kalmakta ve bu durum onların duygusal tepkilerini belli ölçülerde sınırlamaktadır. Şehirlerin sunduğu bu yoğun stimülasyon ortam, bireylerin duygusal tepkilerini azaltmakta ve onları daha işlevsel, mekanik bir etkileşim tarzına yönlendirmektedir. Bu durum, sosyal ilişkilerin basitleşmesine ve bireyler arası bağların zayıflamasına yol açmaktadır. İşte bu dönem eserleri, modern kent yaşamının bireyler üzerindeki psikolojik etkilerini anlamamıza ve bu etkilerin sosyal yapılar üzerinde nasıl yankılandığını kavramamıza yardımcı olmaktadır.

3.2. Modernleşme Sürecinde İdeolojik ve Kültürel Bir Form Olarak Sanatta Kentleşme

Modernleşme evresi boyunca, sanatın dokusunda kentleşmenin ideolojik ve kültürel boyutlarının izleri görülmektedir. Bu dönemde, sanatçılar yaşadıkları toplumsal değişimleri ve bu değişimlerin bireysel ve kolektif düzeydeki yansımalarını eserlerine aktarmaktadırlar. Kentleşme ve modernleşmenin etkileri, sanatçıların çalışmalarında önemli temalar ve ifade şekilleri olarak kendini gösterir. Sanat bu bağlamda, şehirleşmenin tetiklediği sosyal, ekonomik ve kültürel evrimler üzerine bir düşünce alanı sunar, bu değişimlerin insanlar ve topluluklar üzerindeki sonuçlarını irdelemeye alan açmaktadır. 19. yüzyılın son çeyreğinde, modern sanat akımlarının yükselişi kentleşme olgusuyla yakından ilişkilendirilir. Empresyonizm gibi akımlar öncülüğünde, sanatçılar şehir yaşamının hızını, çeşitliliğini ve içinde barındırdığı zıtlıkları eserlerine taşıyarak bu yeni dünyanın estetik ve anlam boyutlarını keşfetmeye başlamışlardır. Charles Baudelaire tarafından ortaya konulan ve Walter Benjamin

tarafından 1936 yılında derinlemesine analiz edilen "flâneur" (kent gezgini) kavramı, modern şehirlerde sanatçıyı aktif bir gözlemci olarak tanımlamaktadır. Bu figür, kent peyzajında gezinirken çevresindeki dinamik yaşamı sessizce gözlemler ve bu gözlemlerden esinlenerek sanatını şekillendirir.

Benjamin'e göre, kent gezgini, şehir yaşamının sunduğu çeşitlilik ve hızla dolu ortamda benzersiz bir konuma sahiptir. Toplumun bir parçası olmasına rağmen, aynı zamanda bu toplumdan bir adım geride durarak kentsel yaşamın sosyal ve kültürel dinamiklerini genel bir perspektifle görerek analiz etme imkanının doğurduğunu ifade etmektedir (Benjamin, 2015: 226-243). Bu özgün konum, flâneur'ü hem katılımcı hem de gözlemci yapar: Kent sokaklarını dolaşırken toplumsal olayların ve insan etkileşimlerinin ortasında yer alır fakat bir yandan da bu süreçleri dışarıdan bir gözle değerlendirir. Bu çifte perspektif, sanatçıya, kent yaşamının karmaşık yapısını ve insan davranışlarını daha derin bir biçimde anlama ve yansıtma fırsatı verir. Walter Benjamin'in analizleri, flâneur'ün sanatta ve edebiyatta nasıl bir temsil gücüne sahip olduğunu ve modern kentsel deneyimin yorumlanmasında bu figürün nasıl kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Simmel'e göre, modernleşme sürecinde, sanat eserleri, kentsel yaşamın getirdiği dönüşümleri sosyal yapılar ve sınıf farklılıkları bağlamında eleştirel bir gözle incelemektedir. Bu dönemde sanatçılar, şehirlerde meydana gelen değişiklikleri, artan yabancılaşma, izolasyon ve sosyal sınıflar arasındaki gerilimler üzerinden detaylı bir şekilde ele almaktadır. Sanat, böylelikle, kentleşme sürecinin toplumsal dokuya olan etkilerini, bireylerin tecrübelerini ve bu dönüşümlerin altında yatan çatışmaları vurguladığını belirtmektedir (Simmel, 2000: 167-185).

Sanat eserleri, modernleşmenin etkilerini yansıtmak adına önemli bir araç haline gelmiştir. Bireylerin kentleşme süreci içindeki yaşantılarını, sosyal ilişkilerdeki evrimleri ve karşılaştıkları zorlukları görsel ve metaforik bir dille ifade etme vasıtalarıdır. Şehirlerin dönüşümü, sanatçıların gözlemlediği ve işlediği bir tema olarak ön plana çıkar; bu dönüşüm sırasında insanların hissettikleri yabancılaşma ve izolasyon gibi duygular, eserler aracılığıyla somut bir şekilde gösterilmektedir. Ayrıca, sosyal sınıflar arasındaki çekişmeler ve eşitsizlikler, modern sanatın ele aldığı kritik konular olarak dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, sanat eserleri, kentleşmenin getirdiği

sosyal ve psikolojik etkileri anlamamızda bize kılavuzluk etmekte ve modern şehir yaşamının karmaşıklıklarına dair derinlemesine bir anlayış sunmaktadır.

3.3.Postmodern Süreçte İdeolojik ve Kültürel Bir Form Olarak Sanatta Kentleşme

Postmodernizm, sanatsal ifade alanında kentleşme temalarının daha karmaşık ve çeşitlenmiş biçimlerde işlendiği bir dönemi tanımlamaktadır. Bu evrede, sanatçılar metropolün çok katmanlı doğasını, kültürel çeşitliliğini ve küresel etkileşimlerin sonuçlarını keşfetmektedirler. Postmodern sanat, geleneksel estetik sınırları aşarak, şehirleşmenin yol açtığı toplumsal ve kültürel dinamikleri inceler; kimlik, güç ilişkileri ve mekânın dönüşümü gibi konuları ön plana çıkarır. Bu dönemin sanat eserleri, kent yaşamının parçalı yapısını ve geniş yelpazedeki deneyimlerini ön plana çıkararak, metropolün dinamik ve sürekli değişen karakterini vurgulamaktadır. Postmodernizm, yalnızca estetik bir akım değil, aynı zamanda sosyal ve politik yapıların da yeniden değerlendirildiği bir süreçtir. Mevcut yapıların ve ideolojilerin sona erme süreci olarak anlaşılması, postmodernizmin dinamik ve sürekli evrilen doğasını ortaya koymaktadır.

Çağdaş toplumsal ve kültürel değişimlerin postmodernizm çerçevesinde değerlendirilmesi bu sayede kolaylaşmıştır. Postmodernizm, bu bağlamda, mevcut yapıların ve ideolojilerin sona erme süreci olarak anlaşılabilir olduğunu ifade etmektedir (Jameson, 2011: 99-115). Postmodernizmin etkisi, yalnızca sanat ve kültürde değil, aynı zamanda günlük yaşamın her alanında hissedilmektedir. İdeolojilerin, toplumsal sınıfların ve ekonomik yapıların dönüşümü, postmodernizmin kapsamlı etkilerini göstermektedir. Bu, bireylerin ve toplumların kendilerini yeniden tanımlama ve ifade etme biçimlerini de dönüştürmektedir. Postmodern dönemdeki sanat, kentleşmeyi fiziksel mekânların ötesinde, bireysel ve toplumsal deneyimler, ilişkiler ve kültürel dinamikler açısından ele almaktadır. Her iki düşünür de postmodernizmi, kültürel üretimdeki değişimlerle birlikte ele alarak bu dönemin sanat üzerindeki yansımalarını incelemiştir. Postmodernizm, modernizmin eleştirisi ve yeniden yorumlanmasıdır. Hem sanat hem de toplum yapılarında büyük değişiklikler getirmiştir. Tüketim toplumunu ifade eder ve estetikte çeşitliliği, mimaride ise politik anlamları ön plana çıkarır.

Modern dönemde, formun resim sanatında önemli bir rol oynamasının sebebi, dönemin değişen dinamiklerini yansıtmaya gücüdür. Postmodern sanat ise, 1980'lerden günümüze kadar, bulunduğumuz yüzyılın değişen dinamiklerini yansıtan bir yapı sergilemiştir. Son otuz yılda, geç kapitalizmin etkisiyle, insanlık manipülasyon yoluyla gerçeklikten uzaklaşmıştır. Sanat da bu değişime paralel olarak, gerçeklikten kopmuş ve gerçek olgular yerine imajlarla ilgilenmeye başlamıştır. Bu nedenle, Postmodern sanatçılar var olan gerçekliklerden ziyade imajlardan yola çıktıkça, formun anlamı ve önemi azalmış ve Postmodern sanat bağlamında tartışmalı bir kavram olarak kalmaya devam etmiştir (Beyaz, 2014: 69-81). Postmodern sanat ve mimarlık, modern yaşamın karmaşıklığını ve belirsizliklerini, kentsel mekânın dinamik yapısı üzerinden ele alır. Sanatçılar, sürekli değişen kentsel manzaraları kullanarak postmodern deneyimi yakalar ve izleyicilere bu mekânların nasıl deneyimlendiğine dair farklı perspektifler sunar. Ancak, postmodernizm gerçeklikten koparak yüzeysel imajlara odaklanmış ve bu, sanatın ve mimarinin form ve içerik ilişkisinde köklü değişikliklere yol açmıştır. Bu durum mimari yapılar ve sanatçıların kent çizimleriyle de kendini göstermiştir. Postmodern mimarlık, klasik formlardan saparak daha eklektik ve stilize edilmiş yapılar ortaya koymuştur. Bu yapılar, modernist mimarinin işlevsellik ve sadelik ilkelerinden uzaklaşmış, bunun yerine geçmişten ödünç alınan unsurlar ve yüzeysel estetik kaygılar ön plana çıkmıştır. Sanatçılar, kent manzaralarını ve mimari çizimleri ile toplumun geç kapitalist dinamiklerini yansıtarak, kentlerin de tıpkı sanat eserleri gibi manipüle edilmiş imajlara dönüştüğünü göstermiştir.

4.MODERNİZMDEN POST-MODERNİZME GÖRSEL SANAT'TA KENT ANALİZİ

4.1. İzlenimcilik (Empresyonizm)

İzlenimcilik (Empresyonizm), 19. yüzyılın sonlarında Fransa'da ortaya çıkan ve şehirleri sık sık konu alan bir sanat akımıdır. Özellikle Paris, izlenimci ressamalar için önemli bir ilham kaynağı olmuştur. Paris'in sokakları, parkları, kafeleri, tiyatroları ve köprüleri, izlenimci sanatçıların tablolarında sıklıkla yer almıştır. Baron Haussmann'ın geniş bulvarları ve modern şehir yapılanması, Paris'te büyük bir modernleşme sürecinin yaşanmasını sağladı. Bu dönüşüm, izlenimciler için yeni perspektifler sundu. Claude Monet, Camille Pissarro ve Gustave Caillebotte gibi sanatçılar, Paris'teki bu modern yapıyı ve dinamikliği eserlerinde yansıtmışlardır.

“Rönesans'ın Romantik sanat anlayışını reddeden sanat hareketlerinin öncüsü Empresyonizm'dir. İzlenimcilik olarak da anılan bu akımda sanatçılar manzaraya karşı resim yapma geleneği getirmişler ve resimlerin çoğu şehir, deniz ve orman manzarasıdır. Empresyonizm'de renkler doğadaki en canlı halleriyle tablolara taşınmış ve gerçeği pek yansıtmasa da doğadan referans alınmıştır.” (Yalur, 2020: 320).

İzlenimcilik, şehirlerin estetik ve kültürel değerlerini vurgulayarak kentlerin sanat dünyasındaki yerini sağlamlaştırmıştır. İzlenimciler, genellikle Paris ve diğer büyük şehirlerin dinamik manzaralarını betimlemiştir. Şehir hayatının canlılığı, değişken ışık koşulları ve hızlı tempolu yaşam tarzı, bu sanatçıların çalışmalarında sıkça yer bulmuştur.

“Empresyonizm adı, Claude Monet'in “İzlenim, Gündoğumu” adlı resminden kaynaklanır. Eserin orijinal adı “Empression, Sunrise”dır. Eser Türkçe olarak İzlenim, Gün Doğumu, Doğan Güneş gibi adlarla anılmaktadır. Bu sözcük zamanla sergiye katılan tüm resimler için kullanılmaya başlandı. Bu adlandırma sonrasında “empresyon” sözcüğünü tüm sanat dünyasının gündemine oturmuş oldu. Sergideki ressamaların ortaya koyduğu yeni sanat görüşü bile bu kelime ile ifade edilir oldu. Hatta bu kelime dönemin kültürünü belirleyen genel bir kavram haline

geldi. Böylece Empresyonizm adı sanat dünyasına yerleşmeye başladı. Bu gelişmeler sonucuna bakılarak akımın adı bir rastlantı sonucu ortaya çıkmıştır denebilir.” (Ayaydın, 2015: 82-93)

Empresyonist sanatçılar, doğanın geçici ve sürekli değişen anlarını yakalamaya çalışarak sanatta daha subjektif bir bakış açısı geliştirmişlerdir. Bu, sanat tarihinde önemli bir dönüm noktasıdır ve modern sanatın temellerini atmıştır.

Resim 6. Claude Monet, Trouville Plajı, 30x40cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1870 Wadsworth Atheneum Sanat Müzesi. Erişim Adresi⁶

Claude Monet'nin "Trouville'deki Plaj" eseri, 1870 yılında Fransa'da oluşturulmuş ve izlenimcilik akımının önemli bir örneğidir. Eserde, plajda dolaşan insanlar ve sığ sularda oynayan çocukların yanı sıra 19. yüzyılın tipik plaj mimarisi, ahşap iskeleler ve denize bakan oteller detaylı bir şekilde tasvir edilmiştir. Monet, mimari öğelerin üzerindeki ışık ve gölge oyunlarını detaylı bir şekilde işleyerek yapıların hacim ve formunu vurgulamıştır.

Eserdeki mimari detaylar, izlenimcilik akımının dış mekanları ve günlük yaşam sahnelerini resmetme özelliğini vurgulamaktadır. Ahşap iskeleler ve oteller, dönem mimarisinin estetiğini yansıtarak eserin genel atmosferine katkıda bulunmaktadır. Güneş ışığının ve gölgelerin binaların yüzeyleri üzerindeki etkisi, eserin mekânsal algısını güçlendirmektedir. Monet, geniş fırça vuruşlarıyla mimari

⁶(<https://www.wikidata.org/wiki/Q67183663> Erişim Tarihi:04.11.2023).

formların ışık ve gölge oyunlarını resmederek yapıların hacim ve formunu yakalamıştır. Sarı, mavi ve tonlarının etkin kullanımı ile eserde renklerin sıcak ve soğuk kontrastı sağlanmıştır. Mimari öğeler, eserin genelinde belirgin bir şekilde yer almakta ve izleyiciye dönemin mimari estetiğine dair ipuçları sunmaktadır.

Monet, bu eseriyle doğanın ve ışığın anlık gözlemlerini vurgulamak amacını taşımaktadır. "Trouville'deki Plaj"; izleyiciye huzur, doğanın güzelliği ve geçici anların değeri gibi temaları sunarken, dönemin mimari estetiğini de başarılı bir şekilde yansıtmaktadır. Eser, doğal güzelliklerin ve sıradan anların estetik değerini vurgulayarak, mimari detaylar aracılığıyla izleyicinin günlük hayatta göz ardı edebileceği unsurlara dikkati çekmektedir. Monet'nin bu eseri, izlenimcilik akımının temel özelliklerini sergileyen ve dönemin mimarisini yansıtan önemli bir sanat yapıtıdır.

Resim 7. Alfred Sisley'nin "La grande rue", 46 x 65,5 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1872. Erişim Adresi.⁷

Alfred Sisley'nin "La Grande Rue" adlı eseri, 19. yüzyıl izlenimcilik akımının özgün örneklerinden biridir. 1872 yılında yaratılan bu tablo, dönemin kırsal

⁷(<https://www.flickr.com/photos/7208148@N02/4378450638> ErişimTarihi:05.04.2023).

Fransa'sının sakin bir sokak manzarasını betimlemektedir. Eser, köy yolu, yolun iki yanında sıralanan evler ve bu yolda dolaşan insanları ve araçları konu edinmektedir. Arka planda, köyü çevreleyen doğal manzara ve gökyüzü yer almaktadır. Bu eser, kırsal yaşamın sakinliğini ve doğal güzelliğini vurgulamaktadır.

Sisley, izlenimcilik akımının tipik özelliklerini kullanarak, hafif ve hareketli fırça vuruşları ile çalışmış ve renklerin açık tonları ile ışık oyunlarını vurgulamıştır. Eserde düz ve eğri çizgiler kullanılmış, köy yolu ve evlerin düz çizgileri ile doğal manzaranın eğri çizgileri arasında bilinçli bir karşıtlık oluşturulmuştur. Geometrik şekiller olan evler ve yol ile organik şekiller olan ağaçlar ve bulutlar dengeli bir şekilde eserde yer almıştır. Eserde sıcak ve soğuk renkler dengeli bir şekilde kullanılmış olup genellikle açık tonların hakimiyeti sağlanmıştır. Bu da esere huzur ve sakinlik katmaktadır. Eserde derin bir alan hissi yaratılmış, önde yer alan nesneler ile arka plandaki manzara arasında etkili bir mekânsal ilişki kurulmuştur. Fırça darbeleri ile yaratılan kaba ve yumuşak dokular, eserin dinamizmini ve doğal etkilerini artırmıştır.

Sisley, bu eserinde izlenimcilik akımının amacını, yani anın ve atmosferin yakalanmasını başarıyla sergilemiştir. Eser, kırsal Fransa'nın huzurlu ve sakin bir anını izleyiciye sunmaktadır. Eserdeki sadelik ve doğallık, modern yaşamın karmaşasından uzaklaşıp doğayla iç içe bir yaşamın mümkün olduğunu hatırlatmaktadır. Sisley, doğrudan doğa gözlemine ve o anki ışık şartlarının etkilerini yakalamaya büyük önem vermiştir. Eserde binalar, tipik Fransız mimarisinin özelliklerini taşımakta olup düz çatılar, basit cephe tasarımları ve sıklıkla tek veya iki katlı yapılar şeklinde gösterilmiştir. Binaların düzeni, kentin ana caddesi boyunca bir hizaya sahip olup sokak boyunca uzanan bir perspektif yaratmıştır. Sanatçı, binaların cephelerindeki ışık ve gölge oyunları ile yapıların hacmini ve mekânsal konumunu vurgulamıştır. Güneşin binalara düşen yönü, zamanın gün içindeki bir anını belirleyerek eserin genel atmosferine katkıda bulunmaktadır. Binalar, çevrelerindeki doğal manzara ile uyum içindedir. Yolun iki yanında sıralanan evler ve arka planda görünen ağaçlar, insan yapımı mimari ile doğal çevre arasında bir denge kurmaktadır. Bu, izlenimcilik sanatının temel prensiplerinden biri olan doğa ve insan yapısı arasındaki ilişkiyi yansıtmaktadır. Eserdeki binalar, köy yaşamının ve kültürel kimliğin taşıyıcıları olarak işlev görmektedir. Sisley'in bu eserindeki mimari form, doğa ile uyum içindeki insan yaşamının bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Resim 8. Pierre-Auguste Renoir'in "Paris'teki Yeni Köprü", 74 x 93 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1872. Ulusal Sanat Galerisi, Washington⁸

Pierre-Auguste Renoir'in "Yeni Köprü" adlı eseri, 19. yüzyıl Paris'inin atmosferini ve güzelliğini yansıtarak izlenimcilik akımının önemli bir örneğini teşkil etmektedir. Renoir, bu yağlı boya tabloyu tuval üzerine yaparak izlenimcilik akımına özgü teknikleri ve renk kullanımını sergilemiştir. Eser, Paris'in Yeni Köprüsü üzerindeki insanları, arabaları ve çevresindeki binaları detaylı bir şekilde betimlemektedir. Işık ve renk kullanımı, eserin genel atmosferini belirlerken, Renoir günün belirli bir anındaki atmosferi yakalamış ve izleyicilere o anı yaşatmayı amaçlamıştır. Eserde, Paris'in kent yaşamı geniş bir kompozisyon ile harmanlanmakta ve izleyicilere kent içinde bir gezinti sunulmaktadır. Figürlerdeki hareketlilik ve mimari yapılarıdaki estetik, 19. yüzyıl Paris'inin sosyal ve kültürel yaşamını yansıtmaktadır. Renoir, izlenimcilik akımının estetik anlayışıyla betimlediği köprü; insan figürleri, yapılar ve kent yaşamının canlılığını, hareketliliğini ve karmaşıklığını göstermektedir. Bu eser, Paris'in modernleşmesinin sosyal etkilerini ve kentin nasıl bir merkez haline geldiğini göstermektedir. Eserin renkleri ve ışık oyunları, izleyicilerde Paris'in güzelliğine ve romantizmine hayranlık uyandırmaktadır. Renoir, eserinde Paris'in sosyal yapısını ve şehir hayatının dinamiklerini yansıtarak, dönemin toplumsal koşulları hakkında bilgi vermektedir. Eserdeki betimlemeler, dönemin sosyal

⁸ (https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Auguste_Renoir_-_Pont_Neuf,_Paris_-_Google_Art_Project.jpg ErişimTarihi:09.11.2023).

sınıflarının çeşitliliğini ve insanların günlük yaşamlarını göstermektedir. Eser, kent yaşamının güzelliklerini ve karmaşıklığını ortaya koyarken, Paris'in sosyal yapısına ve dönemin toplumsal değişimlerine dikkat çekmektedir. İzleyicilere geniş bir perspektif sunan eser, nostalji, huzur ve hayranlık gibi duygular uyandırmaktadır. Ayrıca, kent hayatının hareketliliğini ve canlılığını sunarken, sanatın insan ruhu üzerindeki gücünü göstermektedir. İzleyicilerin kendi duygusal deneyimleri ve anılarıyla bağ kurmasını sağlamaktadır. Bu eser, Paris'in tarihi ve kültürel önemini vurgulayarak, şehrin toplumsal yapısına ve dönemin sosyal değişimlerine ışık tutmaktadır. Eser, Paris'in canlı ve karmaşık şehir yaşamını ve tarihi güzelliklerini başarıyla yakalamasıyla dönemin sanat eserleri içinde özgün bir yere sahiptir. Renoir, gerçek dünyanın doğasını yansıtarak, biçimsel düzenlemesi, dışavurumcu anlatımı ve toplumsal işlevselliği ile birçok sanat kuramını kapsayan bir eser yaratmıştır. Sanatın gücünü, güzelliğini ve insan yaşamı üzerindeki etkisini yansıtan bu eser hem estetik hem de tarihsel değeriyle sanat tarihinde özel bir yere sahiptir.

Resim 9. Gustave Caillebotte: Halévy Caddesi, Yedinci Kattan Görünüm, 59,5x 73 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1878 Barberini Müzesi Almanya. Erişim Adresi⁹

Gustave Caillebotte'nin "Halévy Caddesi, Altıncı Kattan Görünüm" (La Rue Halévy, Vue Du Sixième Étage) eseri, 1878 yılında yapılmış olup 19. yüzyıl Paris'inin

⁹ (https://sammlung.museum-barberini.de/de/MB-Cai-02_gustave-caillebotte-rue-halevy-blick-aus-der-sechsten-etage Erişim Tarihi: 09.11.2023).

şehir manzaralarını dramatik bir perspektiften betimleyen önemli bir çalışmadır. Sanayi Devrimi'nin getirdiği değişiklikler ve şehirleşmenin hız kazandığı bir dönemde, Paris'in sanat ve kültür merkezi olarak yükseldiği bir dönemde yapılmıştır. Eser, caddenin iki yanında yükselen binalar, sokakta yürüyen insanlar, atlı arabalar ve kent yaşamının diğer öğelerini detaylı bir şekilde sunmaktadır. Altıncı kattan bakış açısıyla izleyiciye olağanüstü bir mekânsal derinlik ve perspektif sunulmuştur.

Caillebotte; perspektif kullanımı, detaylı fırça darbeleri, renk geçişleri ve ışık-gölge oyunları ile şehir manzarasının gerçekçi bir betimlemesini yapmıştır. Renk düzenlemeleri ile mekânsal algıyı güçlendirmiş ve görünümde canlılık yaratmıştır. Eserde, binaların düz çizgileri ile insan figürleri ve atlı arabaların organik şekilleri bir arada kullanılmaktadır. Bu, şehir yaşamının dinamizmini ve çeşitliliğini vurgulamaktadır. Sıcak ve soğuk renkler kullanılarak şehrin canlı atmosferi yakalanmış, açık renklerin hakimiyeti ile gün ışığının etkisi vurgulanmıştır. Fırça darbeleriyle yaratılan dokular, şehir yaşamının karmaşıklığını ve zenginliğini ortaya koymaktadır. Değer kullanımı (valör) eserde yüksek bir kontrast yaratmakta ve görsel ilgiyi artırmaktadır.

Caillebotte, eserinde modern şehir yaşamının ve Paris'in mimari güzelliğinin bir övgüsünü sunmaktadır. Sanatçı, şehir yaşamının karmaşıklığına ve dinamizmine odaklanarak Paris'in 19. yüzyıldaki mimari dönüşümünü ve şehir dokusunu inceliklerle işlemiştir. Eser, Paris'in yeniden yapılanmasının ve modernleşmesinin bir belgesi niteliğindedir. Binaların ve caddelerin mimari formları detaylı bir şekilde betimlenmiştir. Paris'in yüksek katlı, düzgün cepheli ve sıralı pencereleri olan tipik mimarisi yansıtılmıştır. Binaların düzeni, kentin ana caddesi boyunca hizalanmış olup sokak boyunca uzanan perspektif ile izleyicinin dikkatini resmin derinliklerine doğru çekmektedir. Caillebotte, altıncı kattan bakış açısıyla, binaların ve caddenin mimari formunu ustaca sergilemektedir. Bu yüksek perspektif, binaların yüksekliğini ve şehrin genişliğini vurgulayarak izleyiciye geniş bir şehir manzarası sunmaktadır. Caddelerin ve kaldırımların düzeni, Paris'in o dönemdeki kentsel planlamasını yansıtmaktadır. Işık ve gölge kullanımı, binaların mimari detaylarını ve yapısal derinliğini ön plana çıkarmaktadır. Güneş ışığının binaların cephelerine düşüşü, yapıların hacmini ve şehir dokusunun zenginliğini vurgulamaktadır.

Resim 10. Édouard Manet, Bayraklı Rue Mosnier, 1878.jpg, 65,4 x 80 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1878 J. Paul Getty Müzesi, Los Angeles. Erişim Adresi¹⁰

Édouard Manet'nin "Bayraklı Rue Mosnier" adlı eseri, 1878 yılında tamamlanmış olup Paris'teki günlük yaşamın bir kesitini ele almaktadır. Bu tablo, Manet'nin empresyonist yaklaşımını ve dönemin sanat anlayışındaki değişimi yansıtmaktadır. Manet, bu eseriyle izlenimcilik ve realizm akımları arasında bir konumda durmaktadır. Eserde, Paris'teki bir sokağın binaları, sokak üzerindeki bayraklar ve insan figürleri gözlemlenmektedir. Şehir yaşamının dinamizmi ve dönemin mimari detayları vurgulanmaktadır. Manet, yağlı boya ve hızlı fırça darbeleriyle eserin dokusunu ve derinliğini güçlendirmiştir. Işık ve gölge oyunları ile mekânsal algıyı desteklemiş, binaların ve bayrakların formunu vurgulamak için çeşitli çizgiler kullanmıştır. Hem geometrik hem de organik şekillerin bir arada kullanıldığı eser, şehir yaşamının dinamizmini ve çeşitliliğini yansıtmaktadır. Sıcak ve soğuk renklerin dengeli kullanımı, şehir yaşamının canlılığını betimlemektedir. Perspektif kullanımıyla sokak boyunca uzanan derin bir mekân hissi yaratılmaktadır. Kaba ve yumuşak dokuların karışımı, eserin realist yaklaşımını pekiştirmektedir. Orta ayar valörlerle yüksek kontrast kullanımı, kompozisyonun dinamizmini artırmaktadır. Bayraklar gibi tekrar eden şekiller, ritmik bir kompozisyon oluşturmaktadır.

¹⁰ (<https://www.getty.edu/art/collection/object/825> ErişimTarihi:09.11.2023).

Manet, bu eseriyle şehir yaşamının canlılığını ve dönemin Paris sokaklarının atmosferini yakalamayı başarmıştır. Modern şehir yaşamının karmaşıklığını ve estetiğini yansıtırken, aynı zamanda dönemin sosyal ve kültürel atmosferine de ışık tutmayı amaçlamıştır. Eserdeki mimari detaylar, Paris'in tarihi ve kültürel kimliğinin bir parçası olarak önem taşımaktadır. Manet, binaların ve sokakların detaylı tasvirleriyle şehrin zengin mimari mirasını ve bu mirasın günlük yaşam içindeki yerini vurgulamıştır. Eser, izleyiciye 19. yüzyıl sonlarında Paris'in sosyal ve mimari dokusunu anlama fırsatı sunmaktadır. Eser, şehir mimarisinin ve sokak estetiğinin detaylı bir betimlemesini içermektedir.

Manet, şehir hayatının dinamizmini ve o dönem insanların yaşam tarzını gözler önüne sermiştir. Sanatçı, izleyicinin sıradan anlarda bile estetik bir değer bulabilmesini sağlamayı amaçlamıştır. Eserin odak noktalarından biri olan mimari form, Paris'in karakteristik bina yapılarını, cephe süslemelerini ve pencereleri gerçekçi bir biçimde betimlemektedir. Binaların geometrik hatları ve sıkı sıralanışı, dönemin mimari estetiğini yansıtmaktadır. Sokak üzerinde dalgalanan bayraklar, milli gurur ve ulusal duyarlılıkları simgeleyerek esere hareketlilik ve renklilik katmaktadır. Bu bayraklar, binaların mimari formuna dinamik bir kontrast oluşturmaktadır. Eserde kullanılan perspektif, sokak boyunca uzanan derin bir mekân hissi yaratmaktadır. Manet, ışık ve gölge kullanımıyla da mimari formun hacmini ve doku detaylarını ortaya çıkarmaktadır. Gölge ve ışık, binaların yüzeylerindeki malzeme hissini ve yapısal detayları belirginleştirerek eserin gerçekçiliğini pekiştirmektedir. Édouard Manet'nin bu eseri hem sanatçının teknik becerisini hem de dönemin Paris'ini yansıtan zengin bir içeriğe sahiptir. İzleyiciye tarihi bir dönemin sosyal ve mimari yönlerini keşfetme imkânı sunarken, modern yaşamın estetik yönlerine de dikkat çekmektedir. Şehir yaşamının ve mimarisinin detaylı bir incelemesi için mükemmel bir örnek teşkil eden bu eser, şehir yaşamının ve mimarisinin güzelliklerini kutlamaktadır.

Resim 11. Camille Pissarro'nun "Bir Kış Sabahı Boulevard Montmartre, 65 x 81 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, printemps - Israel-Museum. 1897. Erişim Adresi¹¹

Camille Pissarro'nun "Bir Kış Sabahı Boulevard Montmartre" (1897) eseri, izlenimciliğin başka bir çarpıcı örneğini teşkil etmektedir. İzlenimcilik akımının önde gelen sanatçılarından biri olan Pissarro, bu akımın temel ilkelerini yansıtan çalışmalarından birini yaratmıştır. Eser, Paris'in hareketli Boulevard Montmartre'unun kış mevsimindeki bir sabahını betimler ve sanatçının şehir manzaralarına olan ilgisini ortaya koyar.

Eserde, Boulevard Montmartre'un geniş caddesi ve kaldırımları, arka planda yükselen binalar ve hareketli insan figürleri ile arabalar görülmektedir. Kış sabahının soğuk atmosferi, soluk mavi ve gri tonlarının hakimiyetiyle yansıtılmaktadır. Pissarro, bu eserinde ışığın ve renklerin nüanslarını kullanarak kışın soğuk ama hareketli atmosferini canlandırmıştır. Eser, yağlı boya ile tuval üzerine yapılmıştır ve izlenimcilik akımının karakteristik özellikleri olan hafif ve hızlı fırça darbeleri ile detaylardan ziyade izlenimlere odaklanmayı sergilemektedir. Sanatın ilkeleri açısından değerlendirildiğinde, Pissarro'nun bu eserinde kompozisyon ve perspektif ustalıklarla kullanılmıştır denilebilir. Eserin kompozisyonu, izleyicinin gözünü cadde boyunca ileriye ve derinliğe doğru çeker, böylece şehrin canlılığı ve genişliği hissedilmektedir.

¹¹ (https://tr.wikipedia.org/wiki/Metropolitan_Museum_of_Art ErişimTarihi:09.11.2023).

Perspektif, binaların ve insan figürlerinin boyutlarında kullanılarak mekânsal derinlik sağlanmıştır. Işık ve renk kullanımı, kış sabahının soğuk ama aydınlık atmosferini yansıtırken, doku, fırça darbeleriyle caddenin ve binaların yüzeylerinde hissedilir bir zenginlik yaratmaktadır. Eser, Pissarro'nun Paris şehir yaşamına dair gözlemlerini ve bu gözlemlerden aldığı duyusal izlenimleri aktardığı bir eser olarak kabul edilmektedir. Kış mevsiminin soğukluğu ile şehrin hareketliliği ve canlılığının kontrastı, modern şehir hayatının karmaşıklığını ve güzelliğini birlikte sunmaktadır. Eser, izleyicilere, dönemin Paris'ini, halkın günlük yaşamını ve bu mekânların sosyal dinamiklerini hissettirmektedir.

Camille Pissarro'nun eseri, izlenimcilik akımının şehir manzaralarını duyusal bir şekilde yakalayabileceğinin mükemmel bir örneğidir. Yansıtmacı kuram açısından, eser, gerçek dünya manzarasının sadık bir yansıması olarak değerli bulunur. Biçimci kuram çerçevesinde, eserin kompozisyonu, renk kullanımı ve ışık ile gölgelerin dengesi, sanatsal düzenlemenin başarısını göstermektedir. Dışavurumcu kuram açısından, Pissarro'nun kişisel izlenimleri ve duygu durumları, eserin duygusal derinliğini ve sembolik anlatımını oluşturmaktadır. Aynı zamanda, Pissarro'nun doğal ışığı ve atmosferi nasıl ustalıkla resmettiğini de göstermektedir.

4.2. Post-Empresyonizm

Post-Empresyonizm, 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan ve Empresyonizm akımının hemen ardından gelen bir sanat hareketidir. Bu akım, Empresyonizm'in renk ve ışık üzerindeki keşiflerini devam ettirirken, daha fazla bireysel ifade, sembolizm ve duygusal yoğunluk ekleyen sanatçılar tarafından geliştirilmiştir. Post-Empresyonist sanatçılar, doğayı ve modern hayatı daha da yapılandırmış ve soyut bir şekilde yorumlamışlardır.

Resim 12. Paul Cezanne'ın "Bend of the River Epte", 59,1x72,4 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1880 Glasgow Sanat Galerisi ve Müzesi (Glasgow, Birleşik Krallık). Erişim Adresi¹²

Paul Cezanne'ın "Bend of the River Epte" adlı eseri, doğa ile insan elinden çıkmış yapılar arasındaki uyumu betimlemektedir. Eserde nehir kenarındaki küçük evler, ağaçlarla çevrili olarak resmedilmiştir. Ağaçların konumu, yüksekliği ve yoğunluğu, evlerin doğayla bütünleştiğini göstermektedir. Renk çeşitliliği, doğanın yeşil tonları ile evlerin sıcak sarı ve kırmızı tonları; görsel bir şölen oluşturmuştur. Nehrin yüzeyindeki yansımalar kompozisyona canlılık katmaktadır. Cezanne, doğa ve kent yaşamının birleşimini ustalıkla ele almış, fırça darbeleriyle doğal dokulara ve mimari detaylara dikkati çekmiştir. Oluşturulan kompozisyon, izleyiciye nehrin kenarındaki huzurlu bir köy manzarası sunmaktadır.

Sanatçı, kırsal ve kentsel unsurları bir arada kullanarak doğa ile uyum içinde yaşamayı göstermeyi amaçlamaktadır. Eser, izleyiciye sakin ve huzurlu bir yaşamın estetik güzelliklerini sunarken, doğa ve insan yapımı yapıların birlikte var olabileceğini vurgular. Cézanne'ın eseri, kentsel yaşamın doğayla uyum içinde sürdürülebileceğini gösterir. Sanatçı, renkler ve kompozisyonla doğal ve yapay güzelliklerin birleşimini etkileyici bir şekilde sunmaktadır.

¹² (https://tr.wikipedia.org/wiki/Paul_C%C3%A9zanne ErişimTarihi:09.12.2023).

Resim 13. V. Van Gogh, Gece Kafe Teras, 80,7x 65,3 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1888, Kröller-Müller Müzesi. Erişim Adresi¹³

Vincent Van Gogh'un 1888 yılında yaptığı "Gece Kafe Teras" adlı eser, sanatçının Arles'deki bir kafe terasını gece vakti betimlediği tablolarından biridir. Eserde, sol tarafta parlak sarı ve turuncu tonlarda aydınlatılmış kafe terası görülür. Sağ tarafta karanlığa bürünmüş binalar ve sokak dikkati çeker. Yıldızlı bir gece ve gökyüzü, tablonun üst kısmında yerini alır. Kafede oturan ve ayakta duran figürler, sıcak bir atmosfer yaratmaktadır. Kaldırım taşları ve sokak lambaları detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Van Gogh'un bu eseri, renk kullanımı ve kompozisyonuyla dikkat çekmektedir. Parlak sarı ve turuncu tonlar, kafenin sıcak ve canlı ortamını yansıtırken, mavi ve mor tonlar karanlığı ve sakinliği betimlemektedir. Sanatçının fırça darbeleri, hareket hissi yaratmaktadır. Mimari açıdan bakıldığında, kafe terasının tasarımı, tipik Fransız mimarisini yansıtmaktadır. Bina cephelerindeki detaylar ve balkon, dönemin şehir yaşamı ve sosyal etkileşimleri hakkında ipuçları vermektedir. Sokak lambaları ve kaldırım taşları, kentsel peyzajın önemli unsurlarını oluşturmaktadır.

¹³ ([https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Vincent_Willem_van_Gogh_-_Cafe_Terrace_at_Night_\(Yorck\).jpg](https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Vincent_Willem_van_Gogh_-_Cafe_Terrace_at_Night_(Yorck).jpg) ErişimTarihi:09.12.2023).

Kafe terası, mimari yapının merkezinde yer alırken, çevresindeki binalar ve sokaklar, eserin derinliğini artırmaktadır. Bu kompozisyon, izleyiciyi eserin içine çeker ve izleyicide gece vakti bir kafe terasında olma hissi uyandırmaktadır. Van Gogh, bu eserinde gece hayatının ve sosyal etkileşimlerin sıcaklığını ve canlılığını yansıtmaktadır. Renklerin zıtlıkları çarpıcı hale getirme amacıyla kullanıldığı görülmektedir. Gece ve gündüz, iç ve dış mekân, sıcak ve soğuk atmosferler üzerinden karşıtlıklar vurgulanmaktadır. Kafe terasında oturan figürler, sosyal etkileşimlerin ve kent yaşamının canlılığını betimlemektedir. Sanatçı, bu eseriyle izleyiciye bir gecenin, bir mekânın ve bir sosyal ortamın duygusal ve görsel deneyimini sunmaktadır. "Gece Kafe Teras" eseri, Van Gogh'un post-empresyonist tarzının en iyi örneklerinden biridir. Van Gogh'un bu eseri, sanat tarihindeki önemli ve etkileyici çalışmalardan biri olarak kabul edilmektedir.

4.3. Fovizm Akımı

Fovizm, 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan ve parlak renkler, basitleştirilmiş formlar ve güçlü fırça darbeleriyle kent yaşamını dinamik ve canlı bir şekilde resmeden bir sanat sürecidir. Henri Matisse ve André Derain gibi sanatçılar, Paris'in çeşitli bölgelerini ve şehir hayatlarını konu alan eserler üretmişlerdir. Bu eserler, şehrin enerjisini ve canlılığını vurgulayarak, kentlerin estetik ve kültürel değerlerini özgün bir şekilde dile getirmişlerdir. Bu akımın temsilcileri, izleyicinin duygularını güçlü bir şekilde etkilemeyi amaçlamış ve renklerin özgürce kullanılması gerektiğini savunmuşlardır. Fovist sanatçılar, renklerin duygusal ve psikolojik etkilerini vurgulayarak izleyicide güçlü bir tepki uyandırmayı amaçlamışlardır.

Resim 14. Henri Matisse, "Collioure Görünümü" 59,5 cm × 73 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1905, Ermitaj Müzesi, St.Petersburg. Erişim adresi¹⁴

Matisse'nin "Collioure Görünümü" adlı eseri, fovizm akımının tipik özelliklerini sergiler: canlı renkler, kompozisyonda özgürlük, fikrî ve duygusal özgünlük. Bu eser, izleyicilerin bir manzarayı görmelerinden ziyade renk oyunu ve ışığın dansını hissetmelerini sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Renkler ve çizgiler gerçekliğe bağlı kalmaksızın özgürce kullanılarak Collioure kasabasına ışık tutar. Matisse, basitçe ve klasik betimlemeden ziyade özellikle renklerin etkileyciliğine odaklanarak, izleyicinin bu güney Fransız sahil kasabasının atmosferini hissetmesine olanak tanımaktadır. Sanat eseri, Matisse'in dönemin sanatsal kabullerine meydan okuduğu bir dönemde yaratılmıştır. Bu çalışma, izleyicinin sanat ve güzellik hakkındaki algısını zorlayarak renkler aracılığıyla bir manzaradan daha fazlasını sunmaktadır. Matisse, sanatın sadece dış dünyayı temsil etmekle kalmayıp aynı zamanda içsel dünyaları da ifade edebileceği konusunda ısrarcıdır. Eser, ayrıca döneminin toplumsal özelliklerini ve sanatsal akımlarını, özellikle de avangard sanatın ortaya çıkışını ve gelişimini yansıtan bir belge niteliği taşımaktadır. Eserde renkler arasındaki uyum ayrıca dikkati çekmektedir. "Collioure Görünümü", sanatın ve estetiğin kişisel olduğu fikrini desteklerken, her izleyicinin kendine özgü estetik yargısı oluşturmaya izin vermektedir. Sonuç olarak, Matisse'in "Collioure

¹⁴ (https://en.wikipedia.org/wiki/View_of_Collioure ErişimTarihi:09.12.2023).

Görünümü", onun kişisel tarzını ve dönemin estetik anlayışına olan meydan okumasını yansıtan, fovizm akımının karakteristik özelliklerini taşıyan bir eserdir. Bu resim, renk ve formun serbest kullanımıyla, izleyiciye dönemin sanatında meydana gelen köklü değişimlerin ve sanatçının kendi bakış açısının bir yansıması olarak sunulmaktadır.

Resim 15. Andrea Derain, “Büyük Ben”, 79 cm x98 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1906, Modern Sanatlar Müzesi, Troyes. Erişim Adresi¹⁵

Fovizm, 20. yüzyılın başlarında Henri Matisse liderliğinde Fransa'da ortaya çıkan ve doğayı basit, yüksek kromatik değerlerle ifade etmeyi amaçlayan bir sanat akımıdır. André Derain, Fovizm 'in önemli isimlerinden biridir ve Henri Matisse ile akımın öncülerindendir. Fovistler, geleneksel renk kullanımını reddederek renklerin cesur kullanımını ön plana çıkarmaktadır. Derain'in "Bing Ben" adlı eseri, Londra'nın ikonik yapılarından Bing Ben ve Westminster Köprüsü'nü canlı ve yoğun renklerle tasvir etmektedir. Gökyüzü, parlak mavi, turkuaz ve yeşil tonlarıyla dikkat çekici bir mozaik deseni oluştururken, Bing Ben'in silueti koyu mavi tonlarıyla öne çıkmaktadır. Nehirde yansıyan güneşin turuncu ve sarı tonları, su yüzeyinde canlı bir ışık oyunu yaratmaktadır. Nehirdeki küçük tekne, yeşil ve sarı yelkenleriyle renkli bir kontrast oluşturmaktadır. Eser, Fovizm akımının karakteristik özelliklerini gösteren, canlı renklerin ve dinamik fırça darbelerinin baskın olduğu bir çalışmadır. Eserin plastik ve estetik unsurları, renk ve biçim kullanımındaki cesaret ve yenilikçi yaklaşımlar olarak

¹⁵ (<https://www.artsy.net/artwork/andre-derain-big-ben-1> ErişimTarihi:09.12.2023).

öne çıkmaktadır. Derain, kompozisyonunda geleneksel anlayışa ve gerçekçi renk kullanımına meydan okuyarak izleyiciyi şaşırtmayı amaçlar. Eserde öz ve biçim ilişkisi, renklerin coşkusu ve biçimlerin serbestçe kullanılmasıyla sağlanmıştır. Plastik ve estetik unsurların oluşturduğu düzen, görsel bir enerji ve uyum sunmaktadır. Eseri etkileyen olaylar arasında, 20. yüzyılın başlarında sanat dünyasında gerçekleşen deneysel ve avangard hareketler yer almaktadır.

Derain, eserinde izleyicinin duyarlılığını ve duygusal tepkilerini harekete geçiren bir biçim oluşturmuştur. Eser, izleyicide estetik bir heyecan ve güçlü duygusal bir etki yaratmayı başarmaktadır. Eserin toplumsal yönü, dönemin sanatsal özgürlük arayışını ve geleneksel estetik değerlere karşı çıkan bir ruhu yansıtmaktadır. Sanat eserlerinin toplumsal ve kültürel bağlamda nasıl bir rol oynadığını ve bu eserlerin toplum üzerindeki etkilerini incelemek açısından bu yapıt oldukça önemlidir. Derain'in "Bing Ben" eseri, şehir ve mimari gibi sosyal alanları yeni bir bakış açısıyla ele almaktadır. Eserin kimliği ve biçimsel anlatımı, renklerin cesur kullanımıyla bütünlük oluşturur. Bu eser, dinamik renk kullanımı ve güçlü görsel etkisiyle izleyiciler üzerinde derin bir etki bırakmaktadır ve modernist sanatın ne yönde ilerlediğini göstermektedir.

Resim 16. Achille-Émile Othon Friesz'in "Rouen'deki Çatılar ve Katedral, 119 cm x95,5 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1908, Hermitage Müzesi. Erişim Adresi¹⁶

“Achille-Émile Othon Friesz'in "Rouen'deki Çatılar ve Katedral" adlı eseri, mimari form ve kentsel manzara resminin dönemsel bir yorumunu sunmaktadır. Friesz, kompozisyonunu canlı ve cesur renk kullanımıyla zenginleştirirken, eserindeki öz ve biçim ilişkisi, geleneksel perspektifin ve gerçekçi renk kullanımının ötesine geçmektedir. Eser, yapıları ve çatıları keskin ve belirgin çizgilerle betimler, bu da plastik ve estetik unsurların güçlü bir düzenini oluşturmaktadır. Resimdeki biçimsel düzen, bina formlarının yanı sıra renklerin pastel tonlarının uyumuna dayanmaktadır.

Friesz, dönemindeki yenilikçi sanat akımlarından etkilenmiş olabilir. Sanat eserlerini etkileyen olay ve olgular bağlamında, Friesz'in eseri, 20. yüzyıl başlarının sanat anlayışındaki değişikliklere bir yanıttır. Resim, modernizmin gelişimine paralel olarak şehir hayatının ve mimarinin değişen algısını yansıtmaktadır. Sanat eserinin izleyici üzerinde yarattığı temel etki, izleyicinin bu eski ve yeni dünyayı bir arada görmesine imkân tanımasıdır. İzleyici bu eserde, geçmişin romantizmi ve geleceğin heyecanını bir arada yaşamaktadır. Eserin güzellik anlayışı, katedralin formlarının

¹⁶ (<https://hermitagemuseum.org/wps/portal/hermitage/digital-collection/01.%20paintings/28747/> ErişimTarihi:09.12.2023).

çevresine yerleştirilmiş çatıların sıcak ve soğuk renk kontrastlarında gizlidir. İzleyici bu tarihi şehri Friesz'in gözünden görmekte ve kendi estetik ve duygusal tepkilerini oluşturmaya olanak bulmaktadır. Friesz, bu manzarayı belirli bir tarihsel ve kültürel bağlamda ele almış ve eserin yaratıldığı dönemin sosyal değerlerini yansıtmayı amaçlamıştır. Başka bir deyişle Friesz, izleyiciye Rouen'in tarihi ve mimari zenginliğini sunmak istemiştir. Biçimsel anlatıma bakıldığında, insan elinden çıkma Rouen katedrali ve çevresindeki binaların doğal koşullarla olan uyumu ve oluşturduğu estetik dikkati çeker. Friesz'in eserinin izleyici üzerinde yarattığı duygusal durumlar, katedralin etkileyici yükselişi ve çatıların yoğunluğu ile değişir. Eser, izleyicilere Rouen şehrinin tarihi atmosferini hissetme ve şehrin mimari güzelliklerini keşfetme fırsatı vermektedir.

Resim 17. Samuel Halpert Flatiron Binası New York, 101,6 x 86,4 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1919, Metropolitan Museum of Art, New York. Erişim Adresi¹⁷

Halpert, 1912'de New York'ta Robert Henri'nin öğrencisi olarak eğitim almakta ve Bağımsız Sanatçılar Derneği gibi modernist organizasyonlarda yer almaktadır. New York'un Flatiron bölgesindeki Madison Square Park yakınlarını betimleyen bir tablo,

¹⁷ (<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/482300> ErişimTarihi:09.02.2024).

onun gençlik yıllarının sonlarındaki natüralist eserlerini temsil etmektedir. Daha sonra, 1926'dan 1970'e kadar Amerikan modernistlerini ve halk sanatını tanıtan Downtown Samuel Halpert'in bu eseri, Amerikan şehir hayatının dinamiklerini ve erken 20. yüzyılın mimari formlarını yansıtmaktadır. Eser, Amerika'daki kentsel büyümenin ve modernleşmenin bir ürünü olarak kabul görmektedir. Plastik ve estetik unsurlar açısından, eserin kompozisyonunda güçlü bir perspektif duygusu, geometrik bina formları ve şehir hayatının hareketini yansıtan unsurlar öne çıkmaktadır.

Halpert, binaların sert hatlarını ve şehrin kalabalığını yumuşak renk tonları ve ışık oyunları ile vererek bir biçim oluşturmuştur. Bu yaklaşım, görsel düzende bir bütünlük oluştururken, izleyiciye şehrin karmaşası içinde bir huzur ve düzen sunmaktadır. Halpert'in yaşadığı dönemin sosyal ve ekonomik değişimleri, sanat anlayışının oluşumunda önemli rol oynar. Bu dönemde, Amerikan şehirleri, göçmenlerin ve endüstriyel büyümenin etkisiyle hızla gelişmektedir. Eser, bu dönemin canlılığını ve şehirleşmenin yükselişini göstermekte; modern şehrin gelişimini ve çeşitliliğini ifade etmektedir. Sanatçı eserde, mimari formların ve kentsel yaşamın güzelliklerini sunmak çabasıdadır. Eserin izleyici üzerindeki etkisi, binaların dayanıklılığı ve şehir hayatının sürekli değişen yapısı vurgulanarak yaratılmaktadır. Eserin toplumsal yönü, dönemin Amerikan toplumunun mimari ve kentsel değişimlere olan tutumunu yansıtmaktadır. Eser ayrıca dönemin insanların yaşam tarzını ve toplumsal değerlerini yansıtırken kentsel manzaraların, toplumsal yapıyla ilişkisini de açıklamaktadır. Eserin teması ve konusu, şehir yaşamının ve insan etkinliğinin çeşitliliğini hem zorluklarını hem de olanaklarını yansıtarak kent hayatının çeşitli yönlerini ortaya koymaktadır.

Sanat eserinin üretildiği dönemin özellikleri ve sanatçının kişisel özellikleri, eserin yorumlanmasında önemli rol oynamaktadır. Eser, Halpert'in kentsel manzaralara olan ilgisini ve modern Amerikan yaşamının estetik anlayışını göstermektedir. Son olarak, şehir manzaralarının ve mimari formların güzelliğinin, dönemin teknolojik ve kültürel değerlerine nasıl entegre edildiğiyle ilgili bir fikir vermektedir. Halpert'in eseri, Amerikan modernizminin erken dönemine özgü mimari ve sosyal dokunun incelikli bir betimlemesini sunmaktadır.

4.4.Dışavurumculuk (Ekspresyonizm)

Dışavurumculuk, kentin karmaşıklığı ve modern yaşamın getirdiği duygusal yükleri güçlü bir şekilde ifade eden bir sanat akımıdır. Dışavurumcu ressamlar, Berlin ve Viyana gibi şehirlerin estetik ve kültürel değerlerini kişisel ve duygusal perspektiflerden ele almaktadırlar. Bu sanatçılar, kentin yaşadığı yoğun ve karmaşık atmosferi, modern kentlerin dinamizmini, yabancılaştırıcı durumları ve toplumsal eleştirileri çalışmalarına yansıtarak, şehirlerin çok yönlü ve değişimli bir analizini sunmaktadırlar. Bu akım, sanatın sadece dış dünyayı değil, aynı zamanda sanatçının iç dünyasını da yansıtması gerektiği anlayışını benimsemektedir.

Resim 18. Vasily Kandinsky, kiliseli manzara Tuval Üzerine Yağlıboya, 1909. Özel koleksiyon. Erişim Adresi¹⁸

Vasily Kandinsky'nin "Kilisel Manzara" adlı eseri, tuval üzerine yağlı boya tekniğiyle yapılmış olup soyutlamaya doğru giden yolda önemli bir adımı temsil etmektedir. Bu eserde Kandinsky, geleneksel manzara betimlemesinden uzaklaşarak renk ve formun özgürce kullanımına odaklanmaktadır. Özellikle mimari unsurlar ve yapıların soyut ifadesi dikkat çekmektedir. Eserin plastik ve estetik unsurları arasında, renklerin yoğun ve cesur kullanımı, biçimlerin geometrik oluşuma doğru hareketi öne çıkmaktadır. Mimari formlar, eser içerisinde renkler ve hatlar aracılığıyla soyut bir

¹⁸ (<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/482300> ErişimTarihi:09.02.2024).

duygusal ifadeye ulaşmaktadır. Sarı, mavi ve yeşil tonlarının canlılık ve hareket hissi verdiği kompozisyonda, mimari öğelerin düzeni dengeli bir yapı sunmaktadır. Kandinsky'nin eserindeki çarpıcı renk uyumu, izleyicinin dikkatini canlı tutmaktadır. Sanatçı, mimari formları soyutlayıp renk çeşitliliğini artırarak görsel bir şölen yapmıştır. Kandinsky'nin renk çeşitliliğine verdiği önem, mimari anlatımında da kendini göstermektedir.

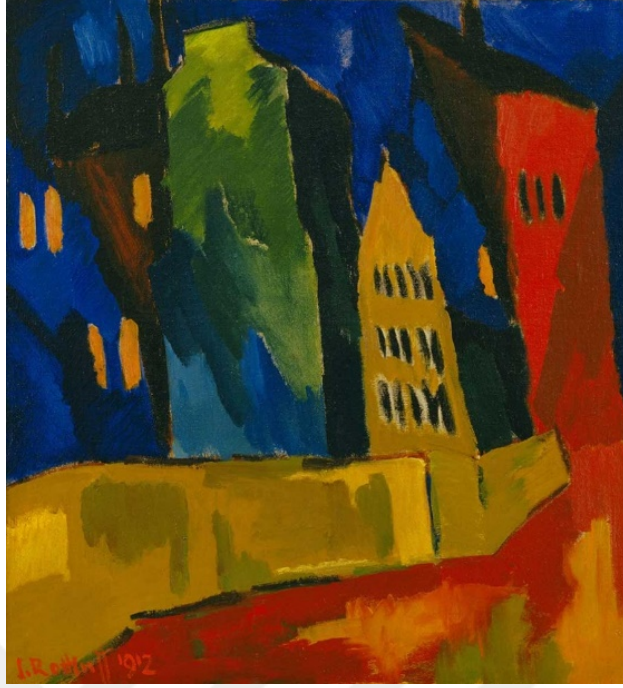
Resim 19. Ernst Ludwig Kirchner'in "Nollendorfplatz", 69 x 60 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1912, Stiftung Stadtmuseum Berlin. Erişim Adresi¹⁹

Ernst Ludwig Kirchner'in "Nollendorfplatz" adlı eseri, Alman Dışavurumculuğunun (Expressionism) tipik özelliklerini taşımakta ve mimari unsurların sanatsal bir yorumunu sunmaktadır. Bu eser, keskin ve canlı çizgilerle vurgulanan yoğun renk kullanımıyla dikkat çekmektedir. Resimdeki binalar, dış hatları belirgin bir şekilde çizilmiş, dinamik formlarla gösterilmektedir. Sarı, yeşil ve mavi tonlarında çeşitlendirilmiş bu yapılar, geometrik şekillerle basitleştirilmiştir. Binaların cephesi, karartılmış pencereler ve kapılar ile gizemli bir hava yaratırken, dar sokaklar izleyiciyi resmin derinliklerine çekmektedir. Arka plandaki binalar, perspektif kullanılarak daha küçük gösterilmiş ve bu, sahneye bir derinlik hissi katmıştır.

¹⁹ (<https://www.stadtmuseum.de/ausstellung/aufbruch-in-die-moderne> Erişim Tarihi:15.11.2023).

Sokaklarda yürüyen insan figürleri, küçük ve yoğun fırça darbeleriyle vurgulanmış, anonim silüetler olarak betimlenmiştir. Bu figürler, resmin genel hareketliliğine katkıda bulunmaktadır. Tramvaylar, canlı sarı ve mavi renklerle vurgulanmış ve modern şehir yaşamının dinamizmini simgelemektedir. Kavisli çizgilerle ve hız hissini artıracak şekilde tasvir edilen tramvaylar, şehir hayatının sürekli hareket ve değişimini yansıtmaktadır. Koyu mavi ve yeşil tonlar, gece vakti veya erken akşamüstü saatini ima ederken, sarı ve turuncu tonların parlaklığı, ışık kaynaklarının sıcaklığını ve şehir hayatının canlılığını simgelemektedir.

Kirchner' in bu eseri, yaşadığı dönemdeki şehir hayatının hızını ve karmaşıklığını yansıtmaktadır. Bu, sanat eserlerini etkileyen olay ve olguların bir örneğidir. Eser, dönemin sosyal ve kültürel dinamiklerini ve kentleşmenin etkilerini yansıtmaktadır. Kirchner' in bu eseri, kentsel yaşamın karmaşıklığını ve şehir insanının deneyimlerini gösteren bir betimleme olarak hizmet etmektedir. Eser, izleyicinin kendi duygusal durumlarını geliştirmesi için zengin bir zemin sunarken, dönemin sanat anlayışına ve estetik değerlerine karşı çıkarak sanatın evrensel ve toplumsal rollerini sorgulamaktadır.

Resim 20. Karl Schmidt-Rottluff, Gece Evleri, 95,6 x 87,4 cm., Tuval Üzerine Yağlıboya, 1912, Alte Nationalgalerie müzesi Almanya. Erişim Adresi²⁰

Karl Schmidt-Rottluff'un "Gece Evleri" (1912) eseri, Ekspresyonizm akımının belirgin bir örneği olup mimari unsurların sanatsal bir yorumunu sunmaktadır. 20. yüzyılın başlarında Avrupa, hızlı sosyal ve teknolojik değişimler yaşarken sanatçılar modern yaşamın karmaşıklıklarını ve zorluklarını ifade etmek için yeni yollar aramışlardır. "Gece Evleri" eseri, şehir yaşamının yabancılaşma hissini yansıtan bir çalışma olarak öne çıkmaktadır. Schmidt-Rottluff, bu eserinde mimari unsurları duygusal ve sembolik bir yorumla ele almakta ve Ekspresyonist sanatın özünü yansıtmaktadır. Bu çalışma, gece vakti bir grup evi ve çevresini yoğun duygusal bir biçimde resmetmektedir. Yağlı boya tekniğiyle tuval üzerine yapılan eser, koyu mavi gökyüzü ve çeşitli tonlardaki evlerle dikkat çekmektedir. Resimdeki binalar, keskin hatlar ve canlı renklerle tasvir edilmiştir. Sarı, yeşil, kırmızı ve mavi tonları, yapıların duygusal bir görünüm kazanmasını sağlamaktadır. Evlerin etrafındaki karanlık ve pencerelerden sızan ışık, güçlü karşıtlıklar yaratmaktadır. Sanatçı, bu keskin hatlar ve yoğun renklerle evlerin ve çevresinin dramatik bir görünüm kazanmasını sağlamıştır.

²⁰ (<https://www.wikiart.org/en/karl-schmidt-rottloff/houses-at-night-1912> Erişim Tarihi:20.11.2023).

Eserin kompozisyonu, evlerin ve çevrelerinin düzeniyle izleyicinin gözünü merkeze çekmekte ve derinlik hissi yaratmaktadır. Renk kullanımı, gece atmosferini vurgularken, çatıların ve duvarların belirgin hatları esere dinamizm katmaktadır. Işık ve gölge kullanımı, gece ve gündüz arasındaki kontrastı artırarak eserin duygusal etkisini güçlendirmektedir. "Gece Evleri" eserinde, sanatçının kentsel yaşamın gizemli ve melankolik yönlerine olan ilgisi yansımaktadır. Gece vakti kentsel manzaralar, yalnızlık ve izolasyon duygularını sembolize etmektedir. Pencereleden sızan ışık ise umut ve insan varlığının izlerini temsil etmektedir.

4.5. Kübizm Akımı

Kübizm, 20. yüzyılın başlarında, kent manzaralarını ve kentlerin geometrik formları ve çoklu perspektifler kullanarak ele alan bir sanat akımıdır. Pablo Picasso ve Georges Braque gibi Kübist sanatçılar, kentlerin dinamizmini, karmaşıklığını ve modern yaşamın bileşenlerini yansıtmışlardır. Kübizm, şehirlerin çok yönlü ve dönüşümlü bir analizini sunarak, modern kentlerin estetik ve kültürel değerlerini yeni bir bakış açısıyla ortaya koyar. Bu akım, doğanın temsili yerine, geometrik şekiller ve çoklu bakış açıları kullanarak yeni bir görsel dil oluşturur. Kübizm; empresyonizmin özgür fırça darbelerine ve fovizmin canlı renk kullanımına alışmış olan seyirciye yepyeni ve sarsıcı bir bakış açısı sunar. Kübizm, bir açıdan resim sanatında devrimdir.

“XX. yüzyılın başında doğanın dış-görünümünü verme kaygısından kurtulmuş olan bir sanat ilk örneklerini veriyordu. Doğanın boyunduruğundan kurtulan sanat artık özerkliğe kavuşuyor ve doğanın yanında kendine yeten bir varlık niteliği kazanmaya başlıyordu. Bu da XX. yüzyılın başında sanatta geçmişle hesaplaşma dönemi başlamıştır. Bu hesaplaşma doğanın bulgulamasıyla başlayan, doğa araştırmasıyla sürdürülen, doğada gizli kalan tüm olanakları sonuna değin deneyen bir kültürle hesaplaşmadır” (Alper, 2008: 50-68).

Bu alıntı, Kübizm 'in temel amacını ve yöntemini özetlemektedir. Kübist sanatçılar, geleneksel perspektif ve hacim anlayışını reddederek, sanatın temsiliyetini kökten değiştirmişlerdir. Bu, sanat tarihinde önemli bir dönüm noktasıdır ve modern sanatın gelişiminde büyük bir etkiye sahiptir.

Resim 21. Georges Braque L'Estaque'de Evler, 60 cmx73 cm, Panel Üzerine Yağlıboya, 1908. Güzel Sanatlar Müzesi, Bern 1908. Erişim Adresi²¹

Georges Braque'ın "L'Estaque'de Evler" adlı eseri, Kübizm akımının önemli bir örneği olup 20. yüzyılın başlarında modern sanatta gerçekleşen büyük dönüşümleri temsil etmektedir. Bu eser, nesnelerin geometrik biçimlere bölünmesi ve farklı açılardan aynı anda gösterilmesiyle dikkat çekmektedir. Braque, geleneksel perspektif anlayışını radikal bir şekilde değiştirmiş ve bu, sanat algısında büyük bir yenilik yaratmıştır.

“Braque’ın “L’Estaque’ta Evler” eserinde evlerin küp şeklinde kutular gibi birbirinin üstüne yığıldığını, ağaçların silindirik şekilde ve tamamının taba renk tonunda olduğunu görürüz. Kısacası karşımızda bilindik bir manzara

²¹(<https://wikioo.org/tr/paintings.php?refarticle=8LHW3Z&titlepainting=Cubist%20Landscape&artistname=Georges%20Braque> Erişim Tarih:16.06.2023).

resmi yoktur. Zaten Braque'ın bu ve benzer diğer resimleri, sanat çevrelerinde bile yadırganacak ve ağır eleştiriler alacaktır.” (Akpınar, 2019: 35).

Evler ve dağlar; daire, üçgen yarı daire, piramit gibi şekillerle ortaya konmuştur. Evlerin damlarındaki üç boyutluluk turuncu ve altın sarısı renklerle verilir. Evler ve ağaçlar, farklı perspektiflerden oluşan soyut biçimler olarak resmedilmiştir. Sanatçı, renkler ve tonlarla oynayarak, derinliği soyutlaştırmıştır. Eserdeki biçimsel özellikler, şekil, gölge, ışık ve renk kullanımını içermektedir. Evlerin ve çevrelerindeki öğelerin yeniden düzenlenmesi, izleyicinin geleneksel imgeleri yeni bir düzen içinde görmesini sağlamaktadır. Bu, gerçekliğin çeşitli yüzeylerden ve açılardan parçalanmış görüntüsüdür. Braque'ın eseri, dönemin toplumsal ve sanatsal kurallarına bir meydan okuma niteliğindedir.

"L'Espace'de Evler", Kübizm'in sanat ve mimarlık üzerindeki etkisini göstermektedir. Eser, sanatın toplumsal yönü üzerinde de etkili olmuş ve sanatın geleneksel fonksiyonları ve biçimleri üzerine yeniden düşünmeyi sağlamaktadır. Sanat ve sosyal bilimler arasındaki ilişki, bu tür eserler aracılığıyla incelenebilir. Braque'ın eseri, dönemin sanatına karşı bir başkaldırıyı ve sanatçının yenilik arayışını vurgulamaktadır. Sanatçının niyeti ve düşünce yapısı, eserin anlaşılmasında kilit öneme sahiptir. "L'Espace'de Evler" üzerine yapılan estetik yargılar, eserin yaratıcı ve deneysel doğasını değerlendirirken, sanat kuramlarının çeşitliliğini dikkate almalıdır. Bu yargılar hem dönemin sanatını hem de Braque'ın kişisel katkısını kapsayacak şekilde geniş bir perspektife sahip olmalıdır.

Resim 22. Andre Lhote, “Sevilla”, 61 x 21 cm, Panel Üzerine Yağlıboya, 1922 Bordeaux Güzel Sanatlar Müzesi. Erişim Adresi²²

André Lhote'un "Sevilla" eseri, Kübizm etkisi altında yapılmış bir yağlı boya tablosudur ve İspanya'nın tarihi ve kültürel bir şehrinin benzersiz manzarasını betimlemektedir. Bu eser, geometrik şekillerle yapılandırılmış bir şehir panoraması sunmakta ve kübist yaklaşımı vurgulamaktadır. Bu eser; renk, biçim ve çizginin bir birleşimidir denebilir.

Sanatçı, şehir dokusunu çeşitli geometrik formlar kullanarak yeniden yorumlamakta ve geleneksel mekân algısını yeniden şekillendirmektedir. Düz renkler ve net çizgilerle yüzeyde basitlik ve netlik sunarken, eserin altında yatan karmaşıklığı ve derinliği de izleyiciye hissettirmektedir. Eserin özü, İspanyol kültürü ve Sevilla'nın kentsel mimarisinin kübist bir yaklaşımla ifade edilmesidir. Lhote, binaların ve sokakların tanıdık silüetlerini geometrik formlarla yeniden düzenlemektedir. İzleyiciler, eserin sunduğu yeni perspektif ve renklerin uyumundan estetik bir zevk almaktadır. Bu, geleneksel şehir manzaralarına alışkın olan izleyiciler için farklı ve duygusal bir deneyim sunmaktadır.

"Sevilla", 20. yüzyıl başlarında Avrupa sanatında meydana gelen kübist hareketin yansımalarından biri olarak toplumsal ve kültürel bağlamda incelenebilir. Sanatçı, bu eseriyle dönemin sanatsal yeniliklerini İspanyol şehrinin tarihi dokusunu koruyarak yorumlamakta ve böylece gelenek ile modernizm arasında bir köprü

²²(<https://wikioo.org/paintings.php?refarticle=8YDUBG&titlepainting=Sevilha&artistname=Andre%20Lhote> Erişim Tarihi:17.11.2023).

kurmaktadır. Eser, sanatçının kübizmi kendi tarzıyla nasıl yorumladığını ve çağının sanat anlayışına nasıl katkıda bulunduğunu göstermektedir. Bu eser, yalnızca sanat tarihindeki yerini ve teknik özelliklerini değil, aynı zamanda izleyicinin sanat karşısındaki kişisel deneyimini ve sanatın daha geniş toplumsal ve kültürel bağlamını da içermektedir.

Lhote'un "Sevilla" eseri, mimari unsurların kübist bir yaklaşımla nasıl yeniden yorumlandığını ve geleneksel şehir manzaralarının modernist bir perspektiften nasıl görülebileceğini gözler önüne sermektedir.

Resim 23. Pablo Picasso Şehir manzarası 61,5x51,1 cm, tuval üzerine yağlı boya, 1939. Modern Sanat Müzesi (MoMA), New York City, NY, ABD. Erişim Adresi²³

Bu eser, Pablo Picasso'nun kübist bir yaklaşımla ele aldığı şehir manzaralarından birini temsil etmektedir. Sanatçı, bu eserinde kendi şehri olan Horta'yı yukarıdan, gökyüzünden bakış açısıyla resmederken geometrik şekiller kullanır. Evlerin renklerinde oraya özgü taşların renginden yararlanıldığı görülür.

²³ (<https://www.wikiart.org/en/pablo-picasso/the-reservoir-horta-de-ebro-1909>) Erişim Tarihi:17.11.2023).

Evlerin prizmalar şeklinde üst üste dizilmesi az da olsa perspektif duygusunu izleyiciye hissettirir. Picasso, nesneleri ve figürleri parçalara ayırması ve farklı açılardan aynı anda göstermesiyle tanınmaktadır. Eserde kullanılan şekiller, çizgiler ve düzlemeler, kübizmin tipik özelliklerini sergilemekte ve izleyicinin görsel algısını zorlamaktadır.

Sanatçı, şehir dokusunu geometrik biçimlerle yeniden yapılandırarak perspektifi ve geleneksel mekân algısını değiştirmektedir. Eserdeki renk paleti sınırlı tutularak eserin genel düzeni ve kompozisyonuna odaklanılması sağlanmıştır. Şehir yaşamının karmaşık yapısını kübist bir dille ifade eden eser, geometrik biçimler yoluyla bu özünü görselleştirmektedir. Picasso'nun yenilikçi yaklaşımı ve biçimsel ustalığı, eserin sunduğu alışılmadık perspektiflerle izleyicide hem hayranlık hem de kafa karışıklığı uyandırmaktadır. Eser, modern şehirciliğin yükselişine ve kentsel yaşamın karmaşıklığına vurgu yapmaktadır.

20. yüzyıl başlarındaki avangard hareketlerin ve sanatta formun yeniden değerlendirilmesinin bir parçası olan bu eser, Picasso'nun kişisel tarzını ve dönemin sanatsal anlayışını her detayında yansıtmaktadır. Picasso'nun şehir manzarası, izleyicide belirsizlik hissiyatı uyandırmaktadır. Eser, şehir yaşamının çok katmanlı doğasını ve mekânın kübist perspektiften algılanışını ustaca ele almaktadır. Estetik yargılar, sanatçının çalışmalarının geniş yelpazesi ve kübizmin sanat tarihindeki önemi göz önünde bulundurularak oluşturulmalıdır.

Resim 24. Fernand Léger Sinematik Duvar Etüdü 250,2 x 38 cm, Karton üzeri guaş, 1939. Museum of Modern Art New York. Erişim Adresi²⁴

Fernand Léger'in "Sinematik Duvar Etüdü 02" adlı eseri, 1939 yılında yaratılmış olup sanatçının kübist etkilerini ve karakteristik renk kullanımını sergilemektedir. Léger, canlı renkler ve net çizgilerle kentsel ve endüstriyel bir tema işlemektedir. Eserde, modern yaşamın enerjisini yansıtan geometrik şekiller ve kırılmış yüzeyler dikkat çekmektedir. Sanatçı, Amerikan bayrağı ve Özgürlük Anıtı gibi figüratif öğelerle esere hem biçimsel hem de içeriksel zenginlik katmaktadır. Modernizmin hız ve makineleşmesine odaklanarak, modern yaşamın yapısal ve mekanik özelliklerine olan ilgisini göstermektedir. Bu temayı, geometrik şekiller ve net çizgilerle görselleştirmektedir. Eserin biçimsel unsurları, izleyiciye canlı renkler ve cesur kompozisyonlar aracılığıyla estetik bir haz sunmaktadır. Modernizme olan heyecan ve bu mekanikleşmiş dünyada insanlığın yerini sorgulama noktası, duygusal yanıtı oluşturmaktadır. Eser, İkinci Dünya Savaşı'nın arifesinde yaratılmış olup, dönemin toplumsal ve siyasal gerilimlerini yansıtmaktadır. Eserdeki simgeler ve metaforlar, toplumsal özellikleri vurgulamaktadır.

²⁴ (<https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-l/leger-fernand/fernand-leger-sinematik-duvar-etudu-02/> Erişim Tarihi:17.11.2023).

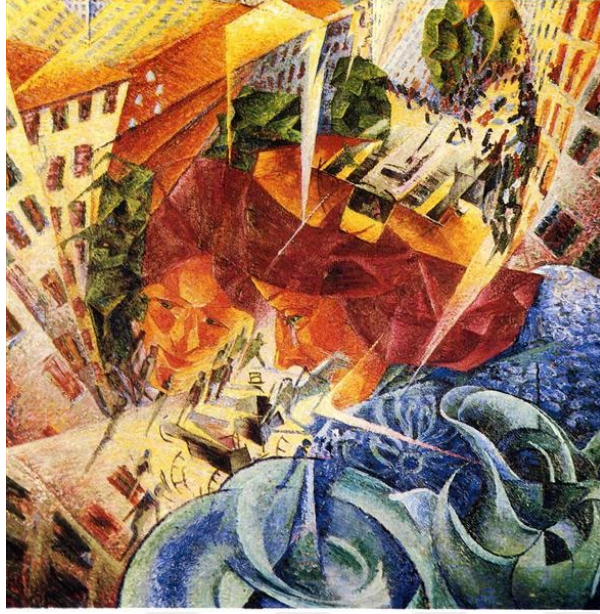
Özgürlük Anıtı özgürlüğü ve demokrasiyi, bayraklar ise milliyetçiliği temsil etmektedir. 1930'lar, sanat ve politikanın sıkça iç içe geçtiği bir dönemdi ve Léger'in sanatı bu etkileşimi yansıtmaktadır. Sanatçının teknolojiyi ve makine çağını kutlayan yaklaşımı, eserlerinde önemli bir yer tutmaktadır. Léger'in "Sinematik Duvar Etüdü 02" adlı eseri, modern yaşamın karmaşıklığı ve zenginliğini kentsel ve endüstriyel unsurlar aracılığıyla tema olarak öne çıkarmaktadır. İzleyici, bu eserde dinamizm, enerji ve belki de baskı hissiyatı geliştirmektedir. Léger'in bu çalışması, döneminin estetik ve sosyal zeminini yansıtırken, izleyici için zengin bir düşünsel ve duygusal deneyim sunmaktadır.

4.6. Fütürizm (Gelecekçilik) Akımı

Fütürizm (Gelecekçilik), 20. yüzyılın başında İtalya'da ortaya çıkan ve hız, teknoloji, endüstri, şiddet ve moderniteyi yücelten bir sanat akımıdır. Fütüristler, kenti ve benzersiz manzaraları, modern dünyanın heyecanı ve değişim enerjisiyle resmetmiştir. Bu, akım kentlerin sürekli olarak değiştiğini savunur ve kentlerin değişen ve gelişen doğasına vurgu yapar. Fütürizm, modern şehirlerin çok yönlü doğasını estetik ve kültürel değerleriyle birlikte ele alarak kentlerin gelişme potansiyelini ve evrimini gözler önüne sermektedir. Fütüristler, geleneksel sanat normlarını reddetmiş ve endüstriyel toplumun enerjisini ve hareketini vurgulayan eserler üretmişlerdir. Fütüristler, değişen ve modernleşen dünyada hızın, makineleşmenin, teknolojik ilerlemenin getirdiği konforu eserlerine yansıtmışlardır.

“Fütürizm F. T. Marinetti ‘nin 1909 yılında yayınladığı “Fütürist Manifesto” ile ilk kez kuralları, sınırları ve tavrı belirlenmiş bir sanat akımı olmuştur. Ayrıca bu akım sanatçısı tarafından çıktığı günde adı konulan ve bu şekilde tanınması sağlanan ilk akım olma özelliğini de taşımaktadır. Modern teknolojiyi, makineleşmeyi, hızı, şiddeti ve yıkımı adeta tanrı sallaştırmasına karşın, Batı dünyasını ve sanatını küçümsemesi en önemli karakteristik özellikleri arasında yer almaktadır.” (Akalin, 2019: 587)

Fütürizm, özellikle kent yaşamının, makinelerin ve savaşın güzelliğini ön plana çıkararak modern dünyanın ruhunu yansıtmaktadır.

Resim 25. Umberto Boccioni Şehir Manzarası, 60,5x60,5 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1912, Von der Heydt Müzesi, Wuppertal, Almanya. Erişim Adresi²⁵

Umberto Boccioni'nin bu eseri, futurist hareketin dinamik ve hareket dolu üslubunu yansıtmaktadır. Boccioni, hareketi, hızı ve teknolojiyi sanatında öne çıkaran önemli bir sanatçıdır. Eser, keskin çizgiler, açılar ve renklerle şehrin canlılığını ve sürekli değişimini temsil etmektedir. Eserin özü, modern şehir yaşamının dinamizmi ve karmaşasını yansıtırken, biçimsel yapı bu özü vurgulayan canlı bir kompozisyonla ifade edilmektedir. Sanatçı, plastik ve estetik unsurları kullanarak izleyicide görsel ve duygusal tepkiler uyandıran bir düzen oluşturmuştur. Eser, şehrin hareketi ve enerjisi üzerinden izleyiciye duygusal ve biçimsel bir haz sunmaktadır. Karmaşık biçimler ve yoğun renk kullanımı, görsel bir zenginlik yaratmaktadır. Bu eser, endüstriyel dönüşüm ve modernleşmenin getirdiği değişiklikleri şehir manzarası üzerinden ele alarak toplumsal bir yön sergilemektedir. Eser, 20. yüzyılın başında, endüstriyel gelişimin hız kazandığı ve sanatta yeni ifade biçimlerinin arandığı bir dönemi yansıtmaktadır.

Boccioni'nin kişisel özellikleri, eserdeki enerji ve hareket duygusunu güçlendirmekte ve bu, onun sanatını anlamada önemli bir rol oynamaktadır. Karmaşık formlar ve renk kullanımı, modern şehrin kaosunu ve güzelliğini ifade eden bir duygu

²⁵ (https://en.wikipedia.org/wiki/Von_der_Heydt_Museum Erişim Tarihi:15.12.2023).

durumu yaratmaktadır. Eserin estetik değeri, fütürizm hareketinin temel ilkelerine göre değerlendirildiğinde daha da belirginleşmektedir.

Umberto Boccioni'nin bu eseri, şehir yaşamının canlılığını, teknolojinin ilerlemesini ve zamanın dinamizmini vurgulayan bir çalışma olarak sanat tarihindeki yerini almaktadır. Futurizm akımının özelliklerini barındıran bu eser, modern şehir mimarisinin ve endüstriyel unsurların dinamik bir kompozisyonla yeniden yorumlanmasını gözler önüne sermektedir.

Resim 26. Fortunato Depero Yeni Babil, 71,3 x 94 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1930, Metropolitan Museum of Art. Erişim Adresi²⁶

Fortunato Depero'nun eseri, İtalyan fütürizminin enerjik ve yenilikçi ruhunu yansıtan dikkat çekici bir çalışmadır. Eserde, hareket, hız ve makine çağının dinamizmini sembolize eden geometrik formlar ve mekanik unsurlar bulunmaktadır. Net çizgiler, sert geometrik formlar ve canlı renkler, fütürist estetiğin temel özellikleridir. Kompozisyon, bu plastik unsurları dinamik bir düzenlemeyle sunmaktadır. Eserin özü, modern dünyanın enerjisini ve mekanik ilerlemesini vermektir. Bu öz, makine parçaları, binalar ve yazıların yoğun ve katmanlı birleşimiyle aktarılmaktadır. İzleyiciler, eserdeki cesur geçişler ve renklerden biçimsel bir haz alabilirler. Eserde enerji ve teknolojinin ilerlemesine olan hayranlık ve dönemin

²⁶ (<https://www.flickr.com/photos/paulodykes/36543245713> Erişim Tarihi:15.12.2023).

ruhuna dair heyecan göze çarpmaktadır. Depero'nun eseri, endüstriyel gelişme ve teknolojik ilerlemenin toplumsal etkisini yansıtan bir çalışmadır.

Depero'nun stil özellikleri, fütürizmin dikkat çekici ve etkileyici yönlerini ortaya koymaktadır. Eserdeki form ve içerik birleşimi, izleyicinin modern yaşama ve teknolojiye olan inancını pekiştirmektedir. Estetik yargılar, eserin fütürist hareket içindeki yerini ve sanatın gelişimine olan katkısını dikkate almalıdır. Depero'nun bu eseri, modern hayatın enerjisini ve hızını görselleştiren bir örnek olarak, sanat tarihindeki yenilikçi yaklaşımı temsil etmektedir. Bu çalışma hem sanat tarihi hem de sanat teorisi açısından değerli bir eser olarak kabul edilmekte ve izleyici üzerinde güçlü bir izlenim bırakmaktadır. Depero'nun eserinde, mimari unsurların bir fabrikayı veya makine dişlilerini andırır şekilde düzenlenmesi, fütürizmi yansıtmaktadır. Geometrik formlar ve mekanik unsurlar, şehir manzaralarını ve endüstriyel yapıları soyut bir perspektiften ele almaktadır. Bu yaklaşımla, Depero, izleyicilere modernizmin ve teknoloji çağının görsel bir şölenini sunmaktadır.

4.7. Dadaizm Akımı

Dadaizm, 20. yüzyılın başlarında özellikle I. Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında ortaya çıkan bir sanat ve edebiyat akımıdır. Şehir hayatının kaotik, anlamsız ve rastgele doğasını vurgulayan bir sanat akımıdır. Dadaist sanatçılar, şehirlerin absürtlüğünü ve modern toplumun saçmalığını ürünlerde yansıtmaktadır.

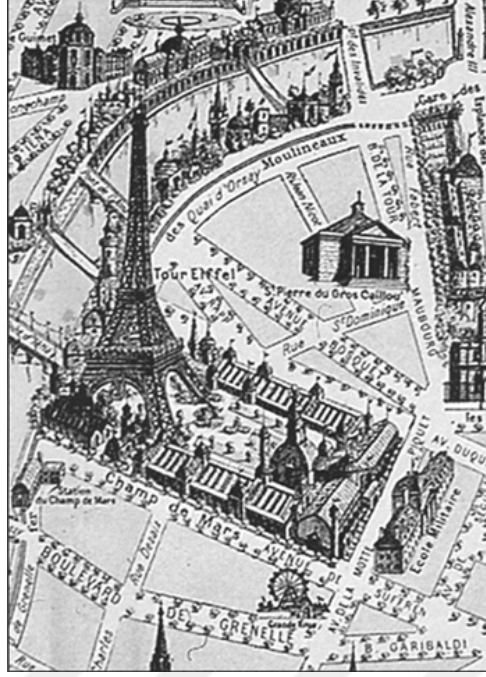
Ball, Zürih'teki performanslarıyla şehirdeki insanların kaosunu vurgularken, Duchamp şehir nesnelerini sanata dönüştürerek yaşamın sıradan olmayanlarını ele almaktadır. Grosz, Berlin'i politik ve sosyal olarak eleştirilirken, Höch fotomontajlarıyla modern şehirlerin parçalı ve kaotik doğasını yansıtmaktadır. Dadaizm'in, kentlerin estetik ve kültürel değerlerini sorgulayan ve eleştiren bir sanat akımı olduğu bilinmektedir.

Resim 27. George Grosz, Metropolis, Tuval üzerine yağlıboya.100x102 cm, 1916 – 1917, Museo Nacional Thyssen-Bornemisza, Madrid. Erişim Adresi²⁷

George Grosz'un "Metropolis" adlı eseri, 1916-1917 yılları arasında yaratılmış olup tuval üzerine yağlı boya tekniğiyle yapılmıştır. Eser, I. Dünya Savaşı dönemi Avrupa'sındaki siyasi ve toplumsal çalkantıları yansıtmaktadır. Ayrıca eser, Dadaizm ile Ekspresyonizm akımlarının etkilerini barındırmaktadır. Sanatçı, eserde çeşitli otel ve kafe isimleriyle dolu yüksek binalar, kalabalık insan figürleri, yoğun ışıklar, şehir lambaları, arabalar ve tramvaylar kullanarak karmaşık ve yoğun bir kompozisyon yaratmıştır. Kırmızı tonlarının baskın olduğu koyu ve yoğun renkler dikkat çekmektedir. Eserde hem kaba hem de yumuşak geçişler ve çeşitli dokusal etkiler bulunmaktadır. Grosz, modern şehir yaşamının kaosunu, kargaşasını ve insanları nasıl etkilediğini vurgulamak istemiştir. Eser, modern toplumun karmaşıklığını ve bireyin bu karmaşa içindeki yerini sorgulatmakta, şehir hayatının kaotik doğasını ve savaş sonrası toplumun düzensizliğini simgelemektedir. Sanatçı, yansıttığı karmaşa ile modern yaşamın stresli doğasını yansıtmaktadır.

²⁷ (<https://www.museothyssen.org/en/collection/artists/grosz-george/metropolis> Erişim Tarihi:10.12.2023).

Resim 28. Marcel Duchamp "Yeni Anıtsal Paris'ten detay", Cm, Erişim Adresi²⁸

Marcel Duchamp, 20. yüzyılın en etkileyici sanatçılarından biri olmasına rağmen, yeterince ilgi görmemiştir. 19. yüzyılın sonlarındaki geniş çaplı şehir yenileme projelerinin sonucu olarak Paris'in toplumsal ve kültürel dönüşümünü gösteren bir harita bu duruma dikkat çekmektedir.

Harita, 1900 yılları civarında Paris'in detaylı bir görsel temsilini sunmakta ve yeni anıtsal yapılarla şehrin dönüşümünü yansıtmaktadır. Estetik ve işlevsel açıdan Paris'in anıtsal ve kentsel planlamasının detaylı çizimlerle görsel bir temsilini sunmaktadır. Çizgiler, yazılar ve sembollerle dolu bu harita, şehrin yapısal özelliklerini ve sokak düzenini belgelemektedir. Haritanın düzeni, Paris'in büyük dönüşümünü ve yeniden yapılanmasını gösteren anıtsal binalar ve bulvarların estetik bir düzenlenmesini sunmaktadır. Bu düzen, izleyicide Paris'in büyüklüğü ve planlanmış güzelliği hakkında nostalji veya hayranlık hisleri uyandırmaktadır. Bu harita, Paris'in şehircilik başarısını ve tarihsel evrimini gözler önüne sererek saygı ve takdir uyandırmaktadır. Estetik yargılar, haritanın tarihi önemini ve görsel sunum kalitesini göz önünde bulundurmaktadır. Harita, Paris'in mimari ve kentsel planlamasının detaylı

²⁸ (<https://www.e-skop.com/skopbulten/marcel-duchampin-sanati-ve-modern-parisin-cografyasi/986> Erişim Tarihi:22.11.2023).

bir belgesi olarak şehir tarihi ve mimari tarih araştırmalarında değerli bir kaynak olarak kabul edilmektedir.

4.8. Sürrealizm (Gerçeküstücülük)

Sürrealizm, 20. yüzyılın başlarında Fransa'da ortaya çıkan ve bilinçaltının keşfi ile rüyaların, fantezilerin ve hayal gücünün sanatsal ifadesini vurgulayan bir sanat ve edebiyat akımıdır. Sürrealizm, şehir hayatı ve manzaralarını bilinçaltı, rüyalar ve fantastik unsurlar aracılığıyla ele alan bir sanat sürecidir. Sürrealist sanatçılar, şehirlerin bilinçaltındaki sembollerle dolu modern yaşamın tuhaf, gizemli donanımlarını yansıtmışlardır. Breton, Paris'in sokaklarını keşfederek kentin bilinçaltını ortaya çıkarırken, Dalí kentteki fantastik ve hayal ürünü bir perspektiften ele almaktadır.

De Chirico ise kent manzaralarını metafizik bir bakış açısıyla resmetmiştir. Sürrealizm, kentlerin estetik ve kültürel yönlerini, bilinçaltı ve fantastik bir perspektiften ele alarak, kentlerin tarihini derin ve gizemli bir şekilde göz önüne sermektedir.

Resim 29. Giorgio de Chirico, “Bir Sokağın Gizemi ve Melankolisi”, 88cm x72 cm, Tuval üzerine yağlı boya, 1914. Özel Koleksiyon.*Erişim Adresi*²⁹

Giorgio de Chirico'nun "Bir Sokağın Gizemi ve Melankolisi" adlı eseri, 1914 yılında tamamlanmıştır ve metafizik resmin öncüsü olarak kabul edilmektedir. Eser, boş meydanları, uzun gölgeleri ve keskin perspektif kullanımı ile dikkat çekmektedir. Eserde ilk dikkati çeken soldaki beyaz yapı ile sağdaki siyah yapının yarattığı karşıtlık. Kapısı açık duran vagon, bir bilinmezliği simgelemektedir. Sanatçı, düz ve yalın renklerle derin mekânsal algılar ve ağır bir atmosfer yaratmaktadır. Karanlık ve gölgeli sağ taraftan aydınlığa doğru yönelen küçük kızın yarattığı kompozisyon, esere gizem katmaktadır. Eserde geometrik ve renk kullanımı açısından keskin ayrımlar göze çarpmaktadır. Eserde, uzun gölgeler ve yüksek binalar estetik unsurları vurgulamakta, boş alanlar ve figürlerin yerleşimi, sorgulayıcı ve sürrealist bir biçim anlayışını yansıtmaktadır. De Chirico, gerçeklikle rüya arasındaki sınırı bulanıklaştırmaktadır. Bu eser, insanın varoluşsal yalnızlığını ve modern yaşamın soyutlanmış doğasını keşfetmektedir. İzleyiciler, gizemli ve rüya gibi atmosferden duygusal bir haz almaktadır. Keskin çizgiler ve sınırlı renk paleti estetik bir memnuniyet sunmaktadır.

²⁹ (https://www.soylentidergi.com/metafizik-resmin-izinde-giorgio-de-chiriconun-bir-sokagin-gizemi-ve-melankolisi-tablosu-analizi/#google_vignette Erişim Tarihi:25.11.2023).

"Bir Sokağın Gizemi ve Melankolisi", I. Dünya Savaşı öncesindeki Avrupa'da hissedilen belirsizliği ve kaygıyı temsil etmekte ve sürrealistler üzerinde büyük etki bırakmaktadır. Eser, izleyicide melankoli, yabancılaşma ve düşüncelilik gibi derin duygular uyandırmaktadır. Bu çalışma, kentsel peyzajı ve insan ruhunun derinliklerini sorgulayan önemli bir yapıt olarak kabul edilmektedir.

Resim 30. Max Ernst'in "Hayvanlarla Şehir" (City with Animals), 66,6 cm x62,3 cm, Tual Üzerine Yağlıboya,1919. Özel Koleksiyon. Erişim Adresi³⁰

Max Ernst'in "Hayvanlarla Şehir" (City with Animals) adlı eseri, 1919 yılında yaratılmış bir sürrealist tablodur. Eser, organik ve geometrik formların birleşimi ile dikkat çekmektedir ve renk kullanımı hem gerçekçi hem de fantastik öğeleri bir arada sunmaktadır. Sanatçı, plastik unsurları dengeli bir şekilde iç içe geçirerek bir düzen oluşturmaktadır. Eser, içsel düşünceleri, rüyaları ve bilinçaltını görünür hale getirmektedir. Ernst, biçimi kullanarak rüya gibi imgeleri ve sanatsal ifadesini aktarmaktadır. İzleyici, sıra dışı imgeler ve beklenmedik biçimsel ilişkilerle bir haz deneyimi yaşamaktadır. Eserdeki mimari yapılar, geometrik formların birleşimiyle şehrin fantastik ve gerçeküstü doğasını vurgulamaktadır.

³⁰ (<https://www.thehistoryofart.org/max-ernst/city-with-animals/> Erişim Tarihi:17.11.2023).

Ernst, bilinçaltının gücünü ve rüyaların etkisini eserlerine taşımaktadır. Tablo, izleyicide merak, şaşkınlık ve keşfetme arzusu uyandırmaktadır. Estetik yargılar, eserin sürrealist öğeleri ve sanat tarihi içindeki yerini göz önünde bulundurarak yapılmalıdır. Max Ernst'in "Hayvanlarla Şehir" eseri, sürrealizmin rasyonel olmayan ve rüya imgelerini sanat yoluyla ifade eden güçlü bir örneği olarak değerlendirilmektedir. Bu tablo, izleyicinin gerçeklik algısını sorgulamasını teşvik eden önemli bir sanatsal ifade barındırmaktadır.

Resim 31. Rene Magritte, "Golconda", 80 cm x 100,3 cm, Tuval üzerine yağlı boya, 1953 Menil Koleksiyonu, Houston, Teksas. Erişim Adresi³¹

René Magritte'in "Golconda" adlı eseri, 1953 yılında tamamlanmış olup, sürrealist bir anlayışla gerçekliğin dönüştürülmesini tasvir etmektedir. Eserde, gökyüzünden yağmur gibi düşen adamlarla beklenmedik ve mantık dışı bir sahne oluşturmuştur. Magritte, nesnelerin yerçekimine meydan okuyan düzeniyle plastik ve estetik unsurları yenilikçi bir şekilde kullanmaktadır. Sanatçı, aynı görünümlü insan figürlerinin tekrarıyla gerçekliğin sürrealist bir yorumunu vurgulamaktadır. Her figürü ayrıntılı olarak işlemekte ve figürlerin birbiriyle ve çevreyle olan ilişkilerini eserin özünü oluşturmaktadır. Figürlerin yinelemesi ve gökyüzündeki düzenli dağılımı,

³¹ (<https://ngeorgeoudigitalenvironment.blogspot.com/2010/11/further-painting-research.html> Erişim Tarihi:17.11.2023).

eserin yapısal düzenini belirlemektedir. İzleyici, eserin sıradanlıktan uzaklaşan ve rüya gibi bir atmosfer sunan yapısından biçimsel bir haz almaktadır. Magritte, eseriyle bireyin toplumdaki yeri ve kişiliklerin tekdüzeliği üzerinde durmaktadır. Sürrealist hareketin zirvesinde yapılan bu eser, dönemin sanat anlayışını ve sanatçının iç dünyasının derinliklerini yansıtmaktadır. İzleyici, eserin bireysellik ve toplumsal yapı üzerine düşündürücü bir sorgulama başlatan yapısıyla ilişki kurmaktadır. Estetik yargılar, eserin sıra dışı konsepti ve Magritte'in sanatındaki yeri üzerine kurulmaktadır. Eserdeki mimari yapılar ve figürlerin düzenli dağılımı, gerçeküstü ve mantık dışı bir atmosfer yaratmaktadır. Bu tablo, izleyiciyi hem düşündürmeye hem de hayal etmeye teşvik eden güçlü bir sanatsal ifade barındırmaktadır.

4.9. Pop Art Akımı

Pop Art akımı, 1950'lerin sonları ve 1960'ların başlarında ortaya çıkan bir sanat hareketidir. Bu hareket, sanatın yalnızca elit bir kesim tarafından anlaşılan bir şey olmadığını, aynı zamanda herkes için erişilebilir bir şey olduğunu iddia ederek ortaya çıkmıştır. Popüler kültürü ve tüketim toplumunu ele alan bu akım, İngiltere ve ABD'de ortaya çıktı. Sanatçılar; reklam, gazete ve dergi gibi görsel kültür malzemelerini kullanarak, ürünlerin ve popüler kültür simgelerinin resimlerini yaparak bu akımın çerçevesini belirlemişlerdir. Pop art akımında, gerçekçi ve objektif görünüm önemlidir ve genellikle parlak renklere yer verilir. Bu akımda sanatçılar, genellikle sıradan insanlar ve nesneler üzerinde durarak gündelik hayatı yansıtmışlardır.

Warhol, New York'un simgelerini ve şehir imgelerini tekrar eden desenlerle tasvir ederken, renkleri ve efektleri çarpıcı kullanır. David Pyat canlı renkleri ve formlarıyla New York'un ikonik mekânlarını, enerjisini ve hareketliliğini yakalayan sanatçılardandır.

Resim 32. Andy Warhol, Oturma Odası, 38,1 x 50,2 cm, Kâğıt Üzerine Karışık Teknik, 1948, Andy Warhol Müzesi. Erişim Adresi³²

Andy Warhol'un bu eseri, bir oturma odasını tasvir etmektedir. Odanın içinde çeşitli mobilya ve eşyalar bulunmaktadır: koltuklar, sallanan sandalye, masa lambası, sehpa ve şömine görülmektedir. Koltukların üzeri farklı örtülerle kaplanmış, yerlerde birkaç kitap veya dergi dağınık şekilde durmaktadır. Duvarlar ve zemin, genel olarak koyu renk tonlarıyla bulunmaktadır. Pencereden gelen ışık, mobilyaların üzerine dağınık bir ışıkla aydınlatmaktadır. Farklı tarz ve renklerdeki mobilyalar, modern yaşamın parçalı ve değişken doğasını sembolize etmektedir. Warhol, bu eserde kentlerin iç mekanlarını ve bireysel yaşam alanlarını ele almaktadır. Kentte yaşayan insanların günlük yaşamları, iç mekanların değişimleri ve eşyalara yüklenen anlamlar üzerinden yansıtılmaktadır. Farklı mobilyalar ve nesnelerin bir araya gelmesiyle oluşan atmosfer, şehirdeki yaşamın çeşitliliğini ve karmaşıklığını göstermektedir. Sanatçı, renk kullanımıyla da dikkat çeker; canlı ve bereketli renkler, modern şehir hayatımızın enerjisini ve dağınıklığını tasvir etmektedir. Bu eser, şehirdeki iç mekanların içindeki yalnızlığı, iç mekanların duygusal ve fiziksel yüklerini resmetmektedir. Şehrin karmaşık yapısı, yaşam dengesini de yansıtmaktadır. Farklı tarz ve renklerdeki mobilyalar, modern yaşamın parçalı ve değişken doğasını

³² (<https://www.leblebitozu.com/pop-art-sanatcisi-andy-warholun-18-eseri/> Erişim Tarihi:17.12.2023).

sembolize emektedir. Warhol, şehrin zenginliğini ve çeşitliliğini yansıtırken, bireyin bu karmaşıklıkta içinde kendine bir yer bulma çabasını ve içselliğini ifade etmektedir.

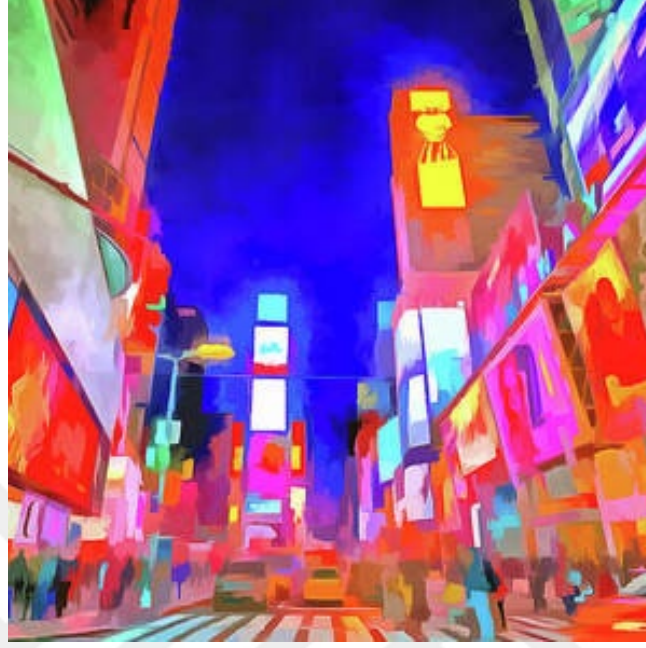

Resim 33. Robert Rauschenberg'un "Estate", 250,8 × 185,4 cm, Tuval Üzerine karışık teknik, 1963, Philadelphia Museum of Art. Erişim Adresi³³

Robert Rauschenberg'un "Estate" adlı eseri, 1963 yılında yaratılmıştır ve Philadelphia Museum of Art koleksiyonunda yer almaktadır. Eser, pop art ve erken dönem assemblaj sanatının unsurlarını içermektedir. Rauschenberg, baskı, resim ve serigrafi gibi çeşitli unsurları kullanarak dinamik ve çok katmanlı bir görsel deneyim sunmaktadır. Sanatçı, çarpıcı renkler ve doku efektleri ile kentsel yaşamın yoğunluğunu yansıtmaktadır. Eser, modern hayatın ve kentsel çevrenin karmaşasını keşfetmektedir. Rauschenberg, imgeleri ve metinleri kullanarak izleyicinin kentsel yaşamın karmaşıklığını algılamasını sağlamaktadır. Eserdeki mimari yapılar, kentsel çevrenin karmaşıklığını ve modern yaşamın yoğunluğunu yansıtmaktadır. "Estate", pop kültürüne ve günlük yaşama ilişkin görsellerle dolu bir biçimsel haz sunmaktadır.

³³(<https://wikioo.org/tr/paintings.php?refarticle=8XYUUX&titlepainting=Estate&artistname=Robert%20Rauschenberg> Erişim Tarihi:15.12.2023).

Eser, 1960'ların toplumsal ve kültürel dinamiklerini yansıtarak, izleyiciyi çağdaş kültür ve tüketim alışkanlıkları üzerine düşünmeye teşvik etmektedir.

Resim 34. David Pyatt'ın "Times Square Pop Art", 56 cm x 81 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 2017, Güzel Sanatlar Amerika. Erişim Adresi³⁴

David Pyatt'ın "Times Square Pop Art" adlı eseri, 2017 yılında tuval üzerine yağlıboya tekniği ile oluşturulmuş ve 56 cm x 81 cm boyutlarındadır. New York şehrinin ikonik meydanı olan Times Square'i gece vakti tasvir eden eser, yüksek binalar, parlak neon ışıklar ve renkli reklam panoları ile kaplıdır. Sokakta yürüyen insanlar ve hareket eden araçlar, şehrin canlılığını ve enerjisini yansıtır. Eserde kullanılan kırmızı, mavi, sarı ve pembe gibi canlı renkler, resmin genel tonunu oluşturur ve şehrin karmaşıklığını ve hareketliliğini ifade eder. Mimari açıdan, yüksek binalar ve geniş caddeler modern mimarinin karakteristik özelliklerini yansıtırken, reklam panoları ve neon ışıklar bölgenin ticari bir merkez olduğunu gösterir. Renklerin soyut kullanımı, belirli ayrıntılar yerine genel bir atmosfer yaratmayı amaçlar. Sanatçı, canlı renkler ve soyut formlarla şehrin kaotik ve enerjik doğasını vurgular. Modern

³⁴ (<https://fineartamerica.com/featured/2-times-square-pop-art-david-pyatt.html> Erişim Tarihi:15.12.2023).

mimarının soğuk ve sert hatları ile renklerin sıcaklığı ve enerjisi arasındaki tezat, şehrin hem çekici hem de yorucu olabileceğini ima eder. Sanatçının eseri, modern şehir yaşamının dinamik ve enerjik doğasını etkileyici bir şekilde yakalar ve izleyiciye şehir hayatının hem büyüleyici hem de yorucu yanlarını düşündürür. Eser, şehrin enerji dolu atmosferini ve modern mimarının estetik değerlerini vurgulayarak izleyiciyi modern şehir yaşamının estetik ve duygusal yönlerini keşfetmeye davet eder. Sonuç olarak, sanatçı modern kentsel yaşamın estetik ve duygusal karmaşıklığını başarıyla yansıtarak, modern şehirlerin görsel zenginliğini ve enerji dolu yapısını etkileyici bir şekilde sunar ve izleyiciyi bu dinamik ortamın parçası gibi hissettirir.

4.10. Minimalist Sanat Akımı

Minimal Sanat, 1960'larda Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan ve sanatın en sade ve temel formlarına indirgenmesi gerektiğini savunan bir sanat hareketidir. Minimalist sanatın kent başarıları, şehir hayatının temel belirsizliklerini sade bir şekilde sunarak, izleyiciye farklı bir bakış açısı kazandırmaktadır. Bu yapı, modern şehirlerin karmaşıklığını basit formlar ve net çizgilerle ifade ederek, şehirlerin yapısal ve estetik öğelerinin ön planını çıkarmaktadır. Minimalist yaklaşım, izleyiciyi ayrıntılardan arındırılmış, saf ve anlaşılır bir manzara ile buluşturmaktadır. Bu bakış açısı, modern şehirlerin karmaşık doğasını anlamak ve takdir etmek için yeni bir yol sunmaktadır. Minimalist sanatın kent ürünleri, sadelik ve netlik üzerinden şehirlerin estetik ve güzelliğini sorgulamaktadır. Özellikle, Soyut Dışavurumculuk 'un yoğun duygusal ifadesine karşı bir duruş sergilemektedir. Minimalist sanatçılar, sanat eserlerini duygusal ve kişisel ifadelerden arındırarak, yalnızca eserin fiziksel özelliklerine odaklanmaktadır.

"Minimal sanatçılar, geometrik formların ve endüstriyel malzemelerin kullanımına odaklanarak, eserlerinde bir tür matematiksel düzen ve estetik uyum arayışı içindedirler" (Antmen, 2008)

Bu yaklaşım, Minimal Sanatın temel prensiplerinden biri olan sadelik ve düzen anlayışını vurgular.

Resim 35. Josef Albers City, 29.1 × 56,1 cm, Tuval Üzerine karışık teknik, 1928, Guggenheim Museum Bilbao. Erişim Adresi³⁵

Josef Albers'ın "City" adlı eseri, 1920'de Bauhaus Tasarım Okulu'nda eğitim aldıktan sonra yaratılmış olup Guggenheim Museum Bilbao'da bulunmaktadır. Eser, tuval üzerine karışık teknikle yapılmış ve dikey ile yatay çizgilerle geometrik şekiller oluşturulmuştur. Kırmızı, siyah ve beyaz renklerin yoğun kullanımıyla dikkat çekmektedir.

Albers, düzenli ve simetrik bir kompozisyon oluşturarak modern kentin dinamik ve düzenli yapısını yansıtmaktadır. Mekâna, üst üste binen katmanlarla derinlik kazandırılmıştır. Bauhaus'un minimalist ve fonksiyonel tasarım anlayışını yansıtan eser, izleyicide sakinlik ve düzen hissi uyandırmaktadır. "City" adlı eser, modern kentin estetiğini ve düzenini geometrik formlar ve renkler aracılığıyla iletmektedir. Albers, bu eserinde sanatsal ve kavramsal açıdan başarılı bir çalışma ortaya koyarak, modern kent yaşamının dinamiklerini ve toplumsal yapısını düşünmeye ve sorgulamaya teşvik etmektedir.

³⁵ (<https://fineartamerica.com/featured/2-times-square-pop-art-david-pyatt.html>) Erişim Tarihi:15.12.2023).

Resim 36. Gerhard Richter Şehir manzarası, 70 cm x 70 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya, 1969.
Erişim Adresi³⁶

Gerhard Richter'in 1969 yılında yaptığı "Şehir Manzarası" adlı eseri, tuval üzerine akrilik boya kullanılarak oluşturulmuştur. Siyah, beyaz ve gri tonlarının hâkim olduğu bu eser, şehir peyzajını soyut bir şekilde betimlemektedir. Binalar ve kentsel yapılar geniş fırça darbeleri ve geometrik formlarla resmedilmiştir. Richter, şehir manzarasını sadeleştirerek detaylardan arındırmış ve minimalist bir yaklaşımla sunmuştur. Bu, şehirlerin monotonluğunu ve endüstriyel doğasını yansıtmaktadır. Sanatçı, şehrin düzenini ve ritmini vurgularken, izleyiciye modern şehir yaşamının karmaşıklığını ve dinamiklerini düşündürme fırsatı vermektedir. Eser, şehirlerin yapısal karmaşıklığını ve bu yapının insan üzerindeki etkilerini soyut bir biçimde yansıtarak, izleyiciye farklı bir perspektif sunmaktadır. Richter'in bu çalışması, şehir yaşamını başarılı bir şekilde minimalist bir üslupla yansıtarak, modern kentlerin dinamiklerini ve estetiğini yeni bir bakış açısıyla ele almaktadır.

³⁶ (<https://www.artsy.net/artwork/josef-albers-city-1> Erişim Tarihi:15.12.2023).

Resim 37. Richard Serra'nın "Eğik Yay" (Tilted Arc) 37m uzunluk, 3.7m yükseklik, 6.4cm kalınlıkta Korten çelik levha. Federal Plaza/ New York, yıkılış 15 Mart 1989. Erişim Adresi³⁷

Richard Serra'nın "Eğik Yay" (Tilted Arc) adlı heykeli, 1981 yılında yaratılmıştır ve minimalist sanatın önemli örneklerinden biridir. Büyük bir çelik plaka olan heykel, şehir meydanında yer almakta ve endüstriyel çelik kesme ve montaj teknikleri kullanılarak yapılmıştır. Heykel, geometrik ve düz çizgilerden oluşmaktadır. Çeliğin doğal rengi zamanla oksidasyon sonucu koyulaşmıştır. Pürüzlü ve paslı yüzeyi, mekân düzenlemesiyle birleşerek açık alanda bir sınır çizgisi gibi durmaktadır. Düz ve keskin çizgiler, geometrik şekiller ve doğal çelik rengi dikkat çekmektedir.

³⁷ (<https://www.wikiart.org/en/gerhard-richter/townscape-1969>- Erişim Tarihi:15.12.2023).

“Eserde elik levha bükölmüş, kavisli ve eğimli elik plaka büyük ölçeklidir ve heykel bulunduğu alana egemendir. Aynı zamanda planı, binaların, ufkun koordinatlarını da kucaklar konumdadır. Mekânsal duruma ince ve eleştirel bir tepki vermiştir” (Suyum & Zöngür, 2021: 26-39).

Kaba ve pürüzlü yüzeyi öne çıkmaktadır. Heykel, belirgin şekilde önde dururken arka planda binalar ve ağaçlar yer almaktadır. İnsan ölçeğinden büyük olan bu anıtsal form, kamusal mekân ve birey arasındaki etkileşimi sorgulatarak fiziksel bir engel hissi uyandırmaktadır.

"Eğik Yay", toplumsal engelleri simgeleyen bir bariyer olarak da yorumlanmaktadır. Anıtsal öleğı ve minimalist formu izleyicilerin dikkatini çekmekte, mekânın düzenlenişı izleyicide farklı düşünceler ve duygular uyandırmaktadır. Heykel, kamusal alanlarda sergilenmek üzere tasarlanmış olup büyük öleğı ve geometrik yapısıyla mimari çevreyle güçlü bir etkileşim kurmaktadır.

4.11. Amerikan Gerekiliğı

Bu akım, 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında Amerika'da ortaya çıkmıştır. Sanatçılar, günlük yaşamın gerçekçi bir şekilde tasvir edilmesini amaçlamışlardır. Şehir hayatının zorlukları, yoksulluk ve sosyal eşitsizlik gibi konular, Amerikan Gerekiliğı' nin sıkça ele aldığı temalardandır.

Resim 38. George Benjamin Luks (Amerikalı, 1867–1933). Sokak Sahnesi (Hester Caddesi), 65,5 x 91,1 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1905. Brooklyn Müzesi. Erişim Adresi³⁸

George Benjamin Luks'un "Sokak Sahnesi (Hester Caddesi)" adlı eseri, Amerikan resim sanatının önemli örneklerinden biri olarak, New York'un 20. yüzyıl başlarındaki canlı ve kalabalık sokaklarını yansıtmaktadır. Luks, çeşitli karakterler ve sosyal iletişimlerini detaylandırarak şehrin çok kültürlü yapısını ve insanların günlük yaşamlarını gözler önüne sermektedir. Sanatçı, koyu ve sıcak renk paleti kullanarak sahneye derinlik ve canlılık katmıştır. Özellikle kırmızı ve kahverengi tonlarıyla sokaktaki hareketliliği vurgulamaya çalışmıştır. Eserdeki ışık ve gölge kullanımı, sahnenin üç boyutlu algılanmasını sağlamakta ve derinlik hissi yaratmaktadır. Organik çizgiler ve şekillerin hâkim olduğu eserde, insan figürleri ve sokak objeleri doğal ve akıcı bir şekilde resmedilmektedir. Mekânın derinliği, arka plandaki yapılar ve ön plandaki figürler arasındaki ilişki ile sağlanmış olup izleyicinin gözünü sahne boyunca yönlendirmektedir.

Luks, "Sokak Sahnesi" eserinde şehrin dinamizmini ve toplumun farklı kesimlerinin günlük iletişimlerini sergilemektedir. Eser, New York'un çok kültürlü ve hareketli olduğunu, insanların gündelik yaşamlarını ve sosyal etkileşimlerini vurgulamaktadır. Toplumsal çeşitlilik ve sokaktaki yaşamı yansıtan eser, teknik açıdan önemli bir sanat yapıtı olarak kabul edilmektedir. Mimari yapılar, arka plandaki

³⁸ (<https://www.widewalls.ch/magazine/ashcan-school> Erişim Tarihi:15.11.2023).

binalar ve ön plandaki figürlerle etkileşim içinde olup, şehrin günlük yaşamını detaylı ve canlı bir şekilde tasvir etmektedir. Luks'un detaylı ve canlı tasvirleri, izleyicinin sahnenin içine çekilmesini ve eserin etkileyiciliğinin artmasını sağlamaktadır. "Sokak Sahnesi (Hester Caddesi)", şehrin dinamizmini ve toplumsal çeşitliliğini yansıtarak, izleyiciyi New York'un çok kültürlü atmosferine dahil etmektedir.

Resim 39. Edward Hopper'ın "Gece Kuşları" (Nighthawks), 84,1 cmx 152,4 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1942. Şikago Sanat Enstitüsü, Erişim Adresi³⁹

Edward Hopper'ın "Gece Kuşları" (Nighthawks) adlı eseri, 1942 yılında tamamlanmış olup, Amerikan resim sanatının en ikonik örneklerinden biridir. Bu tablo, II. Dünya Savaşı'nın getirdiği yabancılaşma ve izolasyon temalarını ele almaktadır. Eserde, dört insan figürünün yer aldığı bir akşam yemeği sahnesi gösterilmektedir. İç mekandaki sıcak ve parlak renklerle dış mekandaki soğuk ve karanlık tonlar arasında güçlü bir kontrast görülmektedir. Çizgiler düz ve keskindir, mekânın köşeleri ve hatları belirginleştirilmiştir.

Geometrik formlar ile insan figürleri arasındaki denge, eserin genel düzenini güçlendirmektedir. Mekân derinliği, dış mekandaki karanlık boş sokaklar ile iç mekandaki doluluk arasında yaratılmaktadır. Bu derinlik, izleyiciyi sahnenin içine çekmektedir. Hopper, şehirdeki yalnızlık ve izolasyon temalarını işlemektedir. İnsanların birbirine yakın olmasına rağmen duygusal olarak uzak oldukları bu sahne,

³⁹ (https://en.wikipedia.org/wiki/File:Nighthawks_by_Edward_Hopper_1942.jpg Erişim Tarihi:15.04.2024).

modern yaşamın yabancılaştırıcı doğasını vurgulamaktadır. İç mekândaki sıcak atmosfer bile, figürler arasındaki soğuk ve mesafeli ilişkiyi değiştirememektedir. Eser, izleyicide yalnızlık, izolasyon ve melankoli duyguları uyandırmaktadır. Hopper'ın ışık ve gölge kullanımıyla yarattığı atmosfer, izleyiciyi eserin içine çekmekte ve figürlerin duygusal durumlarını hissettirmektedir. "Gece Kuşları", modern sanatın önemli bir parçası olarak, yalnızlık ve izolasyon temalarını güçlü bir şekilde yansıtmaktadır. Hopper'ın şehir hayatındaki yalnızlık ve izolasyon temalarını işlemekteki başarısı, eseri etkileyici ve düşündürücü kılmaktadır.

Resim 40. George Bellows, Cliff Sakinleri, 102 × 106,8 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya, 1913 Los Angeles Sanat Müzesi. Erişim Adresi⁴⁰

George Bellows'un "Cliff Dwellers" (Cliff Sakinleri) adlı eseri, 1913 yılında çizilmiş olup New York'un hızlı kentleşme ve sanayileşme dönemini yansıtmaktadır. Bellows, eserde göç dalgaları ve şehirlerdeki nüfus artışını tasvir ederek kentin karmaşıklığını ve sosyal dinamiklerini gözler önüne sermektedir. Sanatçı, düz ve eğri çizgiler kullanarak geometrik ve organik formları bir arada sunmaktadır. Sıcak tonların ağırlıklı olduğu renk düzeni ile iç içe geçmiş mekân, derinliği oluşturmaktadır. Yüzeylerde kaba dokular, insan figürlerinde ise daha yumuşak dokular kullanmıştır. Pencere ve balkonlar gibi tekrarlanan unsurlar mevcuttur ve figürler gerçek

⁴⁰ (<https://www.otuzbeslik.com/yazilar/sanat-tarihinde-kent-manzaralari> Erişim Tarihi:15.02.2024).

boyutlarında tasvir edilmiştir. Bellows, "Cliff Dwellers" eserinde kentin ve zorlu sokak hayatının ekonomik karmaşıklığını ve insanların günlük yaşam mücadelelerini yansıtarak Ashcan Ekolü'nün bir parçası olan modern şehirlerin göz ardı edilen kaosa dikkat çekmektedir. Toplumun farklı kesimlerinin yaşamlarını ve sosyal adaletsizlikleri göstererek şehirdeki günlük yaşamın güçlüklerini ve sosyal etkileşimlerini simgelemektedir. Eser, modern şehirleşmenin olumsuz yanlarını ve insanların sıkışık, yoğun yaşamlarını tasvir etmektedir. Kalabalık, çamaşır ipleri ve basamaklar gibi sembollerle şehirdeki günlük yaşamın zorluklarını ve sosyal hayatı yansıtmaktadır. İzleyicide yoğun duygusal tepkiler uyandırabilecek bu eser, şehrin dinamizmini ve karmaşıklığını hissettirmekte ve izleyiciyi derin düşüncelere sevk etmektedir. George Bellows, "Cliff Dwellers" eseriyle kentin öteki yüzünü ve toplumsal gerçekliğini gözler önüne sermekte, çizgiler, renkler ve anlatımlarla izleyiciye kentin dinamizmini ve karmaşıklığını hissettirmekte ve yoğun bir atmosfer sunmaktadır.

Resim 41. Richard Diebenkorn Şehir manzarası, Tuval Üzerine Yağlı Boya, 1963. San Francisco Modern Sanat Müzesi. Erişim Adresi⁴¹

Richard Diebenkorn'un "Şehir Manzarası" adlı eseri, 1963 yılında tuval üzerine yağlı boya ile yapılmış olup, San Francisco Modern Sanat Müzesi'nde sergilenmektedir. Eser, şehir manzarasını soyut ve minimalist bir yaklaşımla sunmaktadır. Yeşil alanlar ve yapıların geometrik formlarla ayrıldığı bir şehir peyzajı

⁴¹ (<https://www.canvastar.com/richard-diebenkorn-sehir-goruntusu-kaliforniya> Erişim Tarihi:15.02.2024).

görülmektedir. Geniş fırça darbeleri ve sade renk paleti, esere dinamizm ve derinlik katmaktadır. Diebenkorn, şehrin yapısal unsurlarını soyut biçimde ele alarak, geometrik şekiller ve renk bloklarıyla şehrin düzenini ve ritmini ifade etmektedir. Yeşil alanlar ve yapıların kontrastı, doğal ve yapay çevrenin birlikte varoluşunu vurgulamaktadır. Geniş fırça darbeleri, kompozisyona hareket ve canlılık kazandırırken, renk paleti sakin ve huzurlu bir atmosfer yaratmaktadır. Sanatçı, şehrin karmaşıklığını ve düzenini basitleştirilmiş formlar ve renklerle yansıtarak, izleyiciye farklı bir perspektif sunmaktadır. Diebenkorn'un bu eseri, şehir yaşamının ritmini ve estetiğini minimalist bir yaklaşımla ele almaktadır. Modern şehir yaşamını soyut ve minimalist bir üslupla başarılı bir şekilde yansıtan eser, şehir yaşamının karmaşıklığını basitleştirilmiş formlar aracılığıyla ele alarak, izleyiciye modern kentin dinamiklerini ve estetiğini yeni bir bakış açısıyla sunmaktadır.

4.12.Günümüz Kent Ressamları

Resim 42. Jozica Fabjan, Şehircilik Boyama, 30,5 x 20,3 cm, Tuval Üzerine Akrilik boya, Slovenya. Erişim Adresi⁴²

Jozica Fabjan'ın akrilik boyama tekniğiyle tuval üzerine yaptığı bu eser, canlı ve cesur renk kullanımıyla dikkat çekmektedir. Biçimler soyut ve özgür olup renklerin dinamik dağılımı ve kompozisyonun görsel ritmi ön plandadır. Fabjan, belirli bir tema

⁴² (<https://www.saatchiart.com/print/Painting-Urbanity/1734657/8261707/view> Erişim Tarihi:21.12.2023).

veya konu üzerine dolaysız bir yorum yapmaktan ziyade, izleyiciye duygusal bir deneyim sunmayı amaçlamaktadır. Renklerin coşkusu ve çizgilerin serbestliği, izleyicinin duygusal ve biçimsel haz almasını teşvik etmektedir.

Sanatçı, cesur renk karışımlarıyla izleyicide estetik bir heyecan yaratmaktadır. Bu heyecan, sanatın insan ruhu üzerindeki etkisinin bir göstergesidir. Eserin toplumsal yönü, sanatçının yaşadığı dönem ve toplumsal bağlamla ilişkilendirilebilir. Görsel sanatların toplumsal düşünceler ve duyarlılıklar üzerindeki etkisini keşfetme fırsatı sunan bu eser, izleyiciye kendi yorumlarını yapma özgürlüğü tanımaktadır. Eserde, renkler ve çizgiler aracılığıyla izleyiciye hitap eden bir tema ve konu oluşturulmuştur.

Fabjan'ın kişisel özellikleri ve sanat eserinin üretildiği dönemin özellikleri dikkate alındığında, bu çalışma çağdaş sanatın özgür ifadesi ve kişisel duyguların görselleştirilmesi olarak değerlendirilmektedir. Eserin yarattığı duygusal durumlar, izleyicinin kendi deneyimlerine ve eserle kurduğu ilişkiye bağlıdır. Sonuç olarak, Fabjan'ın bu eseri, izleyicileri estetik bir maceraya davet eden, renk ve formun cesur kullanımıyla öne çıkan bir örnektir. Sanat eserinin analizi, sanatın duygusal, estetik, toplumsal ve tarihsel yönlerine ışık tutmaktadır.

Resim 43. Salman Farooqi, Şehir Manzarası Tablosu, 76.2 x 106,68 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya. Erişim Adresi⁴³

⁴³ (<https://artciti.com/shop-by-artist/salman-farooqi/Salman-Farooqi-Cityscape-Painting-AC-SF-429>)
Erişim Tarihi:17.11.2023

Salman Farooqi'nin çağdaş şehir manzarasını betimleyen akrilik çalışması, geometrik formlar ve dengeli bir renk paletiyle dikkat çekmektedir. Farooqi, eserinde Pakistan'daki şehir yaşamını ve toplumsal etkileşimleri yansıtmaktadır. Sanatçı, kentsel hayatın karmaşıklığını ve günlük yaşamın dinamiklerini gözler önüne sermektedir. Tuval üzerine akrilik boya ile yapılan eserde, güçlü geometrik şekiller ve cesur renkler kullanılmıştır. Canlı sarı ve mavi tonlar, kompozisyonun büyük bir kısmını doldurarak enerjik bir atmosfer yaratmıştır. Görsel düzen, mimari form ve boşlukların dengesine dayanarak dinamik bir şehir manzarası sunmaktadır. Farooqi, soyutlanmış şekiller ve renkler aracılığıyla görsel bir dil kullanmakta ve şehir silüetini, güneşin parlak ışığını simgeleyen geniş bir sarı alanla kontrast oluşturmaktadır.

Farooqi'nin eseri, küreselleşme, teknolojik ilerleme ve kentleşme temalarının etkisi altında oluşmuştur. Modern şehir yaşamının güzelliklerini ve karmaşıklığını vurgulayan eser, renklerin ve kompozisyonun izleyiciler üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Farooqi'nin eseri, şehir yaşamının renkli ve dinamik tasviriyle izleyicinin duygusal ve duyuşal deneyimini zenginleştirmektedir.

Resim 44. Katie Black, “Kent Sarısı” (Urban Yellow), 74 x 93 cm, Tuval Üzerine Akrilik Boya, Kişisel koleksiyon. Erişim Adresi⁴⁴

⁴⁴ (<https://fineartamerica.com/profiles/katie-black/shop/canvas+prints> Erişim Tarihi:18.11.2023).

Katie Black'in Katie Black'in "Kent Sarısı" (Urban Yellow) adlı eseri, zengin sarı tonlarıyla dikkat çeken çağdaş bir sanat eseridir. Sanatçı, şehir yaşamının karmaşıklığını ve yoğunluğunu ifade etmek için düzensiz çizgi ve blok formasyonları kullanmıştır. Eserdeki sarı ve siyah renklerin kontrastı, göz alıcı bir görsel etki yaratmaktadır. Eserin kompozisyonu, düzensiz ama dikkatlice düzenlenmiş form ve renkler aracılığıyla kurulmuştur. Soyut form ve çizgiler, izleyicinin kendi anlamlarını ve hikayelerini esere yansıtmasına olanak tanımaktadır. Doku, boya katmanları ve fırça darbeleriyle vurgulanarak esere dinamizm ve hareket duygusu kazandırmaktadır.

"Kent Sarısı", şehir manzarasının enerjisini ve canlılığını soyut bir biçimde aktarmaktadır. Biçim ve renklerin soyut kullanımı, sanatçının kentsel ortamlara dair içsel deneyimini ve yorumunu yansıtmaktadır. Eser, şehir yaşamının dinamik ve sürekli değişen doğasını vurgulamaktadır. Eser, küreselleşen dünyada artan kentleşmeyi ve şehirlerin yoğun enerjisini betimlemekte ve izleyicilere kentsel ortamların yoğunluğunu ve karmaşıklığını hissettirmektedir. Renklerin güçlü kullanımı, modern yaşamın aceleci ve sürekli hareket halindeki doğasını vurgulamaktadır. Sanat kuramları çerçevesinde değerlendirildiğinde, "Kent Sarısı" biçimci ve dışavurumcu yaklaşımları içermektedir. Katie Black'in eseri, şehir yaşamının enerji ve ritmini kutlayan, zengin renk kullanımı ve soyut formuyla görsel olarak etkileyici ve düşündürücü bir çalışmadır.

Resim 45. Tammam Azzam ve Lens Young Homsî, 100 x 70 cm, Tuval Üzerine Arşiv Baskısı, 2013, Suriye Müzesi. Erişim Adresi⁴⁵

Tammam Azzam'ın eseri, Edvard Munch'un "Çığlık" tablosunu yıkım sahnesiyle birleştirmektedir. Munch'un figürü, harap bir şehrin önünde yer alır ve arka planda yıkılmış yapılar görülmektedir. Renkler, kaotik ve kasvetli bir atmosfer yaratır. Sanatçı, figürü modern savaşın tahribatını yansıtacak şekilde konumlandırmaktadır. Çığlık atan figür, savaşın ve kentin yıkımının getirdiği çaresizlik ve korkuyu ifade etmektedir. Harabe binalar, modern şehirlerin savaşla nasıl harap olduğunu göstermektedir. Eser, savaşın kentler ve insanların ruhsal durumu üzerindeki yıkıcı etkilerini güçlü bir şekilde yansıtmaktadır. Munch'un figürü, modern çatışmaların bireyler üzerinde yarattığı derin korku ve çaresizliği anlatmaktadır. Harap şehir manzarası, savaşın fiziksel ve zihinsel tahribatını sergilemektedir. Azzam, modern çatışmaların şehirleri nasıl yok ettiğini ve insanların bu yıkım karşısında çaresiz kaldığını etkili bir şekilde aktarmaktadır. Eser, savaşın kentler üzerindeki yıkıcı etkisini ve insan ruhunda yarattığı derin travmayı dile getirmektedir. Sanatçı, Munch'un sembolizmini kullanarak modern çatışmaların yol açtığı korku ve çaresizlik

⁴⁵ (<https://www.oneart.org/galleries/tammam-azzam-syrian-museum-2012-2013> Tarihi:18.06.2024).

hissini kentsel yıkım sahnesiyle birleştirmektedir. Bu çalışma, savaşın fiziksel yapıları ve insan ruhunu derinlemesine etkilediğini göstermektedir. Azzam'ın eseri, savaşın dehşetini ve insanlık üzerindeki etkilerini anlatmada güçlü bir araç olduğunu ortaya koymaktadır.

Resim 46. Danielle Nelisse Sürekli Kentleşme, 76,2 x 101,6 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya Boya. Erişim Adresi⁴⁶

Bu soyut resim, renkleri ve geometrik formları kullanarak bir metropolün silüetini anımsatan karmaşık bir yapı sergiler. Sanat yapıtı, çeşitli boyut ve şekillerde keskin ve yumuşak geometrik form kombinasyonlarına sahiptir. Kompozisyon, dinamik ve armonik bir denge sergiler; sanki iç içe geçmiş ve üst üste binmiş şekiller bir metropolün kaotik silüetini andırmaktadır. Resim, çeşitli tonlarda kırmızı, turuncu, bej ve beyaz gibi sıcak renklerle zenginleştirilmiştir. Bu renkler, eserin genel atmosferine enerji ve canlılık katmakta, aynı zamanda bazı alanlarda gölge ve derinlik etkisi yaratmaktadır. Eserde düz ve eğri çizgiler bulunmaktadır. Düz çizgiler, geometrik şekillerin sınırlarını belirlerken, eğri çizgiler ise daha dinamik ve akıcı bir his yaratır. Bu şekiller arasında dikdörtgenler, üçgenler ve kavisli formlar yer alır. Eserde ağırlıklı olarak sıcak renkler kullanılmıştır. Ancak soğuk renk tonları da beyaz ve gri formlarda görülmektedir ki bu da renk dengesine katkı sağlar. Eser üst üste

⁴⁶ (<https://www.daniellenelisse.com/collections/original-paintings> Erişim Tarihi:20.11.2023).

konumlanmış katmanlarla zenginleştirilmiş ve bu da derin bir mekânsal algı yaratmıştır. Resimde farklı dokular bulunur. Kaba ve pürüzlü dokular, tuval üzerindeki boya katmanlarının yoğunluğuyla birlikte çalışılarak elde edilmiştir. Eserde hem açık hem de koyu renk değerleri kullanılmış, böylece yüksek kontrast yaratılmıştır.

Sanatçı, bu eseriyle muhtemelen modern şehir yaşamının karmaşa ve dinamizmini ifade etmeye çalışmıştır. Bu tür bir eseri yaratmakla sanatçı, izleyicilerin kentsel yaşamın yoğunluğunu ve katmanlı yapısını görsel bir dil aracılığıyla deneyimlemesini sağlamak istemiş olabilir. Eser, bir şehrin sürekli değişen, karmaşık yapıda oluşunu hatırlatıyor gibidir. Renklerin ve formların kullanımı, bu sürekli hareket halindeki dinamikleri vurgulamaktadır. Sanat eseri, izleyicilere farklı duygusal ve düşünsel deneyimler sunarak, bireysel ve toplumsal düzeyde etkileşimde bulunmaktadır. Bu tür bir çalışma, sanatın ve sanatçının toplum üzerindeki etkisini görünür kılmaktadır.

Resim 47. Hakan Gürsoytrak Operation, 148x200 cm, 1999-2006 T.Ü.Y.B. Evin Art Gallery. Erişim adresi⁴⁷

Hakan Gürsoytrak'ın bu eseri, Türkiye'deki kentsel dönüşüm ve sosyal adaletsizlik temalarını işlemektedir. Tablo, şehirdeki yıkım ve dönüşüm sahnelerini bir araya getirmektedir. Üst kısımda yıkım makineleri, yetkililer ve vatandaşlar üç ayrı

⁴⁷ (<https://www.kolekta.com.tr/en/artists/hakan-gursoytrak/>) Erişim Tarihi:20.06.20249.

karede gösterilmektedir. Alt kısımda ise geniş bir kalabalık yıkımı izlemektedir. Sol köşede yer alan çay bardağı sembolü dikkat çekmektedir. Eserin altındaki "İmha operasyonu sürerken Sayın Başkan tepkilere göğüs gerdi. Yetkililer çay içti..." yazısı, eserin politik ve toplumsal eleştirisini vurgulamaktadır. Gürsoytrak, kentleşme sürecindeki adaletsizlikleri ve bürokrasiyi eleştirmektedir. Üst kısımdaki üç kare, yıkımın farklı aşamalarını ve aktörlerini gösterirken, alt kısımda olayların etkilerini ve toplumsal tepkileri yansıtmaktadır. Çay bardağı, yetkililerin umursamazlığını simgelemektedir. Sanatçı, modern şehirleşme ve kentsel dönüşüm sürecinde yaşanan sosyal adaletsizlikleri ve politik duyarsızlığı eleştirmektedir. Bu eser, yıkımın getirdiği mağduriyeti ve yetkililerin tepkisizliğini vurgulamaktadır. Gürsoytrak, kentsel dönüşüm sürecinin toplumsal etkilerini güçlü bir şekilde yansıtarak izleyiciye önemli bir mesaj vermektedir. Eser, politik ve sosyal eleştiriyi başarılı bir şekilde görselleştirir ve izleyiciyi düşünmeye teşvik etmektedir.

Resim 48. Azade Köker Şehir Labirenti, 200 x 130 cm, Tuval Üzerine Karışık Teknik, 2017
Zilberman Galerisi. Erişim Adresi⁴⁸

⁴⁸ (<https://www.kolekta.com.tr/en/yapit/city-maze/> Erişim Tarihi:20.06.2024).

Azade Köker'in “Şehir Labirenti” adlı eseri, 2017 yılında Zilberman Galerisi’nde sergilenmiştir. Eser, gazete küpürlerinden oluşan bir kompozisyonla, merkezden çevreye doğru yayılan dairesel bir yapı aracılığıyla şehir manzarasını karmaşık şekilde ve labirent formunda sunmaktadır. Köker, bu çalışmasında modern şehirlerin karmaşıklığını ve kaosunu simgelemek için gazete küpürlerinden faydalanmıştır. Dairesel düzen, şehrin sürekli hareket halinde olduğunu ima ederken, günlük yaşamın parçalarını ve haberlerin hızla tüketilen doğasını vurgulamaktadır. Sanatçı, modern şehirlerin karmaşık yapısını ve bu yapı içerisindeki insan deneyimini yansıtırken, gazete küpürlerinin kullanımıyla şehirdeki bilgi akışını ve bu akışın bireyler üzerindeki etkisini sembolize etme çabasındadır. Eser, şehir yaşamının tekrarlayan ve döngüsel doğasını yansıtarak, şehir hayatının karmaşıklığını ve bu karmaşıklık içinde yön bulma çabasını vurgular. Köker’in çalışması, modern kent yaşamının zorluklarını ve dinamiklerini derinlemesine ele alarak şehirlerin görsel ve kavramsal bir analizini sunmaktadır.

Resim 49. Itwar Çarşısı Qadir Jhatial, 61 x 21 cm, Panel Üzerine Yağlıboya, 2015-2021 Lahor, Pakistan. Erişim Adresi⁴⁹

⁴⁹ (<https://www.youlinmagazine.com/article/qadir-jhatial-people-places-and-things/MjA2NQ==> Erişim Tarihi: 19.11.2023).

Bu eser, güçlü kontrastlar ve canlı renklerle oluşturulmuş modern bir tabloyu yansıtmaktadır. Çarpıcı mavi tonlar, kompozisyonun büyük bir bölümünü kaplayarak enerjik bir görsel şölen oluşturmaktadır. Renk blokları, figürlerin ve mimari unsurların stilize edilmiş tasvirleri olarak belirginleşmektedir. Figürler ve binalar, neredeyse mozaik bir yapı içinde düzenlenerek net bir uyum yaratmaktadır. Çizgiler ve formların netliği azalırken, rengin duygusal ifadesi öne çıkmaktadır, bu da izleyiciye yorumlama ve algılama özgürlüğü vermektedir. Formlar, nesnelerin ve figürlerin tanımlanmasında azalan bir rol oynayarak esere deneysel ve soyut bir nitelik kazandırmaktadır. Eserin özü, şehir yaşamının dinamizmini ve insanların sosyal etkileşimini renkler aracılığıyla yansıtmaktadır. Biçim, renklerin cesur kullanımı ve nesnelerin yanı sıra figürlerin basitleştirilmiş tasvirleriyle bu özü görsel bir dile çevirmektedir. Eserin yaratıldığı dönem, soyutlama ve renk kullanımındaki yeniliklere yönelik modern sanat hareketlerinden etkilenmiş olabilir. Sanatçının kişisel deneyimleri, çevresel etkileşimler ve dönemin sanat anlayışı, bu eserin oluşumunu şekillendirmiştir. Eser, şehir hayatının enerjisini ve belki de gecenin huzurunu veya gizemini renklerle temsil etmektedir. Kompozisyondaki figürler, insan etkileşimi ve topluluk içindeki bireysel varoluş temasını vurgulamaktadır. Eser, sanat kuramları çerçevesinde değerlendirildiğinde, renklerin duygusal ifadesi ve soyut kompozisyonun estetiğini ön plana çıkaran modern bir çalışma olarak değerlendirilir. Renklerin cesur kullanımı ve formun soyutlanması, izleyicinin duygusal ve duygusal tecrübelerini zenginleştirmektedir. Özetle, bu eser, renklerin ve soyut formun birleşimi yoluyla şehir yaşamının dinamizmini yansıtan ve modern sanatın estetik arayışlarını sergileyen etkileyici bir çalışma olarak bilinmektedir.

4.13. Kendi Uygulamalarım ve Analizlerim

"Modern ve Post-Modernizmin Kesişiminde Kent Manzaraları: Kullanıcının Sanat Eseri Üzerine Analizi"

Bu çalışmanın yazarı, farklı zamanlarda farklı tarzda resimler yaparak sanat dünyasına eserler kazandırma çabası göstermektedir. Sanatçı; tezin konusu bağlamında düşünüldüğünde kentleşme olgusunun yerleşik kültürde yarattığı hızlı değişim ve tahribata dikkat çeken eserler üretme amacı gütmektedir. Eserleri, modernizmin ve post-modernizmin özelliklerini taşıyarak bu iki akımın sınırında yer

almaktadır. Başka bir deyişle iki akımın harmanlanması şeklinde de düşünülebilir. Eserde, modernizmin bireysel ifade ve yenilikçi tekniklerine yakın duran unsurlar göze çarpmaktadır.

Modernist sanatçılar gibi canlı renkler ve soyutlama teknikleriyle bireysel ifadeyi ön plana çıkarmaktadır. Çok katlı binalar ve tek katlı ev arasındaki kontrast, modern şehir yaşamının karmaşıklığını ve bireysel yaşam alanlarının bu karmaşa içindeki yerini vurgulamaktadır. Ancak, eserdeki eklektik yaklaşım ve çok katmanlılık, post-modernizmin belirgin etkilerini de taşımaktadır. Bu çalışmanın yazarı, post-modernist sanatçılar gibi, farklı stilleri ve teknikleri bir araya getirerek geçmişten yeniden yorumlamakta ve geleneksel normları sorgulamaktadır. Eserleri, bu bağlamda eklektik bir yapıya sahiptir ve çok boyutlu bir deneyim sunmaktadır. Arka planda modern binalar, ön planda ise tek katlı toprak ev ve ağaç gibi unsurlar, izleyiciye farklı perspektifler ve yorumlar sunmaktadır. Ayrıca, modern ve geleneksel yapıların yan yana gelmesi, şehrin karmaşıklığını ve dinamik yapısını ironik bir şekilde yansıtmaktadır. Eserde canlı ve çeşitli renklerin kullanımı, bir kaos ve dinamizm hissi yaratmaktadır. Bu da post-modernizmin düzen yerine kaosu ve çeşitliliği vurgulayan yaklaşımıyla uyumludur. Estetik açıdan zengin bir kompozisyon sunan eser, toplumsal ve kültürel yansımaları da içinde barındırmaktadır.

Modern şehir yaşamının zorlukları ve doğayla olan çatışması, belirgin bir şekilde ifade edilmektedir. Bu, izleyiciyi şehir hayatının karmaşıklığı ve bireysel yaşam alanlarının bu karmaşa içindeki yeri üzerine düşünmeye sevk etmektedir. Sonuç olarak, bu çalışmanın yazarının eseri post-modernizm akımına daha yakın olarak değerlendirilmektedir. Sanatçı, modernizmin bireysel ifade ve yenilikçi tekniklerini benimsemekle birlikte, post-modernizmin eklektik ve çok katmanlı yapısını daha belirgin bir şekilde yansıtmaktadır. Sanatçı, modern şehir yaşamının karmaşıklığını ve doğa ile insan yapımı yapıların karşıtlığını etkileyici bir şekilde ortaya koyarak, post-modernizmin kaos ve çeşitlilik vurgusunu başarıyla aktarmaktadır. Bu nedenle eser, post-modernist sanatın özelliklerini taşıyan ve bu akım içinde değerlendirilebilecek bir sanat yapıtı olarak öne çıkmaktadır.

Resim 50. Murat Özaraz, Vinç, 40cm x 80 cm, T.Ü.A.B., 2022.Özel koleksiyon.

Bu sanat eseri, modernizmin ve post-empresyonizmin temalarını bir araya getirerek şehirleşme ve toplumsal değişimi ele alır. Modernizmin şehirleşme, endüstrileşme ve toplumsal değişim temaları, inşaat halindeki gökdelenler ve vinçler aracılığıyla yansıtılırken eski yapılar geçmişin izlerini taşır. Modernizmin yenilikçi ve deneysel ruhu, eserde kullanılan soyut ve dinamik tekniklerle ortaya konur. Canlı renkler ve belirgin fırça darbeleri, post-empresyonizmin duygusal ve kişisel ifade biçimini yansıtır. Eser, eski ve yeni yapıların karşıtlığıyla modernleşmenin birey ve toplum üzerindeki etkilerini sorgularken, izleyiciyi şehirlerin evrimi ve bu değişimlerin kaçınılmazlığı üzerine düşünmeye davet eder. Renk ve kompozisyonun etkileyici kullanımı, eserin güçlü bir görsel ve düşünsel deneyim sunmasını sağlar. Bu birleşim, şehirlerin ve toplumların evrimini hem görsel hem de duygusal açıdan derin ve çok katmanlı bir şekilde ele alır.

Resim 51. Murat Özaraz, İnşaat, 70 cm x 100 cm, T.Ü.A.B., 2022. Özel Koleksiyon.

Bu sanat eseri, modernizmin ve post-empresyonizmin temalarını bir araya getirerek şehirleşme ve toplumsal değişimi ele alır. Modernizmin temel özelliklerinden olan şehirleşme, endüstrileşme ve teknolojik ilerleme temaları, inşaat halindeki gökdelenler ve vinçler aracılığıyla belirgin bir şekilde yansıtılırken, ön plandaki eski yapılar geçmişin izlerini taşır. Eserde kullanılan soyut ve dinamik teknikler, modernizmin yenilikçi ve deneysel ruhunu yansıtırken, canlı renkler ve belirgin fırça darbeleri, post-empresyonizmin duygusal ve kişisel ifade biçimini ortaya koyar. Bu karşıtlık, modernleşmenin birey ve toplum üzerindeki etkilerini vurgular. Vinçler ve inşaat halindeki yapılar, sürekli bir değişim ve gelişim sürecini simgelerken, mavi tonlarının hâkim olduğu renk paleti, şehirdeki soğuk ve endüstriyel atmosferi yansıtır. Eser, izleyiciyi şehirlerin evrimi ve bu değişimlerin kaçınılmazlığı üzerine düşünmeye davet ederken, renk ve kompozisyonun etkileyici kullanımıyla güçlü bir görsel ve düşünsel deneyim sunar. Hem modernizmin yenilikçi yaklaşımını hem de post-empresyonizmin bireysel ve duygusal ifadelerini bünyesinde barındırarak, şehirlerin ve toplumların evrimini derin ve çok katmanlı bir şekilde ele alır.

Resim 52. Murat Özaraz, İsimsiz 2, 21cm x 28 cm, K.Ü.A.B., 2024. Özel Koleksiyon.

Bu kompozisyonda, Murat Özaraz, 2024 yılındaki kent manzarasını akrilik boya ile yorumlamaktadır. Eseri, modern kentin yoğun yapılaşmasını ve doğal alanların azalmasını sembolize eden yüksek binaları çarpıcı bir şekilde betimlemektedir. Sanatçı, betonlaşma sürecini ve buna karşı ayakta kalan son yeşil alanları kontrast renklerle dramatik bir biçimde ele almaktadır. Sanat eserinde yoğun renkler, cesur fırça darbeleri ve anlatımcı dokular öne çıkmaktadır. Yapıların geometrik sertliği ile arka plandaki canlı renklerin yumuşak geçişleri arasındaki zıtlık, eserdeki öz ve biçim ilişkisini göstermektedir. Eser, modern şehir hayatının kaosunu ve çeşitliliğini betimlerken görsel bir bütünlük sağlayarak izleyiciye biçimsel bir haz sunmaktadır.

Estetik açıdan, eser izleyicinin görsel zevklerine hitap etmekte ve duygusal bir etki uyandırmaktadır. Renk cümbüşü ve binalarla doğal alanlar arasındaki tezat, eserin algılanmasında biçimsel ve duygusal bir etkileşim sağlamaktadır. Eser, modern kent yaşamının getirdiği sorunlara estetik bir perspektiften yaklaşarak izleyicilerde hem beğeni hem de düşündürücü bir etki yaratmaktadır. Özaraz'ın eseri, kentleşmenin getirdiği sorunları vurgulayarak sanat ve sosyal bilimler arasındaki ilişkiyi keşfetmeye

davet etmektedir. Biçimsel anlatımın oluşturduğu tema ve konu bakımından zengin ve çok katmanlı bir yorumla açık olan eser, moderniteyle gelenek arasındaki bağın koptuğunu ve kentleşmenin toplum üzerindeki etkilerini yansıtmaktadır. Sanatçının bireysel yorumu ve teknik becerisi, eseri canlı ve etkileyici kılmaktadır. Estetik yargılar, sanatın güncel konulara tepkisini ve izleyicinin duygusal tepkisini dikkate alarak eseri değerlendirmektedir.

Resim 53. Murat Özaraz, İsimli, 20 cm x 29 cm, T.Ü.A.B., 2024.Özel Koleksiyon.

Bu eserde, Ressam, şehir yaşamının kaotik ve dinamik yapısını akrilik boya kullanarak renkli ve canlı bir dille tuval üzerine aktarmaktadır. Eser, beton yapılarla sıkışmış kozmopolit bir hayat akışını, doygun renkler ve gri ile beyaz tonları kullanarak betimlemektedir. Turuncu, sarı, mor ve mavi gibi parlak renkler şehir hayatının enerjisini ve çeşitliliğini yansıtmaktadır. Modern kent yaşamının karmaşasını, binaların yüzeylerinde ve yapısal formlarında görülen çeşitli desenler ve çizgilerle ifade etmektedir. Bu kaotik yapı, şehir içindeki bireylerin çeşitliliğini ve özgün hikayelerini sembolize etmektedir. Kompozisyonun düzeni, şehir planlamasının katı çizgilerini ve yapılaşmanın genel düzenini yansıtırken, renklerin coşkusu ve dokuların çeşitliliği şehir yaşamının kaotik doğasını gözler önüne sermektedir.

Eserdeki tek toprak ev ve ağaç, giderek yok olan doğal yaşam alanlarının ve geleneksel yaşam biçimlerinin simgeleri olarak yer almaktadır. Bu unsurlar, endüstriyel ve modern yapıların arasında kalmış, tükenmek üzere olan doğayı ve geleneksel yaşamı hatırlatmaktadır. Sanatçı, bu elemanları kullanarak hızla değişen ve doğayı tüketen kentleşme sürecine eleştirel bir bakış getirmektedir. Sanat eserinin toplumsal yönü, izleyicilerin eseri kendi deneyimleri ve şehir hayatının getirdiği duygusal yüklerle bağdaştırmasına olanak tanımaktadır. Ressam, izleyiciyi çevresel ve toplumsal sorunlara dikkat çekmeye teşvik etmektedir. Eser, şehirleşmenin sosyal ve ekolojik etkileri üzerine bir diyalog başlatmayı hedeflemekte ve izleyicinin estetik yargılarını şekillendirmektedir., izleyicinin estetik yargılarını da şekillendiriyor.

Resim 54. Murat Özaraz Sarı Ev, 20cm x 29 cm, T.Ü.A.B., 2024. Özel Koleksiyon.

Murat Özaraz'ın "Kent 2024" adlı akrilik boya eseri, modern kentleşmenin getirdiği betonlaşma temasını işleyerek doğanın kentsel alandaki varlığını vurgulamaktadır. Eser, yeşil alanların azalmasını ve kent yaşamındaki doğal unsurların kaybolmasını eleştirel bir bakış açısıyla ele almaktadır. Kentsel dokunun soyut bir

tasviri olarak, renkli ve hareketli bir yapı sunmaktadır. Eserde, betonlaşmanın soğukluğuna karşı canlı renk lekeleri ve fırça darbeleri dikkat çekmektedir. Öz ve biçim ilişkisi, yapıların geometrik sertliği ile arka plandaki canlı renklerin yumuşak geçişleri arasındaki zıtlıkta kendini göstermektedir. Kompozisyon, modern şehir hayatının kaosunu ve çeşitliliğini betimlerken, görsel bir bütünlük sağlayarak izleyiciye biçimsel haz sunmaktadır. Renk cümbüşü, binaların ve azalan doğal alanların tezatını yansıtarak, izleyicide hem biçimsel hem de duygusal bir etkileşim yaratmaktadır. Eser, modern kent yaşamının getirdiği sorunlara estetik bir perspektiften yaklaşarak, izleyicide düşündürücü bir etki uyandırmaktadır. Kentleşmenin getirdiği sorunları vurgulayarak, bu temaların sanat ve sosyal bilimlerle olan ilişkisini keşfetmeye davet etmektedir. Özaraz, modern kentleşmeye eleştirel bir yaklaşım sergilemekte ve dönemin ekolojik ve sosyal sorunlarına sanatsal bir tepki vermektedir. Eserin estetik yargıları, hem sanatın güncel konulara nasıl tepki verdiğini hem de izleyicinin sanat karşısındaki duygusal tepkisini dikkate almaktadır. "Kent 2024", kentsel dönüşüm ve doğa arasındaki ilişkiyi keşfederken, sanatın estetik ve toplumsal işlevlerini birleştirmektedir. Eser, izleyiciyi kentsel yaşamın çeşitliliğini ve doğanın bu yaşam içindeki önemini sorgulamaya teşvik etmektedir.

Resim 55. Murat Özaraz, Yalnızlık, 20cm x 29 cm, T.Ü.A.B., 2024.Özel Koleksiyon

Bu eserde, Murat Özaraz, "Kent 2024" adlı eserinde modern kentleşmenin getirdiği betonlaşma temasını ele almaktadır. Sanatçı, akrilik boya kullanarak şehir yaşamının yoğunluğunu ve doğal alanların azalmasını vurgulayan bir kompozisyon sunmaktadır. Eserde, canlı renkler ve cesur fırça darbeleriyle beton yapıların soğukluğunu kontrast oluşturan unsurlar yer almaktadır. Eserdeki öz, kent yaşamının monotonluğunu ve doğanın daralan varlığını simgelemektedir. Biçimsel olarak, geometrik bina şekilleri ve aralarına sıkışmış doğal unsurlar bir denge oluşturmaktadır. Kompozisyon, kentsel yaşamın kaotik yapısını yansıtırken aynı zamanda görsel bir bütünlük sunmaktadır. Eserin düzeni, şehir hayatının karmaşıklığını ve çeşitliliğini betimlerken, renklerin ve dokuların zengin kullanımı izleyiciye estetik bir haz vermektedir. Eser, kentleşmenin getirdiği çevresel sorunlara dikkat çekmekte ve toplumsal bir yorum sunmaktadır. Sanatçı, modern kentleşmeye eleştirel bir bakış açısı sergilemekte, doğanın azalmasını ve geleneksel yaşam biçimlerinin kaybolmasını eleştirmektedir. Eserdeki figürler, kent yaşamının kişisel ve sosyal yönlerini yansıtarak izleyiciye şehir hayatının içindeki bireyselliği ve yalnızlığı düşündürmektedir. Özaraz, eserinde kentsel dönüşüm ve doğa arasındaki ilişkiyi keşfederken, izleyiciyi modern kent yaşamının zorluklarını ve güzelliklerini sorgulamaya teşvik etmektedir. "Kent

2024", kentsel yaşamın dinamizmini ve doğanın bu yaşam içindeki önemini çarpıcı bir şekilde yansıtarak, izleyiciye estetik ve düşünsel bir deneyim sunmaktadır.

Resim 56. Murat Özaraz, Yaşam, 21cm x 28 cm, K.Ü.A.B., 2024. Özel Koleksiyon.

Murat Özaraz'ın "Yaşam" adlı eseri, kentleşmenin yoğunluğunu ve doğanın kent içindeki varlığını kontrast bir biçimde işlemektedir. Eserdeki yoğun binalar, betonlaşmanın şiddetini vurgularken, cesur renk kullanımıyla şehir yaşamının canlılığı ve karmaşıklığını yansıtmaktadır. Renklerin cesur kullanımı ve belirgin fırça darbeleri, şehir yaşamının enerjisini ve kaosunu vurgulamaktadır. Kompozisyon, yapıların yoğunluğunu ve birbiri üzerine binen detaylarıyla kent dokusunun karmaşıklığını görselleştirmektedir. Eserin özü, modern kent yaşamının yoğunluğu ve bu yoğunluk içinde sıkışıp kalmış doğa unsurlarını yansıtmaktadır. Biçim olarak, binalar soyut bloklar halinde tasvir edilmekte ve bu bloklar arasında yer alan yeşil alanlar, doğanın direncini ve varlığını simgelemektedir. Eserdeki düzen, soyutlanmış bina formları ile kurulmuş olup, bu yapay düzen içinde doğal unsurların varlığı öne çıkmaktadır. Eserde, şehir hayatının kaotik doğası ve bunun insan psikolojisi üzerindeki etkisi yansıtılmaktadır.

Tek toprak ev ve ağaç, modernizasyon ve kentleşmenin insan hayatındaki etkilerine dair toplumsal bir yorumu temsil etmektedir. Eser, kent yaşamının yoğunluğunu ve bu yoğunluk içerisinde kaybolan doğal yaşamı yansıtırken, estetik bir ifade sunmaktadır. Eser, hızlı kentleşme ve teknolojinin hükmettiği bir dönemi yansıtmakta ve sanatçının bu konuya duyarlılığını göstermektedir. İzleyicide hem rahatsızlık hem de estetik bir tatmin duygusu uyandırmaktadır. Estetik yargı açısından, eserin değeri sanatçının kullandığı teknik ve ifade ettiği temaların bütünlüğüne bağlı olarak değerlendirilmektedir. Özaraz'ın eseri, modern kentleşmenin getirdiği sıkışıklığı ve doğanın kent içindeki varlığını renkli ve canlı bir üslupla ifade ederek izleyiciyi düşünmeye ve kendi hissiyatını sorgulamaya teşvik etmektedir.

Resim 57. Murat Özaraz “Kır ve Kent”, 21 x28 cm K.Ü.A.B.2024. Özel Koleksiyon.

Murat Özaraz'ın "Kır ve Kent" adlı akrilik boya eseri, modern kentleşmenin getirdiği betonlaşmayı ve doğanın kentsel alandaki varlığını kontrast bir biçimde ele

almaktadır. Yoğun binalar, betonlaşmanın şiddetini vurgularken, cesur renk kullanımı ve belirgin fırça darbeleri şehir yaşamının enerjisini ve kaosunu yansıtmaktadır. Kompozisyon, yapıların yoğunluğunu ve detayların birbiri üzerine binmesiyle kent dokusunun karmaşıklığını görselleştirir. Binalar soyut bloklar halinde tasvir edilmiş ve bu bloklar arasında yer alan yeşil alanlar, doğanın direncini simgelemektedir. Düzen, soyutlanmış bina formları ile kurulmuş olup, doğal unsurların varlığı öne çıkmaktadır. Sanatçı, şehir yaşamının yoğunluğu ve karmaşası içinde sıkışıp kalmış doğa unsurlarını vurgulamaktadır. Eser, kent hayatının hızına ve karmaşasına karşı yoğun bir duygu hissi uyandırırken, şehir yaşamının renkli ve canlı yüzünü de yansıtarak izleyiciye farklı bir perspektif sunmaktadır. Betimlenen tek toprak ev ve ağaç, modernizasyon ve kentleşmenin insan hayatındaki etkilerine dair toplumsal bir yorumu temsil etmektedir. Eser, hızlı kentleşme ve teknolojinin hükmettiği bir dönemi yansıtarak sanatçının bu konuya duyarlılığını göstermektedir. Estetik yargı açısından, eserin değeri sanatçının kullandığı teknik ve ifade ettiği temaların bütünlüğü ile değerlendirilmektedir. Özaraz'ın bu eseri, modern kentleşmenin getirdiği sıkışıklığı ve doğanın kent içindeki varlığını renkli ve canlı bir üslupla ifade ederken, izleyiciyi bu konular üzerine düşünmeye ve kendi hissiyatını sorgulamaya teşvik etmektedir.

Resim 58. Murat Özaraz “Sarı Ev”, 18 x25 cm K.Ü.S.B.2024. Özel Koleksiyon.

Murat Özaraz’ın 2024 yılında yaptığı "Resim 48" adlı suluboya eseri, modern şehir manzarasını kaotik ve karamsar bir şekilde tasvir eder. Eserin büyük kısmını kaplayan üst üste binen yüksek binalar, yoğun ve koyu renklerle boyanmış olup, şehrin kasvetli ve izole atmosferini yansıtır. Alt kısımda yer alan küçük, toprak ev ise modern binaların ortasında yalnız ve dirençli bir şekilde durarak doğallığı ve geleneksel yaşamı simgeler. Evin çevresindeki birkaç ağaç, bu doğal unsurları vurgular. Eserdeki çizgiler, çeşitli formlarda kullanılarak düz, eğri ve kırık çizgilerle bir arada sunulmuştur. Geometrik şekiller, özellikle dikdörtgen ve kare biçimindeki binalar, resmin ana unsurlarını oluşturur. Renk paleti, sıcak ve soğuk tonların karışımıyla oluşturulmuş olup, koyu ve melankolik tonlar baskındır.

Mekân, üst üste binen binalarla derinlik hissi yaratacak şekilde düzenlenmiştir. Dokular genellikle kaba ve belirgin olup, bazı yerlerde yumuşak geçişler bulunmaktadır. Sanatçı, şehir yaşamının insan psikolojisi üzerindeki etkilerini ve modern yapıların arasında sıkışmış geleneksel yaşamı vurgulamaktadır. Modern binalar, şehrin yoğunluğunu ve karmaşıklığını temsil ederken, toprak ev, modernizme

ve şehir hayatının karmaşasına karşı direnç gösteren sakin ve doğal yaşamı simgeler. Evin çevresindeki ağaçlar, doğanın şehre karşı direnişini ve geleneksel yaşamın doğayla uyumunu temsil eder. Eser, kent hayatının karmaşıklığına karşı duyulan huzur ve sükûnet arayışını yansıtarak, şehir hayatının karamsarlığını ve izole edici doğasını koyu ve melankolik renklerle ifade ederken, toprak evin sıcak renkleri ve sadeliği bu izolasyona karşı bir direnç sembolüdür. Bu eser, şehirlerin kaosunu ve bu kaos içinde gizlenen sessizlik ve huzuru anlatması açısından önemli olup, modern yaşamın içindeki saklı huzurun ve sükûnetin güçlü bir ifadesidir.

Resim 59. Murat Özaraz “Son Ev”, 18 x25 cm K.Ü.S.B.2024. Özel Koleksiyon.

2024 yılında yapılan “Son Ev” adlı suluboya resim, şehir yaşamının karamsar ve yoğun atmosferini betimlemektedir. Üst üste binen soyut yüksek binalar, dikdörtgen ve kare biçimlerinde olup, koyu ve yoğun renklerle boyanmıştır. Bu renkler, şehrin kasvetli ve sıkışık yapısını yansıtmaktadır. Resmin alt kısmında yer alan küçük, toprak bir ev, modern binaların ortasında yalnızlığı ve doğallığı simgelemektedir. Etrafındaki

birkaç ağaç, doğanın şehre karşı direnişini vurgulamaktadır. Eserdeki çizgiler, düz, eğri ve kırık formlarla çeşitlilik göstermekte, dinamik bir yapı oluşturmaktadır. Geometrik şekiller, özellikle dikdörtgen ve kare binalar, resmin ana unsurlarını oluştururken, sıcak ve soğuk tonların karışımı olan renk paleti, koyu ve melankolik renklerle ön plandadır. Mekân, üst üste binen binalarla derinlik hissi yaratacak şekilde düzenlenmiştir. Dokular genellikle kabadır, bazı yerlerde yumuşak geçişler de bulunmaktadır. Binaların iç içe geçişi, alandaki darlık ve tekrar eden yapı şekilleri, ritim ve perspektif etkisi yaratmaktadır. Sanatçı, şehir yaşamının psikolojik etkilerini ve modern yapıların arasında sıkışmış geleneksel yaşamı vurgulamaktadır. Modern binalar, şehrin yoğunluğunu ve karmaşıklığını temsil ederken, alt kısımda yer alan toprak ev, doğallığı ve sakin yaşamı simgelemektedir. Evin çevresindeki ağaçlar, doğanın direnişini ve geleneksel yaşamın doğayla uyumunu temsil etmektedir. Eser, renklerin zenginliği ve karmaşık düzeni ile dikkat çekici bir yapıya sahiptir. Şehir hayatının kaosunu ve bu kaos içinde gizlenen sessizlik ve huzuru anlatması açısından önemli bir eserdir. Eserdeki renklerin zenginliği ve soyut binaların düzeni, izleyicide şehir hayatının karmaşıklığı ve yoğunluğu hissini uyandırırken, aynı zamanda huzurlu ve sessiz bir köşenin varlığını da hissettirmektedir. Eser, modern yaşamın içindeki saklı huzuru ve sükûneti güçlü bir şekilde ifade etmektedir.

6.SONUÇ

Modernizmden postmodernizme kent formu ve kentleşme sorunsalının gelişim serüvenine baktığımızda, ulusal ve uluslararası toplumsal sorunlara ilginin arttığını görmekteyiz. Bu süreçte, kent ve kentleşme sorunlarına sanatın öncülüğünde çözüm arayışları; sosyolojik, psikolojik, ekonomik ve sağlık açısından sürdürüle gelmiştir. Sanatçılar, bireyin kendisiyle, toplumla ve doğayla olan ilişkilerini yaşam alanlarıyla bütünleştirerek daha detaylı betimlemelerle ifade etmeye çalışmışlardır. Modernizm, mimaride büyük değişiklikler getirmiş ve kentsel politik hareketlerle karmaşık bir ilişki içinde var olmuştur.

David Harvey, devasa kentleşme süreçlerinin psikolojik, sosyolojik, organizasyonel ve politik sorunlarıyla başa çıkma konusundaki acil ihtiyaç, modernist hareketlerin doğuşuna yol açtığını ifade etmektedir (Harvey, 1997: 25-44). Bu perspektiften bakıldığında, modernist sanatçılar kenti ve kentleşmeyi ele alarak, toplumsal ve bireysel sorunları eserlerinde yansıtmışlardır.

Modernist sanatçılar, şehirlerin düzenli, geometrik ve işlevsel yönlerini vurgulayarak, toplumsal düzeni ve ideali yansıtmaya çalışmışlardır. Modernizm döneminde, sanatçılar ve mimarlar, kentleri düzenlemek ve güzelleştirmek adına büyük projeler geliştirmişlerdir. Bu dönemde sanatçılar, kentsel yaşamı idealize etmeye çalışmış ve büyük ölçekli projelerle toplumsal düzeni yansıtmayı amaçlamışlardır. Bu projeler, kentlerin işlevsel ve estetik yönlerini bir araya getirerek, modern şehirlerin idealize edilmiş bir versiyonunu sunmuştur.

Postmodern dönemde ise, sanatçılar ve mimarlar, kentlerin çeşitliliğini ve karmaşıklığını vurgulama yoluna gitmiştir. Postmodern sanat, farklı üslupların ve temaların bir arada kullanılmasıyla karakterize edilir. Bu dönemde, kent yaşamının çok boyutlu doğası ve bireylerin farklı deneyimleri öne çıkarılmıştır. Sanatçılar, kentsel formları ve kentleşmeyi daha eleştirel ve ironik bir bakış açısıyla ele almıştır. Bu yaklaşım, kentlerin ve kentleşmenin sadece fiziksel yapılar olarak değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel dinamikler olarak değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Postmodern sanatçılar, kent yaşamının farklı boyutlarını yansıtarak, izleyicilere şehirlerin karmaşıklığını ve çok katmanlı doğasını göstermeye çalışmışlardır. Bu dönemde, metropol yaşamının kaotik doğası, bireysel deneyimlerin

çeşitliliği ve toplumsal yapının kırılganlığı sanat eserlerinde sıkça işlenmiştir. Sanatçılar, kentleşmenin getirdiği sorunları ve fırsatları analiz ederek, toplumsal bilinç yaratmaya gayret göstermiştir. Kent ve kentleşme temaları, sanatçılar tarafından çeşitli görüntü grupları, silüetler, semboller ve şehir manzaraları aracılığıyla ifade edilmektedir. Şehir hayatı, banliyöler, sokaklar ve şehir geceleri gibi unsurlar, sanat eserlerinde sıklıkla işlenmektedir. Bu eserler, şehirdeki güzelliklerin ve sorunların görünür kılınması adına önemli katkılarda bulunmaktadır.

Modern ve postmodern dönemlerde sanatçılar, şehirleri farklı açılardan ele almıştır. Bu, renklerin ve şekillerin analizini, bu temalar üzerine yeni deneyleri, metropol sakinlerinin fiziksel görünümünü betimlemeyi ve kent yaşamının kendi dünyasındaki izlerini tuvale aktarmayı içermektedir. Sanatçılar, şehirlerin estetik ve işlevsel yönlerini bir araya getirerek, kentlerin dinamik yapısını ve bu yapıların toplumsal etkilerini anlamaya çalışmıştır. Bu bağlamda, görüntü grupları, silüetler, semboller, şehir hayatı, banliyöler, sokaklar, şehir geceleri, harika şehir manzaraları ve daha fazlasını oluşturarak insanlık adına bakıp da görünmeyen güzelliklerin ve sorunların görünür kılınması adına kent ve kentleşme olgusuna katkıda bulunmuşlardır.

Sanat, bu süreçte toplumsal değişim ve dönüşümlerin bir yansıması olarak, kentlerin dinamik yapısını ve kentleşme süreçlerini betimleyerek, toplumsal bilincin artırılmasına yardımcı olmuştur. Modernizmden postmodernizme geçiş sürecinde, kent formu ve kentleşme sorunsalı, sanatçılar tarafından çeşitli açılardan incelenmiş ve toplumsal sorunların görünür kılınması adına önemli katkılar sağlanmıştır. Sanat; bu bağlamda, toplumsal değişim ve dönüşümlerin bir yansıması olarak kentlerin dinamik yapısını ve kentleşme süreçlerini betimleyerek, toplumsal bilincin artırılmasına yardımcı olmuştur. Bu süreçte, sanatçılar sadece estetik kaygılarla değil aynı zamanda toplumsal sorumluluk bilinciyle hareket ederek kentlerin ve kentleşmenin getirdiği zorlukları ve fırsatları gözler önüne sermiştir. Böylece modern ve postmodern sanat, kent yaşamının çok boyutlu doğasını ve bu doğanın toplumsal etkilerini anlamada önemli bir araç olmuştur. Sanatçılar, eserlerinde kent ve kentleşme temalarını işleyerek izleyicilere kentlerin ve kentleşmenin çok yönlü doğasını ve bu doğanın toplumsal etkilerini daha derinlemesine anlamaları için yeni perspektifler sunmuşlardır. Böylelikle sanat, toplumsal bilinç ve farkındalık yaratmada kritik bir rol

oynamıştır. Bu çalışmanın yazarı da yukarıda eserlerinden örnekler verildiği üzere kentleşme sorunsalını irdeleyen eserler yaratmış; kaybolan yerel kültür unsurlarını modern ve postmodern imgelerle canlı tutmaya gayret etmiştir. Kentleşme ve görsel sanatın buluştuğu çizgiyi resimleyerek gelecekte eser üretecek sanatçı adaylarına yol göstermeyi başka bir deyişle fikir vermeyi amaç edinmiştir. İnsanların var ettiği kent kavramından, kentlerin var ettiği insan biçimlerine eserleriyle dokunuşlar yaparak kent-sanat ilişkisine vurgu yapmıştır.

Kentlerin insanlar üzerindeki etkisinin döneme ve zamana göre değişiklik göstermekte olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle günümüzde kent-birey ilişkisinin temelinde derin bir melankoli yatmaktadır. Sanayi Devrimi'nden bu yana, insanlar doğadan koparak kentlerin betonlaşmış labirentlerinde kaybolmuşlardır. Bu kopuş, bireylerin sadece fiziksel çevrelerinden değil aynı zamanda kendi benliklerinden de uzaklaşmasına neden olmuştur. Doğal dünyadan uzaklaşmak, insan ruhunda derin boşluklar açarken, modern şehirlerin hızla değişen dinamikleri bu boşlukları daha da derinleştirmiştir. Bu melankoli, kent yaşamının getirdiği yalnızlık ve yabancılaşma duygusuyla beslenerek bireylerin içsel huzur arayışlarını sürekli bir mücadele haline getirmiştir. Sonuç olarak, doğayla ve kendimizle yeniden bağlantı kurma ihtiyacı, modern çağın en temel insani özlemlerinden biri haline gelmiştir.

KAYNAKÇA

- Akalın, T. (2019). "Fütürizm Akımının Tarihsel Süreci Bağlamında Fotoğraf Sanatına Kısa Bir Bakış". *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, Özel Sayı, 578-588 DOI: 10.21733/ibad.624073
- Akpınar, S. (2019). *Batı Edebiyatında Akımlar*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3438 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 2286.
- Aldoğan, A. (2019). "Edward Hopper Resimlerinde Amerikan Günlük Hayatının ve Modern Yaşamın İzleri". *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, (42), 243-253. DOI: 10.32547/ataunigsed.514986
- Alper, A. (2008). *Modern Resim Sanatında Geometri*, (Yüksek Lisans Tezi) Erzurum: Atatürk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gevgilili, A. , Hasol, D. ve Özer, B. (1997). *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedi*. (2, 240). İstanbul: Yem Yayınları,
- Antmen, A. (2008). *20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Ayaydın, A. (2015). "Empresyonizm (İzlenimcilik) Akımının Güncel Bakış Açısıyla Bazı Yönlerden İncelenmesi". *SED-Sanat Eğitimi Dergisi*, 3 (2), 82-93. DOI: 10.7816/sed-03-02-05
- Bal, H. (2006). *Kent Sosyolojisi*. Isparta, Fakülte Yayınları.
- Bayındır, Ö. (2011). *Resim Sanatında Bir Metafor Olarak Kent İmgesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi./Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Benjamin, W. (2015). *Teknik olarak yeniden-üretilebilirlik çağında sanat yapıtı*. İstanbul: Zeplin Düşünce Yayınları. (Eserin orijinali 1936' da yayımlanmıştır).
- Beyaz, G.G. (2014). "Postmodern Sanatta Kent Bağlamında Form". *MSGSÜ Sosyal Bilimler*, 9, 69-81.
- Bozkurt, N. (2014). *Sanat ve estetik kuramları*. İstanbul: Sentez yayıncılık.
- Brecht, B. (1990). *Sanat Üzerine Yazılar* (1 b.). (K. Şipal, Çev.) İstanbul: Cem Yayınevi. (Eserin orijinali 1990' da yayımlanmıştır).
- Bumin, K. (1998). *Demokrasi Arayışında kent*. İstanbul: İz Yayınevi.
- Can, G. Ş. (2017). "Postmodern Süreçte Eklektisizm Olgusu ve David Salle". *The Journal of Academic Social Science Studies*, (56),241. DOI : 10.9761/JASSS6980
- Ching, F. (2023). *Biçim, mekân ve düzen*. (G. Aydın, Çev.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. (Eserin orijinali 1996' da yayımlanmıştır).
- Es, M. & Ateş, H. (2004). "Kent yönetimi, kentleşme ve göç: sorunlar ve çözüm önerileri". *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (48), 212-214. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/9112>(Erişim Tarihi: 18.10.2023).
- Eren, M. Ö. (2024). *Bir Kent Politikası Olarak İstanbul'da Post-Modern Kentsel Uygulamaların Değerlendirilmesi: Bir Kent Politikası Olarak "Pastiş"*

- (Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Featherstone, M. (1996). *Postmodernizm ve Tüketim Kültürü*. (M. Küçük, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Eserin orijinali 1991’ de yayımlanmıştır).
- Giddnas, A. (2010). *Modernliğin sonuçları*. (7 b.). (E. Kuşdil, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Eserin orijinali 1990’ da yayımlanmıştır).
- Gideon, S. (2002). *Sanayi Öncesi Kenti 20. Yüzyıl Kenti*. (A. A. Duru, Çev.) Ankara : İmge Yayınevi. (Eserin orijinali 1960’ da yayımlanmıştır).
- Gültekin, M. “Charles Baudelaire ve modernizm. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, 2007, 82-94. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/69934> (Erişim Tarihi:11.112023).
- Habermas, J. (1994). *Postmodernizm*, (2 b.). (D. S. Naliş, Çev.) İstanbul: Kırı Yayınları. (Eserin orijinali 1985’ te yayımlanmıştır).
- Harvey. (1997). *Postmodernliğin Durumu, Kültürel Değişimin Kökleri*. (S. Savran, Çev.) İstanbul: Metis Yayınevi. (Eserin orijinali 1989’ da yayımlanmıştır).
- Hodge, S. (2016). *Gerçekten bilmeniz gereken 50 sanat fikri*. (E. Gözgül, Çev.) Domingo. (Eserin orijinali 2011’ de yayımlanmıştır).
- Işık, O. (1993). “Modernizmin kenti/Postmodernizmin kenti”. *Birikim Dergisi*, (53), 27-34.
- Jameson. F. (2008). *Modernizm İdeolojisi*. (K. A. Birkan, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları. (Eserin orijinali 1971’ te yayımlanmıştır).
- Jameson. F. (2011). *Postmodernizm ya da geç kapitalizmin kültürel mantığı*. (1 b.). (G. A., & N. Plümer, Çev.) Ankara: Nirengi kitap. (Eserin orijinali 1991’ te yayımlanmıştır).
- Kaypak, Ş. (2014). Modernizmden postmodernizme değişen kentleşme. *Global Journal of Economics and Business Studies*, 2(4), 80-95. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/84096> (Erişim Tarihi: 22.5.2023).
- Keleş, R. (1993). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmgeYayınları.
- Keleş, R. (1998). *Kent bilim Terimleri Sözlüğü* (2 b.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Keleş, R. (2004). *Genişletilmiş Kentleşme Politikası* (8 b.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Keleş, R. (2016). *Kentleşme Politikası* (15 b.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Keser, N. (2009). *Sanat Sözlüğü. Türkiye*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Kıray, M. B. (1998). *Kentleşme Yazıları*. Ankara: Bağlam Yayıncılık.
- Kızılcıcelik, S. (1994). “Postmodernizm: Modernlik Projesine Bir Başkaldırı”. *Türkiye Günlüğü* (30), 86-96.
- Kumar, K. (1999). *Sanayi Sonrası Toplumdan Post-Modern Topluma- Çağdaş Dünyanın Yeni Kuramları*. (M. Küçük, Çev.) Ankara: Dost Kitabevi. (Eserin orijinali 1995’ te yayımlanmıştır).

- Metlioğlu, S. Ö. (2021). Kapital Birikim Süreçleri Ve Kent Kuramları. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 14 (33), 184-182, DOI: 10.12981/mahder.869440
- Mumford, L. (2007). *Tarih Boyunca Kent Kökenleri, Geçirdiği Dönüşümler ve Geleceği* (1 b.). (T. Tosun, & G. Koca , Çev.) İstanbul: Ayrıntı yayınları. (Eserin orijinali 1961' te yayımlanmıştır).
- Mülayim, S. (1994). *Sanata Giriş* (2 b.). İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi.
- Sevinç, M. (1999). Postmodernizm ve Kent. *Birikim Dergisi* (124), 54-59.
- Simmel, G. (2000). *Metropolis ve Zihinsel Yaşam, Şehir ve Cemiyet*. (A. Aydoğdu, Çev.) İstanbul: İz Yayıncılık. (Eserin orijinali 1905' te yayımlanmıştır).
- Suyum, F. & Zöngür, C. (2021). Minimal Sanat Ve Kamusal Alanda Minimal Heykel. *Uluslararası Disiplinlerarası Ve Kültürlerarası Sanat* 6(13), 26-39. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijiaa/issue/68050/1056755#article_cite Erişim Tarihi: 10.12.2023)
- Sümer, F. (1994). *Eski Türklerde Şehircilik*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Şahin, H. (2016). "Modern Sanatta Geleneğin Reddi". *Akademik Sanat*.1(1), 76-85. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/275271> (Erişim Tarihi: 22.09.2023).
- Tansuğ, S. (1982). *İnsan ve Sanat: Herkes için Sanat: Folk Sanatı, Popüler Sanat, Yüksek ve Seçkin Sanat*. İstanbul: Altın Kitap Yayınları
- Tekeli, İ. (2009). *Kentse arsa, altyapı ve kentsel hizmetler*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tekin, F. (2020). "Modern Etik Karşısı Bir Düşünür Olarak Zygmunt Bauman ve Postmodern Etik Anlayışı". *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (SKAD)*, 6(13), 39-74. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1318648> (Erişim Tarihi: 13.12.2023).
- Tezcan, M. (2002). *Postmodern ve Küresel Toplumda Eğitim*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Tiken, S. (2011). *Türk Romanında Kentleşme ve Kentlileşme*. (Doktora Tez), 1950-1980. Erzurum: Atatürk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Estütüsü.
- Touraine. (1994). *Modernliğin Eleştirisi*. (T. Hülya, Çev.) İstanbul: Yapı kredi yayınları. (Eserin orijinali 1992' te yayımlanmıştır).
- Yalur, E. (2020). "Modern Grafik Tasarımda Fovizmin Etkisi". *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, (3), 320. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1163662> (Erişim Tarihi: 10.10.2023).
- Yıldırım, M. (2009). "Modernizm postmodernizm ve kamu yönetimi". *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 6(2), 381. Erişim adresi: <https://core.ac.uk/download/pdf/268072322.pdf> (Erişim Tarihi: 25.08.2023).
- Yılmaz, H. (2005). "Gelenek, Gelenekçilik, Gelenekselcilik". *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 1(3), 41. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1198264> (Erişim Tarihi: 10.11.2023).

Yılmaz, S. (1997). “Postmodernist Yaklaşımın Heykele Yansıması”. *Anadolu Sanat dergisi*, (6), 164-174. Erişim adresi: <https://avesis.anadolu.edu.tr/yayin/b3c2cba1-8ead-4be4-873b-0b2d2c6e2bae/postmodern-yaklasimin-heykele-yansimasi-sanatta-yeterlik-onesinde-uretilmistir> (Erişim Tarihi:14.08.2023)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı: ÖZARAZ, Murat

Uyruğu: Türkiye Cumhuriyeti

Eğitim Bilgileri

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Sanat Anabilim Dalı	04.06.2024
Lisans	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim Anabilim Dalı	14.07.2005

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2011	Bostaniçi Anadolu Lisesi	Resim iş Öğretmeni
2015	Van Güzel Sanatlar Lisesi	Resim İş Öğretmeni

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

Van İl Milli Eğitim Müdürlüğü

ISBN 978-975-11-5241-1 numara

Şehrimiz Van 2016

Sergiler

- 1.(16 Mayıs 2003) Yüzüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Topluluğu Şair Portreleri Sergisi (YYÜ-VAN).
 - 2.(29-30 Mayıs 2004) İshak Paşa Sarayı- Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Resim-iş Ana Bilim Dalı Atölye Öğrencileri Karma Sergi (Doğubayazıt-AĞRI).
 - 3.(18-23 Nisan 2005) Karma Suluboya Sergisi (YYÜ-VAN).
 - 4.(06-10 Mayıs 2005) Karma Resim Sergisi (YYÜ-VAN).
 - 5.(18-20 Mayıs 2005) Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Resim-iş Ana Bilim Dalı Atölye Öğrencileri Karma Sergi (KAŞ-ANTALYA).
 - 6.(1 Haziran 2005) Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Resim-iş Ana Bilim Dalı Atölye Öğrencileri Mezuniyet Sergisi (YYÜ-VAN).
 - 7.(31 Mart -6 Nisan 2008) 44.Kütüphane Haftası ile ilgili "Doğudan Esintiler" Adlı Karma Sergi (VAN İL HALK KÜTÜPHANE).
 - 8.(15 Haziran 2006 -9 Eylül 2011) Yalıkavak Sanatçılar Sokağında Ressam olarak 22 Sanatçıyla beraber çalıştı (YALIKAVAK-BODRUM/MUĞLA).
 - 9.(04-11 Haziran 2010) İnci Kefali Resim Yarışması Sergilenmeye değer eser (ERCİŞ-BENDİMAHI ÇAYI).
 - 10.(10 Haziran 2013) 2012-2013 Eğitim Öğretim Yılı Sanat Çadırı Karma Resim Sergisi (KÜLTÜR SARAYI -VAN).
 - 11.(2014) Van İl MEM Eğitimde İyi Örnekler Paylaşımı Katılım Belgesi (VAN İL MEM).
 - 12.(27 Mayıs 2015)YYÜ Yaban Hayvanları Koruma ve Rehabilitasyon Merkezi Kongresinde Sergilenen Tahnit edilen Hayvanların Sergisi (YYÜ-VAN).
 - 13.(24 KASIM 2015) Van İl MEM İl geneli (Fedakâr Öğretmen) Konulu Resim Yarışması İL BİRİNCİSİ.
- Sergilenmeye değer (VAN İL MEM).
- 14.(25 Mayıs 2015) T.C. Kalkınma Bakanlığı Sodes Destekli Kitap Okuyorum Hayat Buluyorum Projesi Kapsamında Etkinliklerle Güzel Van'ımız adlı kitaptaki karakter çizimleri (VAN İL MEM).
 - 15.(18 Nisan 2016) T.C. Tuşba Kaymakamlığı İlçemize yaptığı sanatsal faaliyetlerden dolayı başarı belgesi (Van İl MEM).

- 16.(25 Mayıs 2016) YYÜ Cengiz Andiç Kültür Merkezi Sergi Salonu Tahnit Edilmiş Hayvanlar Sergisi (YY -VAN).
- 17.(25 Mayıs 2017) 5. Sanat Buluşması 2. Van Sergisi ve  alıştayı Katılım Belgesi
- 18.(1 Haziran 2017) Van İpekyolu Belediyesi trafo kabinlerine Kentin Tarihi, Kültürel ve Turistik Değerlerinin resimleri çizildi ( PEKYOLU-VAN).
- 19.(Haziran 2017) Van Büyükşehir Belediyesi Hayvan Bakım Evi Kedi Bölümü Tasarım ve Uygulanması ( PEKYOLU-VAN).
- 20.(15 Ağustos 2017- 23 şubat 2018)YY  Yaban Hayvanları Koruma ve Rehabilitasyon Merkezi Hayat Boyu Rölyef ve Heykel Açık Hava sergisi (KİşİSEL)YY -VAN)
- 21.(18 Ağustos 2017) YY  Kedi Evi Girişi Kedi R lyefi (YY -VAN)
- 22.(30 Eylül 2018) İpekyolu Belediyesi Doğudan Batıya Uzanan Yol 8.Erçek G l  Flamingo Festivali Katılım Belgesi (ERÇEK -VAN).
- 23.(20-22 Mart 2019) Anadolu'dan Renklerin Gizemine Yolculuk adlı Kişisel Suluboya Sergisi (YY -MAHİREBAL SERĞİ SALONU).
- 24.(2Mayıs 2019) 81 İl Tuval Anadolu Atatürkün Samsun'a çıkararak başlatmış olduğu Kurtuluş Savaşının 100. Yıl Anısına Resim Sergisine Katılım Belgesi (ALTINOVA-YALOVA).
- 25.(18 Aralık 2019) Van Devlet Tiyatrosunda Pusuda    adlı oyun fuayesinde oyun içeriğini destekleyecek nitelikteki Kişisel Resim Sergisi ( PEKYOLU-VAN).
- 26.(Haziran 2020) Anadolu Kültür Sanat Derneği Ayın Ressamı (Online Sanat Galerisi)
- 27.(1 – 30 Haziran 2021) Uluslararası Karma Sergi DEEP BLUE DERİN MAVİ (Online Sanat Galerisi)
- 28.(12.11.2021).  zaraz, M.; Odabaşı Koç,  . Van: “İklim Değişikliği Arktik-Antarktika”.  vercinka Kültür-Sanat Akademi.
- 29.(24 Kasım 2021) Mehmet Akif İNAN’ın anısına Eğitim-Bir-Sen Van şubesi tarafından 24 Kasım  ğretmenler Günü Bir mektep, bir yol Resim yarışması il birincisi.
- 30.(24-30 Kasım 2022) Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Resim iş Ana Bilim Dalı ( ğretmenler Günü) Karma Resim Sergisi.
- 31.24-28 Kasım 2022) İpekyolu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü 24 Kasım  ğretmenler Günü Resim Sergisi.
- 32.(01.12.2021).  zaraz, M.; Odabaşı Koç,  . Kocaeli, Gebze: “Van’dan Kutuplara İklim Değişikliği Arktik-Antarktika”. TÜBİTAK.

33. (20.06.2022- 01.10.2022) Özaraz, M.; Odabaşı Koç, Ö. İstanbul, Tuzla: “Van’dan Kutuplara İklim Değişikliği Arktik-Antarktika”. Kutup Bilim Evi. TÜBİTAK-Tuzla Belediyesi
- 34.(3-9 Aralık 2022) Toprağın Renklerle Buluşması Kişisel Resim Sergisi. (İpekyolu Atatürk Sanat Galerisi –VAN)
35. (09-15 Eylül 2023) Mycountry “TÜRKİYE” Karma sergi.
- 36.(16 Eylül 2023) 12.Biresku sanatçıları sergisi.

Katıldığı Yarışmalar

1. İnci Kefali Resim Yarışması Sergilenmeye değer eser (ERCİŞ-BENDİMAHI ÇAYI). (04-11 Haziran 2010)
2. Van İl MEM İl geneli (Fedakâr Öğretmen) Konulu Resim Yarışması İL BİRİNCİSİ. Sergilenmeye değer (VAN İL MEM). (24 KASIM 2015)
3. Anadolu Kültür Sanat Derneği Ayın Ressamı (Online Sanat Galerisi). (Haziran 2020)
4. Mehmet Akif İNAN’ın anısına Eğitim-Bir-Sen Van Şubesi tarafından 24 Kasım Öğretmenler Günü Bir mektep, bir yol Resim yarışması il birincisi. (24 Kasım 2021)

Kongre/Sempozyum Bildiri Kitaplarında Yer Alan Yayınlar

Özaraz, M., Odabaşı Koç, Ö. Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümü Öğrencilerinin Yaban Hayvanlarına Yönelik Algıları: Resim Çizme ve Yazma Yöntemi. 2.Ulusal Yaban Hayvanları Kongresi, Van, Türkiye, 26-28 Mayıs 2022, s.160.

Özaraz, M., Odabaşı Koç, Ö. Güzel Sanatlar Lisesi Resim bölümü Öğrencilerin Kutup Bölgelerine Dair Bilgi Düzeylerinin Resim Çizimlerine ve Farkındalık Çalışmalarının Etkisi. 5. Kutup Bilimleri Çalıştayı, Kocaeli, Gebze, 30.11.2021, s.133.

Hobiler

Resim yapmak, kitap okumak, Doğayı gezmek ve Yüzmek.

TC
VAN YÜZÜNCÜ YIL
ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Murat ÖZARAZ
Öğrenci No	2192002310
Anasanat Dalı	Resim Anasanat Dalı
Programı	Resim Anasanat Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı
Statüsü	Yüksek Lisans
Tez Bilgileri	
Başlığı/Konusu	Modernizmden Postmodernizme Görsel Sanatlarda Kent Formu ve Kentleşme Sorunsalı

Tez Orijinallik Raporu Bilgileri*	
Sayfa Sayısı (Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümleri)	127
İntihal Tespit Programı	Turnitin
Benzerlik Oranı (%)	%5
Tarih	22/05/2024

* Orijinallik raporu, aşağıdaki filtreler kullanılarak oluşturulmuştur:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimizi ve yukarıda vermiş olduğumuz bilgilerin doğru olduğunu beyan ederiz.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

	Danışman	Öğrenci
Adı Soyadı	Doç. Dr. Gökçen ŞAHMARAN CAN	Murat ÖZARAZ
İmza		
		Tarih 04.06.2024